

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 6/2024

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ	4
Тълкувателно решение № 3/2023 от 27.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 3/2023 г., ОСГК, докладчик съдията Светлана Калинова.....	4
II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ	8
Решение № 321 от 4.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 77/2024 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова.....	8
Решение № 323 от 5.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 290/2024 г., III н. о., докладчик съдията Николай Джурковски.....	16
Решение № 325 от 6.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 174/2024 г., I н. о., НК, докладчик съдията Светла Букова	31
Решение № 352 от 18.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 350/2024 г., I н. о., докладчик председателят Румен Петров.....	34
III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ	37
Решение № 317 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2216/2023 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева	37
Решение № 318 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2623/2023 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева	43
Решение № 320 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1348/2023 г., II г. о., докладчик председателят Пламен Стоев.....	47
Решение № 351 от 12.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2531/2023 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева.....	49
Решение № 354 от 13.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2409/2023 г., II г. о., докладчик председателят Теодора Гроздева	51
Решение № 357 от 14.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3005/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	54
Решение № 368 от 17.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4358/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Анелия Цанова.....	56
Решение № 369 от 18.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3821/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев	59
Решение № 385 от 21.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3551/2023 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова.....	63
Решение № 398 от 24.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3006/2023 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова.....	69
Решение № 409 от 26.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1857/2023 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов.....	73
Решение № 411 от 26.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 653/2023 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов.....	79

Решение № 417 от 27.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2421/2023 г., III г. о., докладчик съдията Маргарита Георгиева	82
Решение № 425 от 28.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1517/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Мария Христова	84
IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ.....	89
Решение № 66 от 3.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 723/2023 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева.....	89
Решение № 70 от 14.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 2386/2022 г., I т. о., докладчик съдията Анна Ненова.....	93
Решение № 74 от 17.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 1497/2023 г., II т. о., докладчик съдията Красимир Машев	102
Решение № 76 от 20.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 287/2024 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков	109

I. ТЪЛКУВАТЕЛНИ ПОСТАНОВЛЕНИЯ И ТЪЛКУВАТЕЛНИ РЕШЕНИЯ

1. Тълкувателно решение № 3/2023 от 27.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 3/2023 г., ОСГК, докладчик съдията Светлана Калинова

Тълкувателното дело е образувано въз основа на разпореждане на председателя на ВКС от 26.10.2023 г., издадено на основание чл. 124, ал. 1, т. 1 ЗСВ и чл. 128, ал. 1 ЗСВ по предложение на състав на III г. о. на ВКС, направено с определение № 2252 от 27.07.2023 г. по гр. д. № 2761/2023 г., за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос:

„Приложими ли са разпоредбите на чл. 78 ГПК в производствата по спорна съдебна администрация, уредени в СК.“

Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд, за да се произнесе по поставения въпрос, съобрази следното:

Поставеният въпрос се разрешава противоречиво от тричленни състави на ГК на ВКС като според едното становище производствата по спорна съдебна администрация на отношенията между родители и деца, в т. ч. и на лични отношения на близки с деца, не са изрично уредени в процесуалния закон, нито има специални норми относно отговорността за разноси по тези производства, поради което и при тях намират приложение общите правила на чл. 78 ГПК, според които отговорността за разноси почива на изискването за отговорност за вреди от неоснователни действия. Доколкото администрацията на тези граждански правоотношения се извършва изцяло по преценка на съда, изхождайки изключително от интереса на детето, то при уважаване на такъв иск и определяне размера на дължимите разноси, е без значение обстоятелството, че съдът е определил режим различен от поискания в исковата молба. При уважаване на такъв иск на ищеца не се дължат разноси единствено в хипотезата на чл. 78, ал. 2 ГПК - когато ответникът с поведението си не е дал повод за завеждане на делото и ако изрично признае иска.

Според другото становище правилото за присъждане на разноси съобразно изхода на спора не може да намери приложение в делата по чл. 127, ал. 2 СК пред първата инстанция. Това разрешение следва от характера на производството на спорна съдебна администрация, приложима при спор относно родителските права в случаите, когато родителите не могат да постигнат извънсъдебно споразумение. За разлика от исковото производство, в него не се решава със сила на пресъдено нещо спор за съществуването или несъществуването на едно материално право, а само се оказва съдействие относно начина на упражняване на родителските права, признати и гарантирани от закона, така че липсва типичната за исковото производство квалификация на страните като ищец и ответник. Съдебното решение, което следва да изхожда от правилото за защита по най-добрия начин на интересите на малолетното или непълнолетното дете, ползва и двамата родители, респ. техните близки и затова в първоинстанционното производство всяка страна следва да понесе разносните, които е направила, независимо от изхода на спора. Поддържа се също така, че при обжалване на решенията за въззивната и касационната инстанция се прилагат общите правила за разносните по чл. 78 ГПК.

ОСГК на ВКС приема, че в производствата по спорна съдебна администрация, уредени в СК и касаещи начина на упражняване на родителските права и личните отношения на близки с деца, разпоредбите на чл. 78 ГПК следва да бъдат прилагани съответно при съобразяване на особеностите на тези производства. При цялостно отхвърляне на молбата, въззивната жалба или касационната жалба, когато касационното обжалване не бъде допуснато, както и при прекратяване на производството по причина в поведението на молителя, отговорността за разносните следва да се понесе от подателя им. При пълно уважаване на молбата или жалбите, както и при прекратяване на производството по причина в поведението на ответника, разносните следва да бъдат възложени на ответната страна. В останалите случаи разносните следва да останат в

тежест на страните така, както са направени. Съображенията за това са следните:

Отговорността за разноските по делото представлява гражданско облигационно отношение, което намира своето основание и правна уредба в процесуалния закон (чл. 78 ГПК). Фактическият състав, от който се поражда тази отговорност, включва: неоснователно предизвикан правен спор; разноски, причинени от водене на дело по повод този спор; съдебно решение, което потвърждава правното твърдение на претендиращия разноски и отхвърля правното твърдение на отговарящия за разноски.

Отговорността за разноски следователно се понася от страната, за която решението е неизгодно, тъй като нейното правно твърдение или нейната претенция са отхвърлени от съда, като се явява и като своеобразна санкция за неоснователно предизвикан правен спор. При спорната съдебна администрация обаче не е налице хипотеза на правен спор в традиционния смисъл на това понятие.

Производствата по спорна съдебна администрация на гражданските отношения се провеждат по реда на ГПК, макар да не са изрично уредени в процесуалния закон, като разрешаването на споровете за упражняването на съответното гражданско право се възлага на съдилищата по силата на отделни нормативни актове (СК, ЗС и др.), съдържащи материалноправната уредба на съответните отношения, както и специфични процесуални правила.

Дейността на съда в производствата по спорна съдебна администрация не може да бъде определена като правораздавателна в същинския смисъл на това понятие, а именно като защита и санкция при нарушаване на гражданските права. При тези производства не се разрешават правни спорове, а се оказва съдействие на правните субекти при упражняване на техните лични или имуществени права по смисъла на чл. 2 ГПК, като типичен пример за такава компетентност на съда са производствата за разрешаване на разногласия между родителите относно упражняването на родителските права и относно пътуване на дете в чужбина (чл. 127, ал. 2 и чл. 127а, ал. 2 от Семейния кодекс), както и относно определянето на режим на лични отношения с дядо и баба (чл. 128 СК).

Безспорно, доколкото в СК не са предвидени специфични процесуални правила, при разглеждането на отправените до съда молби за съдействие при определяне на начина на упражняване на родителските права по реда на чл. 127, ал. 2 и чл. 127а, ал. 2 СК, както и на личните отношения на близки (баба и дядо) с деца, приложение следва да намерят общите правила на ГПК. При прилагането на съответното общо процесуално правило на първо място следва да бъде съобразено обстоятелството, че принципно уредбата на тези отношения трябва да бъде постигната по общата воля на страните в правоотношението, каквато в случая липсва. Именно невъзможността да се постигне такова споразумение е предпоставка заинтересованият да отнесе въпроса към съда с цел разрешаване на спора за начина на упражняване на правата, предизвикан при това от поведението и на двете страни, но без да е налице спор за самото съществуване на субективното право. Според преценката на законодателя в тези случаи е необходима съдебна намеса, посредством която липсващата обща воля на страните да бъде заместена от съдебно решение, за да бъдат преодолени пречките при упражняването на правата и на двете страни в правоотношението, както и за да бъде гарантиран и защитен интересът на засегнато от тези правоотношения дете, което формално не е страна в производството. Дейността на съда се изразява в това да се намеси в гражданските отношения и да ги администрира, като определи как правоотношението, за което страните спорят, следва да се развива, създавайки по този начин ново правно положение между страните по гражданското правоотношение според своята преценка кое е най-целесъобразно за развитието на гражданското правоотношение съобразно уредените в закона критерии. Производството цели настъпването на обща промяна в отношенията между страните и по същността си представлява администриране на гражданските правоотношения, а не защита на субективни права в същинския смисъл, поради което и актовете, които съдът постановява

в тези производства, не се ползват със сила на пресъдено нещо и могат да бъдат изменени при промяна на обстоятелствата, ако една от страните сезира съда с искане в тази насока. За разлика от исковото производство, съдът не разрешава със сила на пресъдено нещо спор за съществуването или несъществуването на материалното право, а само оказва съдействие относно начина на упражняването му, т. е. за реализирането на правата и на двете страни и в този смисъл липсва типичната за исковото производство квалификация на страните като ищец и ответник. Макар между страните да съществува спор, съдът не присъжда спорно право в полза само на една от тях. При това предявяването на тези искания с оглед непостигането на извънсъдебно споразумение между страните се възприема от законодателя и като законно необходимо с цел постигането на определен резултат, независимо от поведението на насрещната страна в правоотношението.

Освен че посочените производства са насочени към настъпването на обща промяна в отношенията между страните, като съдът създава новото правно положение според своята преценка за най-целесъобразното развитие на правоотношението, е налице и още една специфична особеност, с оглед на която общите правила на гражданския процес се прилагат само съответно – водещ в тези производства е принципът за защита на най-добрия интерес на детето, което формално не е страна в производството. Съдът, сезиран със спора за родителската отговорност и режима на лични контакти с детето, в т. ч. и за издръжката му, с решението си постановява това, което приема за законосъобразно и целесъобразно за регулирането на тези отношения, предвид установените по случая обстоятелства, съобразявайки законовите критерии и възложените му функции по силата на националните и международни нормативни разпоредби служебно да следи за защитата на най-добрия интерес на детето и може да постанови начин на упражняване на родителските права, респ. на осъществяване на личен контакт, различен от поискания от страните. Поради това и доколкото в тези производства съдът следи служебно за регулиране на правоотношението, тук не важи и забраната за влошаване на положението на обжалващия. Служебното начало в тези производства е засилено и правилото за процесуална преклузия за представяне на доказателства не се прилага. Институтът на признанието на иска също трудно може да намери приложение в тези производства като се има предвид, че съдът не е обвързан от исканията на страните, а извършва преценката с оглед най-добрия интерес на детето. Съдебното решение, което следва да изхожда от правилото за защита по най-добрия начин на интересите на малолетното или непълнолетното дете, ползва и двамата родители, респ. близките на детето, като внася яснота в отношенията и на двамата, а не само на единия от тях. Не са редки случаите, в които съобразявайки интересите на детето и търсейки баланс и възможно най-целесъобразното администриране на гражданските отношения, съдът споделя частично доводите както на едната, така и на другата страна без при това да е длъжен да вземе предвид признанието на искането от страна на ответника. Преценката за целесъобразност в този смисъл понякога има комплексен характер без да се ръководи от присъщата на общия исков процес функция да дава защита в полза на едната страна и санкция в тежест на другата страна и поради това съдът не би могъл да прецени каква част от направените разноси е съразмерна на уважената част от претенцията, вкл. предвид невъзможността исканията на страните да бъдат остойностени и като се има предвид, както вече беше посочено, че производствата се възприемат от законодателя и като законно необходими. Посочените по-горе особености обуславят извода, че в производството по спорна съдебна администрация на гражданските отношения по СК са налице отклонения от общите правила на гражданския процес, поради което тези правила, вкл. по отношение на отговорността за разноси, следва да бъдат прилагани съответно.

Когато съдът с решението си замества липсващата обща воля на страните, прилагането на правилата на чл. 78 ГПК следва да претърпи някои ограничения, като нито една от страните не следва да понесе санкцията, която страните в общия исков процес

понасят при уважаване или отхвърляне на иска чрез осъждането им да заплатят разноски в полза на противната страна. В първоинстанционното производство по правило всяка страна следва да понесе разноските, които е направила, вкл. и по отношение на определянето на издръжката, доколкото същото, когато е част от производството относно упражняването на родителските права, няма самостоятелен характер.

Допълнителен аргумент в подкрепа на това становище може да бъде изведен от обстоятелството, че съгласно чл. 322, ал. 2 ГПК исковете за упражняване на родителските права, личните отношения и издръжката на децата задължително се предявяват и разглеждат с брачните искове, т. е. в брачния процес съдът е длъжен служебно да се произнесе по въпросите за упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, както и за ползването на семейното жилище, когато от брака има малолетни и непълнолетни деца, като прави преценка по целесъобразност. В този смисъл приложими към тези искове са по-скоро разпоредбите на чл. 329 ГПК, които в частност предвиждат, че при липса на вина или недобросъвестност разноските остават в тежест на страните, както са ги направили, а разноските по чл. 78а, ал. 1 се заплащат от бюджета на съда и само при отхвърляне на иска разноските се определят по реда на чл. 78 и чл. 78а, като по този ред се определят и разноските при обжалване на решението. Това законодателно разрешение е обосновано именно от особения характер на правоотношенията по СК.

Необходимо е да се отчита обаче, че съдът може да бъде неправомерно сезиран с искане за съдействие (т. е. спорът е неоснователно предизвикан), че непостигането на извънсъдебно споразумение може да се дължи изцяло на недобросъвестното поведение на една от страните, респ. крайният изход на производството да е изцяло обусловен от подобно недобросъвестно поведение или да са налице предпоставките за цялостното потвърждаване на правното твърдение на една от страните. В тези случаи отговорността за разноски се подчинява изцяло на предвидените в чл. 78 ГПК правила.

В производството пред първата инстанция правилото за присъждане на разноски съобразно изхода на спора следва да намери приложение само когато молбата е изцяло уважена, респ. изцяло отхвърлена, както и когато производството по делото е прекратено по причина, дължаща се на поведението на една от страните. Когато молбата до първоинстанционния съд е подадена след като правоотношението между страните е вече уредено (със спогодба или влязло в сила съдебно решение) и не се установи наличие на новонастъпили обстоятелства, които да налагат намесата на съда, както и когато се установи, че непостигането на извънсъдебно споразумение се дължи изцяло на недобросъвестното поведение на молителя, в полза на насрещната страна следва да бъдат присъдени разноски. А когато в производството се установи, че непостигането на извънсъдебно споразумение се дължи изцяло на поведението на ответника или настъпят обстоятелства по причина негово недобросъвестно поведение, които имат за последица прекратяване на производството, разноски следва да бъдат присъдени в полза на молителя.

При обжалване на постановеното от първоинстанционния съд решение, страната, защитавайки собствения си интерес и поддържаната в производството теза, инициира образуване на дело във въззивната инстанция, по което насрещната страна може да направи разноски. И в производството пред въззивния съд, прилагайки едновременно както диспозитивното, така и служебното начало, съдът може служебно да измени обжалваното решение, без да се съобразява със съдържашото се в жалбата искане, ако прецени, че това е в интерес на децата, при което не важи и забраната за влошаване на положението на обжалващия. И в този случай всяка от страните следва да понесе разноските, които е направила. При пълно уважаване на въззивната жалба, както и при цялостното ѝ отхвърляне обаче, приложение следва да намерят правилата на чл. 78 ГПК и разноските бъдат възложени на насрещната страна.

И в производството пред ВКС, когато касационното обжалване е допуснато, съдът може служебно да измени обжалваното решение, без да се съобразява със съдържашото се в жалбата искане, ако прецени, че това е в интерес на децата. И в този случай всяка от страните следва да понесе разноските, които е направила. Но при пълното отхвърляне на касационната жалба, както и когато касационното обжалване не бъде допуснато, касаторът следва да заплати направените от ответника по жалбата разноски. А когато касационното обжалване е допуснато и касационната жалба е изцяло уважена, разноските следва да бъдат възложени на ответната страна.

Даденото разрешение не се отнася до производствата по ограничаване и лишаване от родителски права, тъй като спорът за характера на тези производства е извън предмета на настоящето тълкувателно дело.

По така изложените съображения Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

В производствата по спорна съдебна администрация, уредени в СК, разпоредбите на чл. 78 ГПК се прилагат съответно. При цялостно отхвърляне на молбата, въззивната жалба или касационната жалба, когато касационното обжалване не бъде допуснато, както и при прекратяване на производството по причина в поведението на молителя, отговорността за разноски се носи от подателя им. При пълно уважаване на молбата или жалбите, както и при прекратяване на производството по причина в поведението на ответника, разноските се възлагат на ответната страна. В останалите случаи разноските остават в тежест на страните така, както са направени от тях.

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ

2. Практиката на ЕСПЧ и на СЕС не изключва допустимостта на показания на т. н. "отсъстващи свидетели", освен ако е налице уважителна причина за невявяването на свидетеля в съдебната фаза на наказателното производство, показанията на този свидетел не са единственото или определящото основание за осъждането на обвиняемия и съществуват достатъчно компенсиращи фактори, за да се неутрализират трудностите, причинени на обвиняемия и на неговия адвокат поради вземането предвид на посочените показания". (преюдициално заключение по дело С-348/21). Задължението в тези случаи на решаващия съд е да провери налице ли е уважителна причина за отсъствието на свидетеля, като в хипотезата, в която свидетелят не може да бъде намерен съдът е длъжен да положи всички усилия, които разумно могат да се очакват от него, за да осигури явяването на свидетеля.

чл. 301, ал. 1 НК

Решение № 321 от 4.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 77/2024 г., III н. о., докладчик съдията Красимира Медарова

Производството пред ВКС е по реда на глава XXIII от НПК.

Образувано е по касационна жалба на подсъдимата Д. П. чрез упълномощения ѝ защитник адв. С. Г. срещу въззивно решение № 140/01.12.2023 г. на Апелативен съд –гр. Велико Търново, постановено по в.н.о.х.д. № 20234000600217/2023 г.

В жалбата на защитата на подсъдимата М. са релевирани всички касационни основания по чл.348, ал.1, т.1-3 от НПК и се правят алтернативни искания за отмяна на въззивното решение и за оправдаване на подсъдимата по предявеното ѝ обвинение,

алтернативно, за връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на окръжния съд или като втора алтернатива, за намаляване на наложеното наказание.

В подкрепа на наведените касационни основания се сочи неправилна доказателствена оценка на свидетелските показания по делото, които не са интерпретирани съобразно действителното им съдържание и не са оценени в съответствие с протоколите от извършените претърсвания и изземвания от жилището и кабинета на подсъдимата, както и с изготвените ВДС чрез използване на СРС от подслушаните ѝ телефонни разговори. Твърди се, че дактилоскопната експертиза по делото е била игнорирана при оценката на обясненията на подсъдимата, които ѝ кореспондират напълно, което е довело до неправилно възприета фактическа обстановка. Излагат се доводи за неправилно формулирано обвинение с предявения обвинителен акт, който не съдържа данни за мястото на извършване на престъплението; за неправилен отказ за допускане до разпит на свидетелката Г. К. /включително и посредством видеоконференция/ относно ключови обстоятелства от значение за доказаността на обвинението, както и отказ за приобщаване по делото на електронна кореспонденция между същата свидетелка и подсъдимата и за проверката ѝ чрез назначаване на техническа експертиза. Отделно се твърдят нарушения при изготвянето на мотивите към въззивната присъда чрез възпроизвеждане на първоинстанционните мотиви без собствен доказателствен анализ, което е довело до пороци при формиране на вътрешното убеждение на въззивния съд по фактите на обвинението.

Показанията на свидетелите М. и И. К. за срещата им с подсъдимата преди прегледа пред лекарската комисия се твърди, че са превратно интерпретирани, при което не е установена действителната цел на посещението им, а именно преглед на медицинските документи на И. К., което не е част от длъжностните задължения на подсъдимата като председател на ТЕЛК. При тези фактически данни поведението ѝ по приемане /“прибиране“/ на инкриминираната парична сума се оценява като несъставомерно, защото не е свързано с изпълнение на служебни задължения. В жалбата се твърди доказателствена необезпеченост на авторството на подсъдимата в извършване на процесното деяние, на базата на което се поддържа и неправилно приложение на материалния закон чрез признаването ѝ за виновна в престъпление, което не е извършила.

Явната несправедливост на наказанието се извежда от прекомерната продължителност на определените пробационни мерки, които според защитата е следвало да се определят в рамките на минималния законов размер.

Пред касационната инстанция подсъдимата М. се представлява от упълномощения защитник адв. Г., който поддържа касационната жалба на подзащитната си по изложените съображения и с направените алтернативни искания за отмяна или изменение на въззивната присъда. Защитникът на подсъдимата акцентира върху липсата на обективна страна на деянието, която намира за недоказана от наличната по делото доказателствена съвкупност, от която не се установява получаването на инкриминираната парична сума с цел да изпълни служебни задължения като председател на ТЕЛК. Както и сочи, че ако се приеме за установено, че тази сума е била приета, по делото липсват доказателства, че това е било извършено по повод служебните задължения на М. като председател на ТЕЛК. Позовава се на противоречия в мотивите към присъдата на апелативния съд относно местоработата на подсъдимата, / посочено е, че работи в [населено място], докато в действителност тя е работела в [населено място] /на отказа на съда да допусне до разпит свидетелката Г. К. и на липсата на мотиви към новата присъда. В заключение поддържа алтернативните искания от жалбата в последователността, в която са посочени.

Подсъдимата М. в последната си дума пред ВКС предоставя решението на съда и моли да се вземе по справедливост.

В съдебно заседание пред ВКС прокурорът от Върховна прокуратура намира касационната жалба на подсъдимата за неоснователна и счита, че следва да бъде оставена

без уважение. Сочи, че решението на апелативния съд е правилно и законосъобразно и при постановяването му не са допуснати процесуални нарушения. Намира правната квалификация на деянието за правилна и съответна на доказателствата по делото, както и посочва, че в присъдата на апелативния съд са изложени подробни мотиви в подкрепа на правните му изводи, от които става ясна логиката на съда и волята му за вземане на решението за присъдата. Показанията на свидетелите К. намира за правилно интерпретирани по въпроса за срещата им с подсъдимата при отчитане на кореспонденцията им с ВДС от използване на СРС по отношение мобилната им комуникация, поради което счита, че присъдата следва да бъде оставена в сила.

Върховният касационен съд, трето наказателно отделение, след като обсъди основанията, наведени в касационната жалба на подсъдимата М. и като съобрази доводите на страните от съдебно заседание, в рамките на законовите си правомощия по чл.347, ал.1 от НПК, намира за установено следното:

С присъда № 11/02.06.2023 г. на Окръжен съд- гр. Ловеч, постановена по н.о.х.д. № 202243002002214/2022 г. подсъдимата Д. П. М. е призната за виновна в това, че на 28.01.2019 г. в качеството на длъжностно лице председател на ТЕЛК – /населено място/ приела дар – парична сума в размер на 200 / двеста/ лв., която не ѝ се следва, за да извърши действие по служба, да издаде ЕР № 0229 от Зас. № 014/29.01.2019 г. на ТЕЛК общи заболявания към МБАЛ „ болница“ – /населено място/, поради което и на осн. чл.301, ал.1 от НК и чл.55, ал.1, т.2, б.“б“ от НК е осъдена на наказание „пробация“ с пробационните мерки по чл. 42а, ал.2, т.1, 2 и 5 от НК за срок от две години, като периодичността на изпълнение на мярката по т.1 е определена на два пъти седмично.

С присъдата, на осн. чл.59, ал.1 от НК е приспаднато при изтърпяване на наказанието пробация предварителното задържане на подсъдимата и времето, през което е била с мярка за неотклонение „домашен арест“.

Подсъдимата М. е осъдена, на осн. чл.189, ал.3 от НПК да заплати направените по делото разноски и съдът се е произнесъл по веществените доказателства.

С решение № 140/01.12.2023 г. на Апелативен съд –гр. Велико Търново по в.н.о.х.д. № 20234000600217/2023 г. присъдата на окръжния съд е изменена, като е отменена в частта, с която съдът е постановил отнемане в полза на държавата на сумата от 15 680 лв. и 550 евро и на подсъдимата М. е постановено да се върне сумата от 14 180 лв. и 550 евро, а сумата от 1500 лв., за която не е установено на кого принадлежи да се отнеме в полза на държавата, на осн. чл. 112, ал.1 от НПК ако в едногодишен срок от приключване на наказателното производство не бъде потърсена от собствениците ѝ. В останалата част присъдата е била потвърдена.

Касационната жалба на подсъдимата М. е подадена в законния срок по чл.350, ал.2 от НПК от активно легитимирана страна срещу подлежащ на касационно обжалване съдебен акт, поради което е допустима, като разгледана по същество се прецени за неоснователна.

Приоритетен отговор следва да бъде даден на оплакването по чл. 348, ал.1, т.2 от НПК при постановяване на въззивното решение, доколкото проверката за правилното приложение на материалния закон може да се осъществи само в рамките на правилно формирано вътрешно убеждение по фактите на обвинението и при липсата на процесуални нарушения със съществен характер.

Оплакването за неправилно формулирано обвинение с внесения обвинителен акт, поради неяснота относно мястото на извършване на деянието се намери за неоснователно.

Допустимостта на навеждането пред касационния съд на доводи по формулировката на обвинението, предявено с обвинителния акт по делото се извежда от преюдициалното заключение на СЕС от 21 октомври 2021 г. по дело С-282/20, съгласно което правото на предоставяне на подробна информация относно обвинението по смисъла на чл. 6, & 3 от Директива 2012/13/ЕС относно правото на информация в наказателното производство и

чл. 47 от Х. на основните права на ЕС следва да се обезпечи по време на цялото наказателно производство. Както и че цитираните норми от правото на ЕС следва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национално законодателство, което не предвижда процесуален ред за отстраняване след разпоредително заседание по наказателно дело на неяснотите и непълнотите, които опорочават съдържанието на обвинителния акт и нарушават правото на обвиняемия/подсъдимия да му бъде предоставена подробна информация относно обвинението.

В обстоятелствената част на обвинителния акт се съдържа подробно описание на действията на подсъдимата по получаване на наследващата ѝ се парична сума, предмет на обвинението, в това число и на мястото, на което същата ѝ е била предадена, а именно служебният кабинет на М., в болница, находяща се в [населено място]. Описанието е детайлно и съдържа пълна информация за мястото на деянието. Обвинителният процесуален документ е единен и се състои от обстоятелствена част и диспозитив, поради което неизписването в диспозитива на същия населеното място, в което е осъществен процесният подкуп при наличното пълно описание на това обстоятелство в неговата обстоятелствена част е достатъчно за да се приеме, че подсъдимата е била информирана в пълнота за предявеното ѝ обвинение и не е била възпрепятствана да организира и реализира своята защита, поради което не е налице твърдяното съществено процесуално нарушение, изведено от непълната и неясна формулировка на обвинението.

Наведеното с жалбата възражение срещу доказателствената оценка на гласните доказателствени средства, изходящи от свидетелите К. и депозираните от подсъдимата, поради превратна интерпретация на първите и неоснователно игнориране на обективността на обясненията на М. също е неоснователно. Контролираният въззивен съд е анализирал детайлно показанията на посочените свидетели както относно вътрешната им устойчивост, така и посредством съпоставка с останалия доказателствен материал и правилно е намерил, че същите са истинни и правдиви и отразяват обективно поведението на подсъдимата по получаване на процесния наследващ ѝ се дар. Оценката на показанията на свидетелите К. законосъобразно е била извършена през призмата на разпоредбата на чл. 121, ал.1 от НК с оглед обстоятелствата, за които са свидетелствали и възможността да бъдат уличени в извършване на престъпление по повод даването на наследващия се дар на подсъдимата М.

Въззивният съд е аргументирал становището си да даде вяра на показанията на свидетелите К. от досъдебното производство от една страна с изминалия период от време и от друга с обстоятелството, че се касае за показания, депозирани по реда на чл. 223 от НПК, пред съдия от съответния съд, което е гаранция за това, че същите са дадени в спокойна обстановка и без свидетелите да са били обект на неправомерно въздействие, което би могло да компрометира тяхната истинност. Апелативният съд е отчетел последователността на показанията на свидетелката К. и липсата на противоречия при двата разпита, като прочитът на показанията ѝ от досъдебното производство е поради липсата на спомен за конкретни детайли относно инкриминираното деяние, а не поради несъответствие на заявеното пред съда с показанията ѝ от досъдебната фаза. По отношение на свидетеля К. приобщаването на показанията му от досъдебното производство е поради заявена от него липса на спомен за обстоятелствата, свързани с предоставянето на подсъдимата на процесната наследваща ѝ се парична сума, но след прочитането им свидетелят е заявил, че ги поддържа изцяло и не е оспорил тяхната обективност.

Посочените гласни доказателствени средства са били подложени на проверка и посредством съпоставка с останалите събрани по делото свидетелски показания и писмени доказателства, при което е отчетена взаимната им кореспонденция едни с други. Контролираният въззивен съд е съпоставил показанията на медицинския персонал на болницата, ангажиран с процедурата по издаване на решения на ТЕЛК-/населено място/,

председателствана от подсъдимата и правилно е намерил, че инкриминираното решение е получено от свидетеля К. без при издаването му да са спазени реда за преглед и освидетелстване на пациенти, който е бил установен. Свидетелят К. се е явил в болничното заведение в по-късен час от този, който му е бил посочен в уведомлението за явяване пред комисията, в 10.30ч. вместо в 8.30 ч. /и в който обичайно са започвали заседанията на ТЕЛК/ и без да е бил подлаган на личен преглед или да са били обсъждани представените от него документи от членовете на комисията е получил решението същия ден в 13.00 часа, по указание на подсъдимата.

Не се намери за основателно и възражението от жалбата за превратна интерпретация на показанията на свидетелите К. за срещата им с подсъдимата на процесната дата, както и относно целта на даването на инкриминираната парична сума. Прочитът на показанията на свидетелката М. К. показва, че контролираните съдилища са ги оценили съобразно действителното им съдържание и смисъл. В приобщените показания пред съдия от досъдебната фаза се съдържа детайлно обяснение на причината за даването на паричната сума – получаване на решение на ТЕЛК с инвалидност над 50 % за нейният съпруг, както К. е посочила „не да се подсигури, а да има реални факти“. От същите показания е установено, че сумата от 200 лв. е била дадена именно с цел издаване на конкретно решение на ТЕЛК, в което да се отрази съответният процент инвалидност.

Възраженията, че подсъдимата не е била уведомена от свидетелите К. за това тяхно желание при посещението им в кабинета ѝ на 28. 01. 2019 г., поради което фактическите изводи на решаващите съдилища са основани на предположения не е съобразено с цялостната доказателствена съвкупност и нейният обективен анализ. Поведението на двамата свидетели правилно е било разгледано в контекста на наличните по делото ВДС, събрани чрез използване на СРС за проведените телефонни разговори между подсъдимата и нейната дъщеря както и с лицето Г. К., които кореспондират с показанията на К. относно механизма на деянието /свидетелката К. е потърсила съдействие от тяхна съседка Г. К. за връзка с подсъдимата по повод категорията инвалидност, която съпругът ѝ е желал да получи и по указания на същото лице двамата са отишли при подсъдимата с документи и пари, след като Г. К. е разговаряла с М. и тя ѝ е казала как следва да процедират/.

По отношение предаването на инкриминираната парична сума, показанията на К. са непротиворечиви относно това, че сумата от 200 лв. е поставена в хартиен плик и заедно с наличната документация, необходима за категоризацията на К. е предоставена на подсъдимата, която е върнала документите, а паричната сума е задържала за себе си.

Въззивният съд е формирал фактическите си изводи за поведението на подсъдимата по приемане на сумата от 200 лв. на процесната дата, за да издаде на И. К. решение на ТЕЛК с процент инвалидност на базата на правилна оценка на релевантните доказателства, показания на свидетелите И. и М. К., на свидетелите Д., К., Г., А., медицински персонал в болничното заведение, на ВДС, събрани чрез използване на СРС и заключенията на техническата експертиза за мобилния телефон на свидетелката М. К.. Съвкупният анализ на описаната доказателствена съвкупност е процесуално издържан и законосъобразно е довел до формиране на вътрешно убеждение, което не страда от процесуални пороци.

Контролираният въззивен съд правилно е аргументирал становището си за обективност на показанията на свидетелите К. относно това, че са предоставили на подсъдимата М. парична сума от 200 лв., с цел на К. да се издаде свидетелство за ТЕЛК с кореспонденцията им с приложените по делото ВДС, събрани чрез използване на СРС от подслушаната телефонна кореспонденция между свидетелката Г. К./която е била заличена, поради невъзможност да се призове/ и подсъдимата от една страна и със свидетелката М. К. от друга.

Възраженията за отказ да се допусне до разпит в качеството на свидетел лицето Г. К. пред въззивния съд, което се оценява като съществен процесуален пропуск е

неоснователно. В практиката на Върховния съд е последователно застъпвано становището, че не всеки отказ за събиране на доказателства може да се оцени като процесуално нарушение със съществен характер, като преценката е на база доказателствената му тежест спрямо главния факт на доказване.

По настоящото дело, разпитът на Г. К. като свидетел се иска относно проверка на показанията на свидетелите К. за целта на посещението им при подсъдимата и причината, поради която са ѝ дали паричната сума, предмет на обвинението по делото. Първоинстанционният съд е положил максимални усилия за издирването на Г. К. с цел призоваването ѝ по делото, но поради трайното ѝ отсъствие от страната не е могъл да я намери, за да я разпита в качеството на свидетел.

Възражението, че съдилищата по фактите не са приобщили по делото разпечатки от кореспонденция между свидетелката М. К. и Г. К. и не са изследвали същата с техническа експертиза е напълно неоснователно, тъй като е изцяло извън подлежащите на доказване факти, релевантни за обвинението и съдът няма задължение да събира подобни доказателства, които не касаят пряко предявеното обвинение. Независимо от това обстоятелство ненамирането на посоченото лице не пречи разкриването на фактите по делото, поради достатъчен обем налични доказателства, в подкрепа на доказаността на предявеното обвинение.

При преценката на основателността на възражението, че липсата на разпит като свидетел на Г. К. е съществен процесуален пропуск следва да се отчете на първо място, че обвинението не се основава на показания на това лице, депозиран в качеството ѝ на свидетел, дадени в отсъствието на подсъдимата, на които тя не може активно да се противопостави като участва лично или чрез защитник в нейния разпит, както и обстоятелството, че съдът е положил всички разумни усилия за нейното локализиране, но не е могъл да я намери, за да я конституира в качеството на свидетел.

В материалите по настоящото дело не се съдържа разпит на Г. К. като свидетел и предявеното срещу подсъдимата обвинение, респективно присъдата на първата инстанция и потвърдителното въззивно решение не се основават на доказателства, събрани чрез разпит на свидетел от досъдебното производство, който не е бил разпитан пред съда и с участието на страните. Независимо от това в обвинителния акт по делото се съдържат обстоятелства, свързани с изявление на същото лице по повод извършването на инкриминираното деяние от подсъдимата, което обуславя правния интерес на подсъдимата от личния разпит на Г. К., в която връзка първият съд правилно е уважил искането на защитата и е допуснал конституирането ѝ като свидетел по настоящото дело. Последващото ѝ заличаване е след многократни опити от страна на съда да бъде призована по делото и след като е установено, че К. пребивава трайно извън страната и има местоживееене в друга държава, като адресът ѝ е неизвестен и не е могъл да бъде установен.

В тази връзка следва да се посочи, че практиката на ЕСПЧ и на СЕС не изключва допустимостта на показания на т.н. „отсъстващи свидетели“, освен ако е налице уважителна причина за невявяването на свидетеля в съдебната фаза на наказателното производство, показанията на този свидетел не са единственото или определящото основание за осъждането на обвиняемия и съществуват достатъчно компенсирани фактори, за да се неутрализират трудностите, причинени на обвиняемия и на неговия адвокат поради вземането предвид на посочените показания“. (преюдициално заключение по дело С-348/21). Задължението в тези случаи на решаващия съд е да провери налице ли е уважителна причина за отсъствието на свидетеля, (касае се за свидетели на обвинението) като в хипотезата, в която свидетелят не може да бъде намерен съдът е длъжен да положи всички усилия, които разумно могат да се очакват от него, за да осигури явяването на свидетеля. Както и :“ че ако показанията на отсъстващия свидетел могат да бъдат потвърдени с други доказателства, преценката доколко тези показания са

определящи зависи от доказателствената сила на посочените други доказателства, така че колкото по-голяма е последната, в толкова по-малка степен показанията на отсъстващия свидетел могат да се считат за определящи (решения на ЕСПЧ по делото S. c/y Германия).

По настоящият казус съществено за доказаността на предявеното обвинение е поведението на подсъдимата по приемане на предоставената ѝ от свидетелите К. парична сума и последващите ѝ действия по издаване на решението на ТЕЛК за свидетеля К.. Възраженията от жалбата, че паричната сума е била с цел проверка на документи не намират подкрепа в материалите по делото, доколкото от показанията на свидетелите се изяснява, че след като подсъдимата е приела паричната сума е заявила на К. да се яви на следващия ден, за да получи решението си. Впоследствие, свидетелят е получил решението на ТЕЛК без да се провежда процедура по преглед и освидетелстване.

Оплакванията на защитата, свързани с оспорване на правилността на установените факти сочат на необоснованост на контролираното въззивно решение, която не е включена в пределите на касационната проверка и не се проверява от ВКС. Касационният съд, съобразно предоставените му правомощия по чл. 348, ал.1 от НПК проверява само юридическата правилност на формиране на вътрешното убеждение на решаващите съдилища по фактите на обвинението, а не и самите факти по същество, които не подлежат на касационен контрол. С оглед изложеното възраженията срещу конкретни факти, възприети в решението на апелативния съд не могат да бъдат обсъждани в хода на настоящата касационна проверка, включително и относно това по какъв начин подсъдимата е взела плика с паричната сума и др.

Аналогично следва да бъдат оставени без отговор възраженията от жалбата за това, че от приложена по делото докладна записка се установява предварителна информираност на полицейските органи за действията на подсъдимата по приемане на наследващата ѝ се парична сума, а органите на досъдебното производство не са предприели действия по предотвратяване на престъплението, тъй като това е изцяло в правомощията на разследващите органи и прокуратурата, а не и на съда и от друга страна - от съдържанието на докладната записка не могат да се извеждат доказателства, поради това, че не представлява закрепен в НПК способ за тяхното събиране, а допустимата доказателствена стойност на този документ се отнася само до авторството на съставителя.

По повод липсата на дактилоскопни следи върху издетите от жилището на М. различни суми пари в пликове и документи (в български лева и валута), въззивният съд е приел, че нямат връзка с инкриминираното деяние и е върнал паричните средства на подсъдимата, поради което това обстоятелство правилно е оценено като ирелевантно спрямо предявеното обвинение.

С оглед изложеното относно липсата на допуснати съществени процесуални нарушения в доказателствената дейност на въззивния съд, които да са довели до опорочаване на вътрешното му убеждение по фактите на обвинението, искането за отмяна на контролираното решение и за връщане на делото за ново разглеждане на първия съд не може да бъде удовлетворено и следва да се остави без уважение.

По оплакването за нарушение на материалния закон:

Същото се поддържа по съображения за недоказаност на обвинението в контекста на наведеното оплакване по чл. 348, ал.1, т.2 от НПК, което се намери за неоснователно

Оплакването за неправилно приложение на материалния закон също е неоснователно. В рамките на установените факти материалният закон е приложен правилно и поведението на подсъдимата по получаване на наследващ се дар за да изпълни служебните си задължения по издаване на решение на ТЕЛК правилно е субсумирано във фактическия състав на престъплението по чл. 301 от НК.

Субект на активния подкуп по чл. 301 от НК е длъжностно лице, което действа в рамките на своята служебна компетентност с користна цел, в настоящият случай като приме наследващ му се дар, за да изпълни служебно задължение.

Съгласно обвинението, подсъдимата М. е действала в качеството на председател на ТЕЛК – /населено място/ и е приела наследваща ѝ се парична сума за да издаде инкриминираното решение на председателстваната от нея териториална лекарска комисия. Териториалните лекарски комисии /ТЕЛК/ имат своята нормативна уредба в чл. 105 от Закона за здравето/33/, съгласно който текст ТЕЛК се откриват и закриват от директорите на регионалните здравни инспекции съгласувано с министъра на здравеопазването към държавни и общински лечебни заведения за болнична помощ или други, изчерпателно изброени медицински центрове. В чл. 105, ал. 2 от същия закон е посочено, че ТЕЛК са структурни звена на лечебните заведения, към които са открити.

Подсъдимата М. годин субект на престъплението по чл. 301 от НК, тъй като при осъществяване на функциите на председател на ТЕЛК е осъществявала дейност по извършване на медицинска експертиза относно намалената работоспособност на свидетеля К., а не е действала в качеството си на лекар, който извършва лечебна дейност, в които случаи медицинският персонал няма длъжностно качество. /ТР № 2/21.12.2011 г. по н.д. № 2/2011 г. на ОСНК на ВКС/.

Длъжностното качество на подсъдимата правилно е квалифицирано по смисъла на чл. 93, ал.1, б. „а“ от НК като лице, което изпълнява служба в държавно учреждение, с оглед структурата и функциите на териториалните лекарски комисии, които се откриват и закриват съгласувано с министъра на здравеопазването като представител на изпълнителната власт. Независимо, че се създават като структурни звена на лечебните заведения, към които са открити ТЕЛК са органи за извършване на медицинска експертиза по смисъла на чл. 101 от 33, която дейност съгласно ал. 2 на същия текст се ръководи от министъра на здравеопазването и от регионалната здравна инспекция и има за цел установяване на временна /намалена работоспособност или вида и степента на причиненото увреждане с цел финансова компенсация от страна на държавата на лицето, чието състояние е обект на медицинска експертиза.

Изпълнителното деяние на престъплението правилно е определено под формата на приемане на подкуп, която квалификация съответства на фактите по делото за поведението на подсъдимата, която е придобила владението върху облагата, предмет на подкупа и след това е изразила отношението си към вече получената облага, като се е съгласила да извърши исканото действие по служба, в случая да издаде решение на ТЕЛК със съответен процент инвалидност/ТР 1/2021 г. на ОСНК на ВКС по т.д. 1/2019 г.

Не се установи основателност и на оплакването за явна несправедливост на наложеното наказание.

3. Особените правила за определяне на наказанието на призналия фактите в обстоятелствената част на обвинителния акт подсъдим в хипотезата на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК не дерогират общите правила на чл. 54 и сл. от НК за неговата индивидуализация. При условията на чл. 58а НК подсъдимият само получава привилегията при осъждане винаги да му бъде наложено по-леко наказание в сравнение с това, което може да му бъде определено по общия ред. Затова при определянето му като се ръководи от разпоредбите на Общата част на НК и като съобрази смекчаващите и отегчаващите обстоятелства съобразно разпоредбите на чл. 54, ал. 2 НК и чл. 55, ал. 1-3 НК съдът следва при наличие на многобройни или изключително/и смекчаващи да избере най-благоприятния вариант измежду получените резултати при прилагането на чл. 58а, ал. 1 НК и чл. 58а, ал. 4 вр. чл. 55 НК. За извършването на такава преценка разпоредбата на чл. 58а, ал. 4 НК изисква да са налице предпоставките по чл. 55 НК, за да може формиращите се при условията на чл. 58а, ал. 1 вр. чл. 54, ал. 1 НК и чл. 58а ал. 4 вр. чл. 55 НК размери на наказанието да се съпоставят. В този случай съдът следва да наложи наказанието, определено по реда на чл. 55 НК, само ако то е по-благоприятно

за подсъдимия.

чл. 58а, ал. 1, вр.

чл. 54, ал. 1 НК

чл. 58а ал. 4, вр.

чл. 55 НК

Решение № 323 от 5.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 290/2024 г., III н. о., докладчик съдията Николай Джурковски

Производството е образувано по постъпили касационни жалби срещу решение № 8 от 23.01.2024 г. по внохд № 135/2023 г. по описа на Апелативен съд - Бургас от защитника на подсъдимия К. Ф. – адвокат С. К.; от защитника на подсъдимия К. Ф. – адвокат В. В.; от защитника на подсъдимия К. Ф. – адвокат Д. М.; от поверениците на частните обвинители Н. Т. и М. Т. – адвокат Б. Я. и адвокат З. Ж.; от повереника на частния обвинител С. Б. – адвокат Ж. Н. и от повереника на частния обвинител Г. Т. – адвокат К. К..

В жалбата на защитника адв. С. К. е релевирано касационното основание по чл.348 ал.1 т.3 вр. ал. 5 т.1 и 2 НПК – че наложеното на подсъдимия наказание е явно несправедливо, защото, от една страна, очевидно не съответства на обществената опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и на целите по чл. 36 НК, а, от друга, неправилно е отказано прилагането на условното осъждане. Формулирано е искане на основание чл. 354 ал.2 т.1 и т.3 НПК да се изменени обжалваното въззивно решение като при условията на чл. 58а ал.4 вр. чл. 55 ал.1 т.1 НК се намали наказанието лишаване от свобода в размер на не повече от 3 години и изпълнението му да бъде отложено на основание чл. 66 ал.1 НК, както и да се намали размера на наказанието лишаване от право да управлява МПС до размера на наказанието лишаване от свобода.

В жалбата на защитника адв. В. В. са заявени цифрово и трите касационни основания. Изтъква се, че наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода е несправедливо, тъй като е определено в завишен размер, който не съответства на действителната степен на обществена опасност на деянието и на извършителя, както и на останалите обстоятелства, имащи значение за наказателната отговорност. Поради това, че е определено в прекомерно висок размер и че е несъответстващо на целта на закона по смисъла на чл. 36 НК за несправедливо е счтено и наказанието лишаване от право да управлява МПС за срок от 5 години. Отправя се искане за изменение на въззивното решение в частта относно наказанието и на подсъдимия да бъде определено такова при условията на чл.58а ал.4 НК с приложение на чл. 55 и чл. 66 ал.1 НК.

В жалбата на защитника адв. Д. М. са релевираны оплаквания, че наложеното наказание е явно несправедливо, както и че не е приложен правилно материалния закон в частта относно наказанието. Заявява се молба да бъде изменено въззивното решение в частта относно наложените наказания, като наказанието лишаване от свобода бъде намалено под предвидения минимален размер на основание чл. 55 ал.1 т.1 НК или в минималния размер, а наказанието лишаване от право да управлява МПС бъде намалено в предвидения минимален размер.

В жалбата на адв.Я. и адв. Ж., повереници на частните обвинители Н. Т. и М. Т., се претендира наличието на касационно основание по чл. 348 ал.5 т.1 НПК – че наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода е явно несправедливо, тъй като не съответства на обществената опасност на деянието и дееца, на смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства и на целите по чл. 36 от НК. Отправя се молба на основание чл. 354 ал.3 т.1 НПК да бъде отменено въззивното решение в частта му относно наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода за срок от 4 години и

8 месеца и делото да бъде върнато за ново разглеждане на въззивната инстанция.

В жалбата на адв. Н., повереник на частния обвинител С. Б., се сочат касационни основания по чл. 348 ал.1 т.1 и т.3 НПК – неправилно приложение на материалния закон, вследствие на което на подсъдимия е наложено явно несправедливо наказание. Прави се искане за постановяване на решение, с което да бъде приложена нормата на чл. 354 ал.3 т.1 НПК.

В жалбата на адв. К., повереник на частния обвинител Г. Т., също се претендират касационни основания по чл. 348 ал.1 т.1 и т.3 НПК – неправилно приложение на материалния закон и явна несправедливост на наложеното наказание поради заниженост и очевидно несъответствие на обществената опасност на деянието и дееца. Отправя се молба за правилно приложение на материалния закон в посочения в жалбата аспект и за постановяване на решение, с което да бъде упражнено правомощието на касационната инстанция по чл. 354 ал.3 т.1 НПК.

В съдебното заседание пред ВКС защитникът на подсъдимия К. Ф. адвокат К. поддържа касационната си жалба, изложените в нея съображения в подкрепа на релевираното оплакване, както и направените искания. Същевременно моли да бъдат оставени без уважение касационните жалби на частните обвинители.

Подсъдимият Ф. се съгласява с казаното от защитника си адв. К., а в последната си дума заявява, че много съжалява и че не е искал да стане това, което се е случило.

Повереникът на частните обвинители Н. Т. и М. Т. адв. Ж. поддържа изцяло подадената от тяхно име касационна жалба против въззивното решение по изложените в същата съображения. Намира за неоснователни касационните жалби на защитниците на подсъдимия. Моли касационния съд да се произнесе като приложи нормата на чл.354, ал.3, т.1 НПК.

Повереникът на частния обвинител С. Б. адв. Н. поддържа подадената касационна жалба против въззивното решение по изложените съображения, както и направеното в нея искане. Намира жалбата на подсъдимия за неоснователна.

Частният обвинител С. Б. изразява становище, че наказанието на подсъдимия не е справедливо.

Представителят на Върховната прокуратура намира за неоснователни както жалбите на защитниците на подсъдимия, така и жалбите на поверениците на частните обвинители, поради което счита, че те следва да бъдат оставени без уважение.

ВЪРХОВНИЯТ КАСАЦИОНЕН СЪД, след като обсъди релевираните в касационните жалби доводи и заявените в съдебно заседание становища на страните и като извърши проверка на атакувания въззивен съдебен акт в рамките на правомощията си, установи следното:

С присъда № 64/09.12.2022 г., постановена по нохд № 1204/2021 г. по описа на Окръжен съд-Бургас, подсъдимият К. К. Ф. е признат за виновен в това, че на 28.02.2020 г. около 22.00 часа на / път / километър /км/, след изхода на [населено място] в посока[жк], при управление на МПС – автобус марка /марка/, модел /модел/ турски рег. № /рег. №/, нарушил правилата за движение, визирани в чл. 20, ал. 2 изречение първо от ЗДвП – „Водачите на пътни превозни средства са длъжни при избиране скоростта на движението да се съобразяват с атмосферните условия, ... със състоянието на пътя, ..., с конкретните условия на видимост, за да бъдат в състояние да спрат пред всяко предвидимо препятствие“, като се е движел със скорост 105 км/ч, допуснал пътно-транспортно произшествие и по непредпазливост причинил смъртта на повече от едно лице – на В. А. Б. и на Т. Н. Т., като на основание чл. 304, предл. първо НПК е признат за невинен и оправдан по обвинението да е извършил деянието вследствие на нарушение на разпоредбата на чл. 21, ал. 2 вр. ал. 1 ЗДвП.

С тази присъда на основание чл. 343, ал. 3, предл. четвърто, б. „б“, предл. първо, вр. ал. 1, б. „в“, предл. първо, вр. чл. 342, ал. 1 НК, вр. чл. 20, ал. 2 изречение първо ЗДвП и

при условията на чл. 58а, ал. 1 НК подсъдимият К. К. Ф. е осъден на „лишаване от свобода“ за срок от четири години и осем месеца, което да изтърпи ефективно при първоначален „общ“ режим на основание чл. 57, ал. 1, т. 3 ЗИНЗС, а на основание чл. 343г вр. с чл.37, ал.1, т.7 НК е лишен от право да управлява МПС за срок от пет години.

Със същата присъда на основание чл. 59, ал. 1, т. 1 и ал. 2 НК от срока на наказанието лишаване от свобода е приспаданото времето, през което подсъдимият Ф. е бил задържан по реда на ЗМВР и на основание чл. 64, ал. 2 НПК, както и с мярка за неотклонение „задържане под стража“ считано от 28.02.2020 г. до 29.04.2020 г. включително.

С присъдата окръжният съд се е произнесъл и по въпросите относно веществените доказателства и разноските по делото, като на основание чл. 189, ал. 3 вр. ал. 1 НПК е възложил последните на подсъдимия Ф..

По въззивни жалби на защитниците на подсъдимия Ф. и на поверениците на всички частни обвинители пред Апелативен съд-Бургас е било образувано внохд № 135/2023 г. Същото е приключило с атакуваното пред ВКС въззивно решение № 8 от 23.01.2024 г., с което първоинстанционната присъда е потвърдена изцяло и подсъдимият Ф. е осъден да заплати на частния обвинител Г. С. Т. сумата 600 лв., представляваща направени разноски във въззивното производство.

Всички касационните жалби са подадени от лица, имащи право на жалба; срещу подлежащ на касационна проверка съдебен акт; и в законоустановения срок, поради което са допустими.

Съдържанието и естеството на изложените в жалбите аргументи в подкрепа на заявените касационни основания позволява общото им разглеждане и обсъждане.

Доколкото ВКС следва да се произнесе единствено по надлежно релевиращи в касационните жалби основания, се налага да бъдат направени следните уточнения, определящи пределите на настоящата касационна проверка:

Претендираното в жалбата на защитника адв. В. касационно основание по чл. 348, ал. 1, т.2 НПК не следва да бъде разглеждано, тъй като е заявено само формално и декларативно, без да е подкрепено с никакви конкретни съображения. Разпоредбата на чл. 351, ал. 1 НПК поставя изискването да бъде посочено в какво се състои касационното основание; данните, които го подкрепят; и искането, което се прави. Но в случая това императивно изискване не е било изпълнено относно твърдяното касационно основание по чл. 348, ал. 1, т.2 НПК. Освен това в жалбата на адв. В. е заявено и оплакване за необоснованост на въззивното решение, но доколкото необосноваността не представлява касационно основание, тя поначало не може да бъдат предмет на проверка от ВКС в производство по Глава 23 от НПК, поради което не следва да бъде разглеждана. Отделен е въпросът, че това оплакване е адресирано към съвсем друго решение на АС-Бургас - № 23/09.03.2023 г. по внохд № 5/2023 г., а не към решението, предмет на настоящата касационна проверка.

Не следва да бъде разглеждано и заявеното в жалбите на поверениците адв. Н. и адв. К. касационно основание по чл. 348 ал.1 т.1 НПК - нарушение на материалния закон. Аргументите, с които в жалбите на тези повереници се обосновава наличието му, не са в съответствие с неговото съдържание. Оплакването за нарушение на материалния закон е основано на твърдения за неправилно приложение на разпоредбите на чл. 108 ал.1 и чл. 123 ал.1 т.1 ЗДвП и на заявено в тази връзка несъгласие с изводите на предходните инстанции, че преди процесното ПТП пострадалите са имали качеството на пешеходци по смисъла на 107 ал.1 ЗДвП, че са нарушили задълженията си на пешеходци по чл. 108 ЗДвП и че по този начин са съпричинили противоправния резултат. Но оспорваните от поверениците обстоятелства, че пострадалите са имали качеството на пешеходци по смисъла на 107 ал.1 ЗДвП, че са нарушили задълженията си като пешеходци по чл. 108 ЗДвП и като участници в предходно ПТП по чл. 123 ал.1 т.1 ЗДвП и че поведението им е довело до съпричиняване на вредоносния резултат нямат отношение към тълкуването и

прилагането на нормите от НК, нарушението на които обосновава материалната незаконосъобразност, както и към прилагането на норми от друг нормативен акт, към който да препраща бланкетна норма от НК. Относно последното следва да се отбележи, че в случая нормите на чл. 108 ал.1 и чл. 123 ал.1 т.1 ЗДвП не запълват диспозицията на инкриминираната и приложена от съдилищата материална наказателноправна норма на чл.343 НК, поради което тяхното неправилно приложение е ирелевантно за преценката дали е осъществено касационно основание по чл. 348 ал.1 т.1 НПК. С оглед на това ВКС намира, че изложените в жалбите на поверениците адв. Н. и адв. К. аргументи във връзка с приетото от предходните инстанции съпричиняване от страна на пострадалите следва да бъдат преценявани само в аспект на претендираното от тях касационно основание по чл. 348 ал.1 т.3 НПК, каквото (единствено) е заявено в жалбата на поверениците адв. Я. и адв. Ж.

Доводите в жалбите на защитниците, основани на твърдения за наличието на многобройни и изключителни смекчаващи отговорността обстоятелства, очертават оплакване за неправилно приложение на разпоредбите на чл. 58а, ал. 1 и ал. 4 вр. чл. 54 или чл. 55 НК и в частност недоволство от отказа на съдилищата да приложат чл. 58а, ал. 4 НК и да определят наказанието лишаване от свобода по реда на чл. 55, ал. 1, т. 1 НК. И доколкото с това оплакване се претендира допуснатата грешка при самото определяне на наказанието (налагането му), същото се отнася към касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК за правилното приложение на закона. А доводите в насока, че наложените наказания не съответстват на обстоятелствата, включени в обхвата на чл. 54 НК, и че чувствително надхвърлят действителната обществена опасност на деянието и на дееца, се отнасят към касационното основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 НПК.

При първоинстанционното разглеждане на делото е проведено съкратено съдебно следствие по реда на глава XXVII от НПК на основание направеното по реда на чл. 371 т.2 НПК от подсъдимия признаване на фактите от обстоятелствената част на обвинителния акт и на даденото от него съгласие да не се събират доказателства за тях, поради което, постановявайки осъдителна присъда, окръжният съд правилно е приложил разпоредбата на чл. 373, ал. 2 НПК и е наложил на подсъдимия наказанието (лишаване от свобода) при условията на чл. 58а НК.

Особените правила за определяне на наказанието на призналия фактите в обстоятелствената част на обвинителния акт подсъдим в хипотезата на съкратено съдебно следствие по чл. 371, т. 2 НПК не дерогират общите правила на чл. 54 и сл. от НК за неговата индивидуализация. При условията на чл.58а НК подсъдимият само получава привилегията при осъждане винаги да му бъде наложено по-леко наказание в сравнение с това, което може да му бъде определено по общия ред. Затова при определянето му като се ръководи от разпоредбите на Общата част на НК и като съобрази смекчаващите и отегчаващите обстоятелства съобразно разпоредбите на чл. 54, ал. 2 НК и чл. 55, ал. 1-3 НК съдът следва при наличие на многобройни или изключително/и смекчаващи да избере най-благоприятния вариант измежду получените резултати при прилагането на чл. 58а, ал. 1 НК и чл. 58а, ал. 4 вр. чл. 55 НК. За извършването на такава преценка разпоредбата на чл. 58а, ал. 4 НК изисква да са налице предпоставките по чл. 55 НК, за да може формиращите се при условията на чл. 58а, ал. 1 вр. чл. 54, ал. 1 НК и чл.58а ал.4 вр. чл. 55 НК размери на наказанието да се съпоставят. В този случай съдът следва да наложи наказанието, определено по реда на чл. 55 НК, само ако то е по-благоприятно за подсъдимия.

Тези принципни положения относно определянето на наказанието при проведено съкратено съдебно следствие в хипотезата на чл. 371 т.2 НПК налагат отговор, на първо място, на възраженията, касаещи установяването и наличието на обстоятелствата по чл. 54 НК и в частност на смекчаващите и отегчаващите такива, и едва след това на възраженията за неприлагането на чл.55 НК, в каквато последователност ще бъдат

разгледани.

Неоснователно е оплакването в жалбата на защитника адв. В., че самопризнанието и признаването на вината от страна на подсъдимия извън направеното от него признание на фактите от обстоятелствената част на обвинителния акт по реда на чл. 371 т.2 НПК неправилно не е отчетено от предходните инстанции като самостоятелно смекчаващо обстоятелство. На стр.45-46 от атакуваното решение въззивният съд е изложил подробни аргументи защо направените от Ф. признания във фазата на ДП не следва да се ценят като самостоятелно смекчаващо обстоятелство. Те изцяло са съобразени с мотивите на т. 7 от ТР № 1/2009 г. на ОСНК, че самопризнанието като форма на съдействие при установяване на обективната истина би могло да се третира като смекчаващо обстоятелство само ако е спомогнало своевременно и съществено за разкриване на престъпното посегателство и неговия извършител още в хода на досъдебното производство, а не това да е следствие от ефективната дейност на компетентните органи. В случая правилна е преценката на въззивния съд, че направените от Ф. частични признания във фазата на ДП не са имали съществено значение за разкриването на обективната истина и в частност на обстоятелствата относно авторството на ПТП, причините за настъпването му и механизма му. В тази връзка следва да бъде добавено, че доколкото произшествието е било възприето от няколко очевидци, е било записано от видеокамера в автобуса на /фирма/ и е оставило видими незаличими материални следи, насочващи към причинителя му и механизма на настъпването му, то първоначалните признания на дееца пред полицейските служители, действията му по предаването на тахошайбата на автобуса (които съобразно признатите факти в ОА дори не са били предприети по негова собствена инициатива, а по разпореждане на св.Байчо Ж.), както и впоследствие дадените от него обяснения в качеството на обвиняем (в които впрочем е заявил и съвсем различни от установените по делото факти относно механизма на произшествието) с нищо съществено не са допринесли за разкриване на обективната истина. С оглед на това самопризнанието в дадените от Ф. обяснения на ДП правилно не е отчетено като фактор за смекчаване на наказателната му отговорност. По същите съображения и направеното от него още на местопроизшествието пред полицейските служители признание не следва да се третира като самостоятелен фактор, обосноваващ налагане на по-леко наказание, поради което неправилен е изводът на предходните инстанции и в частност на въззивния съд това обстоятелство да бъде ценено като смекчаващо отговорността му. В този смисъл, след като признанията пред полицейските служители не е следвало изобщо да бъдат отчитани като смекчаващ отговорността фактор, неоснователно е оплакването на защитника адв. К., че е било недооценено значението и приноса на тези признания за разкриването на обективната истина.

ВКС не споделя виждането на защитника адв. К., че допуснатото несъставомерно нарушение по чл. 21 ал.2 вр. ал.1 ЗДвП не следва да се включва в кръга на отегчаващите обстоятелства. Превишаването на максимално разрешената за процесния пътен участък скорост за движение с 25 км/ч. правилно е преценено от предходните инстанции като изключително грубо нарушение на правилото за движение по чл.21, ал.2, вр. ал.1 от ЗДП, завишаващо обществената опасност на деянието. Макар в случая да не е включено в бланкетната диспозиция на обвинението поради отречена причинна връзка с настъпилния съставомерен резултат, само по себе си това нарушение характеризира в негативен план както самото деяние, така и подсъдимия като водач на МПС (решение № 22 от 23.02.2022 г. по н.д. № 1118/2021 г., I н.о. на ВКС). С оглед на това с пълно основание то е отчетено като отегчаващо отговорността на дееца обстоятелство.

Несъстоятелна е тезата на защитника адв. К., че доколкото при процесното ПТП не е била създадена опасност за возещите се в автобуса пътници, понеже не е имало пострадали сред тях, следва да бъде изключено от категорията на отегчаващите обстоятелства това, че престъплението е извършено по време на изпълнение на

служебните задължения на подсъдимия като шофьор на пътнически автобус за международен превоз. Въззивният съд правилно и адекватно е отчетел това обстоятелство като отегчаващо отговорността на дееца. Безспорно е, че упражнявайки професията водач на автобус за обществен превоз на пътници, и то по международна дестинация, подсъдимият е дължал стриктно спазване на правилата за движение и недопускане на каквито и да било нарушения, доколкото от поведението му на пътя зависят живота и здравето на по-голям брой лица (предвид естеството и предназначението на управляваното от него превозно средство). Установено е, че в автобуса е имало пътници, които макар и реално да не са пострадали, вследствие неправомерното поведение на подсъдимия като водач на МПС за обществен превоз са били поставени в сериозна рискова ситуация, която е била от естество да създаде реална опасност за живота и здравето им. А това без съмнение завишава обществената опасност на самото деяние.

Неоснователна е претенцията на защитника адв. К., че като смекчаващо отговорността обстоятелство следва да бъде отчетена формата на вината – небрежност. В случая небрежността е „минималното“ измерение на съставомерното субективно отношение (вината), доколкото ако липсва небрежност деянието би било изобщо несъставомерно от субективна страна. Поради това при престъплението по чл.343 НК само по-тежкият вид непредпазливост - „самонадеяност“ - представлява фактор, относим към индивидуализацията на наказанието, и то в посока влошаване наказателноправното положение на дееца.

Основателно е възражението на защитника адв. М. срещу подхода на въззивния съд да съобразява като фактор при решаването на въпроса за наказанието обстоятелството относно нарастващия брой на престъпленията по транспорта в страната, включително и в Бургаска област. Наказателната отговорност за извършено престъпление е лична и се понася в зависимост от степента на обществената опасност на самото деяние и на дееца, както и от всички останали обстоятелства, включени в обхвата на чл.54 НК, като наказанието винаги трябва да е съответно на извършеното престъпление. Затова наказанието за дадено престъпление не може да бъде определяно в зависимост от тенденции по зачестяването на престъпни прояви от определен вид. Обратното би означавало наказателната отговорност на извършителя на престъпление да бъде ангажирана не само за лично стореното от него, но и за други престъпни прояви, в които той няма лично участие, което е недопустимо и правно нетърпимо предвид принципа за личния характер на наказанието, прокламиран в чл. 35, ал. 1 и 2 НК. Затова горното обстоятелство неправилно е обсъждано от въззивната инстанция при индивидуализацията на наказанието.

Неоснователни са възраженията на поверениците на частните обвинители за неправилна и незаконосъобразна правна оценка на поведението на пострадалите преди и по време на настъпването на процесното ПТП като „съпричиняване“ от тяхна страна на вредоносния резултат. В наказателноправен смисъл съпричиняването представлява принос на пострадалия за настъпване на общественоопасните последици. Същите се дължат на съчетаното въздействие на виновното поведение на извършителя и на поведението на самия увреден. Извън деянието на подсъдимия съпричиняването предполага наличие на конкретно поведение (действие или бездействие) на пострадалия, противоправност на това поведение и пряка причинна връзка между осъщественото от пострадалия поведение и настъпилния общественоопасен резултат, при което неправомерното поведение на пострадалия е част от каузалния процес (решение № 258/19 по н. д. № 972/2018 на І н. о.).

Двете предходни инстанции са достигнали до законосъобразен извод, че в случая е налице съпричиняване на вредоносния резултат от страна на пострадалите.

В тази връзка съдилищата правилно са приели, че поведението на пострадалите към момента на осъществяването на деянието се характеризира с противоправност. На първо

място, с основание е прието, че и двамата пострадали като водачи на пътни превозни средства, участвали в предходно ПТП помежду им, са допуснали нарушение на правилото за движение по пътищата, предписано в разпоредбата на чл.123, ал.1, т.1 ЗДвП.

Установените по делото факти, обхванати от признанието на подсъдимия, сочат: че пострадалите като водачи на ППС са били участници в пътнотранспортно произшествие, настъпило няколко (над четири) минути преди да бъдат ударени от автобуса, управляван от подсъдимия; че произшествието между управляваните от Б. и Т. автомобили е било леко, без пострадали хора, с незначителни материални щети по предната лява част на лек автомобил /марка/, управляван от Т., и такива по задната дясна част на лек автомобил /марка/, управляван от Б.; както и че двата автомобила са били в състояние да се придвижват на собствен ход, доколкото са липсвали повреди по основните им системи, уредби и механизми. При тези обстоятелства въззивният съд правилно е приел, че пострадалите са били длъжни да изпълнят вмененото им с разпоредбата на чл.123, ал.1, т.1 ЗДвП задължение като участници в ПТП да спрат, за да установят какви са последиците от произшествието, без да създават опасност за движението по пътя и че те действително са изпълнили само едната част от това предписание – спрели са автомобилите си, за да установят последиците от ПТП, но че реално не са изпълнили другата част от предписанието на цитирания текст – да сторят това, без да създават опасност за движението по пътя. Верен е изводът, че в конкретната пътна ситуация заставането на двамата плътно зад лекия автомобил/марка/, неправилно спрял в средата на лявата пътна лента, и оставането им зад него, респ. до него в продължение на минути до настъпване на произшествието с управлявания от подсъдимия автобус е създавало сериозна опасност както за движението в този пътен участък, така и за самите тях. Установените по делото факти сочат, че нищо не е възпрепятствало пострадалата Б. да изведе лекия автомобил/марка/“ извън пътните ленти и да го разположи на банкета, още повече, че в конкретния случай, когато това превозно средство вече е било изминало най-малко 30 метра след удара от лекия автомобил /марка/, нищо не е налагало то да бъде спряно точно в средата на пътното платно – в лявата пътна лента. Разпоредбата на чл. 123, ал. 1 т.1 ЗДвП не задължава водачите при пътна ситуация като процесната да спират на платното за движение, а напротив – задължава ги да не създават опасност за останалите участници в движението. Като е спряла на платното за движение в лявата лента пострадалата Б. е поставила едно препятствие на пътя, създаващо опасност за движението. По аргумент от разпоредбите на чл. 97 ал.1 и ал.3 и чл. 98 ал.1 т.1 ЗДвП се налага извода, че разполагането на моторно превозно средство на платното за движение на път извън населени места може да се извърши само при извънредни обстоятелства, ако то изобщо не може в момента да се придвижи или ако не създава пречки, затруднения и опасност за останалите участници в движението. В този смисъл след като чл. 97 ал.1 ЗДвП възлага на водача на спряно поради повреда ППС на платното за движение на път извън населено място задължение незабавно да го измести извън него, то на още по-силно основание това задължение възниква и за водача на ППС, който е участник в ПТП в хипотезата на причинени само имуществени вреди. В основата на правилата на чл. 123 ал.1 т.1 и т.3 ЗДвП „стои грижата на законодателя да се гарантира преди всичко безопасността на движението, отколкото да се запазят някои положения от настъпилата пътна ситуация след произшествието. Следите на мястото на произшествието са важни, но още по-важно е да не се създават причини за настъпването на други транспортни произшествия поради оставянето на превозни средства на платното за движение, когато няма пречки те да бъдат изведени в края на пътя“ (решение № 896 от 28.08.1978 г. по н.д. № 779/1978 г., III н.о. на ВС). В тази връзка правилна е преценката на въззивния съд, че макар в случая пострадалите да са били включили аварийните светлини на автомобилите си, тези техни действия съвсем не са били достатъчни за изпълнението на задължението им да не създават опасност за движението по пътя чрез ненужното и неоправданото си присъствие

на пътното платно.

В отговор на възраженията на повереника адв. К., че въззивният съд не е изследвал и обсъдил възможността за изпълнение на задълженията на пострадалите като участници в ПТП съобразно изискванията на различните хипотези на чл. 123 ал.1 т.1 и т.3 б. „а“, „б“ и „в“ ЗДвП, ВКС намира, че както в хипотезата на т.1 от посочената норма, така и в хипотезите на причинени само имуществени вреди по т.3 от тази норма, какъвто е и настоящият случай, за изпълнението на предвидените в тях предписания законът категорично не поставя изискване водачите да остават (да пребивават) на самото пътнo платно, в т.ч. и когато трябва да окажат съдействие за установяване на вредите или когато трябва да уведомят съответната служба за контрол на МВР. В конкретната ситуация за пълноценното изпълнение на предписанията, в която и да е от посочените хипотези, нищо не е налагало и затова не е било необходимо пострадалите Б. и Т. да стоят в продължение на минути зад лекия автомобил /марка/ в средата на лявата пътнa лента. В частност това поведение на пострадалите (да стоят зад лекия автомобил /марка/) въобще не е било необходимо при/за провеждането на разговора с диспечера от „телефон 112“ за уведомяването на органите на МВР, доколкото този разговор напълно безпрепятствено е могло да бъде проведен от друго тяхно местоположение, а именно - след като напуснат пътното платно и излязат извън него на безопасно за тях място, което те очевидно не са сторили. Присъствието им на пътното платно зад автомобила /марка/“ категорично не е било необходимо и за установяването на имуществените вреди, доколкото предвид тяхната незначителност (съгласно признатите факти по ОА се касае единствено за счупен заден десен стоп на този автомобил) последното е могло да се постигне и без продължителното им пребиваване върху платното за движение. Т.е., за изпълнението на задълженията на пострадалите като участници в ПТП във всички хипотези на чл. 123 ал.1 т.1 и т.3 ЗДвП въобще не е било необходимо и наложително те да пребивават върху пътното платно и още повече това да се осъществява ненужно продължително време, на натоварен път, в тъмната част на денонощието, при намалена видимост заради валеж от дъжд и при условие, че са облечени с тъмни дрехи. Поради това несъстоятелни са доводите на повереника адв. К., че пострадалите и в частност Б. не са разполагали с необходимото време и възможности за изпълнението на задълженията си по посочените законови разпоредби.

Противоправност в поведението на пострадалите към момента на осъществяването на деянието правилно е изведена и от допуснатото от тях в качеството им на пешеходци нарушение на предвиденото в чл. 108 ал.1 ЗДвП задължение да се движат по тротоара или банкета на пътното платно. В тази връзка неоснователни са възраженията на повереника адв. К., че пострадалите не могат да бъдат квалифицирани като пешеходци, поради това, че те не участват в никакво движение по смисъла на закона; че те са само участници в ПТП и че не могат едновременно да бъдат възприемани и като пешеходци, и като участници в ПТП.

Съгласно съдържащата се в чл. 107 ал.1 ЗДвП легална дефиниция пешеходец е всеки участник в движението, който се намира на пътя извън пътнo превозно средство и не извършва работа по пътя. А „участник в движението“, съобразно определението в § 6 т.28 от ДР на ЗДвП, е всяко лице, което се намира на пътя и със своето действие или бездействие оказва влияние на движението по пътя. Установените по делото факти сочат: че в известен период от време преди настъпването на процесното ПТП, както и към момента на настъпването му пострадалите са се намирали на пътя извън пътните превозни средства, които преди това са управлявали; че намирайки се през това време на пътя, със своите действия (придвижването им по пътя – при Т. е било поне 30 метра, за да стигне от своя автомобил до другия, а при Б. е било към задната част на нейния автомобил и около нея) и бездействия (ненапускането на пътното платно и оставането им на него) те несъмнено с присъствието си там са оказвали влияние на движението (потвърждение за

това е последвалият пътен инцидент с тяхно и на подсъдимия участие); че същевременно не са извършвали работа по пътя. Така изброените обстоятелства изпълват всички характеристики на понятието пешеходец по смисъла на ЗДвП, поради което към момента на процесното ПТП пострадалите несъмнено са имали качеството пешеходци.

Дефинирайки понятието пешеходец, законът не се интересува поради какви точно причини и с каква цел участникът в движението се е озовал на пътя извън ППС, стига в тази ситуация с действието или бездействието си да оказва влияние на движението по пътя. За да има участникът в движението качеството на пешеходец, не е необходимо той да извършва някакви конкретни движения по пътя – достатъчно е да се намира на пътя и със своето действие или бездействие да оказва влияние на движението по него, като е възможно дори да седи на тротоара с крака, навлизащи в платното за движение (в този смисъл решение № 126 от 13.07.2017 г. по н.д. № 343/2017 г., II н.о. на ВКС). Освен това законът не изключва възможността участниците в движението от водачи на ППС да се превърнат в пешеходци (ако излязат извън ППС и с поведението си оказват влияние на движението по пътя), като такива хипотези са възможни при спиране на ППС поради повреда, при престой, при паркиране, както и в случаи като настоящия – при предходно участие в ПТП. Във всичките тези ситуации, когато вече е извън ППС, не борави с уредите му за управление и не го контролира в никакво отношение, не съществува законно основание водачът на ППС да продължава да бъде третиран като такъв. Но в зависимост от това дали след излизането си от ППС той се намира на пътя и с поведението си оказва влияние на движението, той следва вече да бъде третиран като пешеходец. И това му качество не е несъвместимо с качеството участник в предходно ПТП, доколкото двете не са взаимно изключващи се. В този смисъл няма никакво основание законът да третира по различен начин водачите, които в изброените по-горе хипотези са излезли извън ППС и са се озовали на пътя, оказвайки с поведението си влияние върху движението по него. С оглед изложеното неоснователни са възраженията на поверениците адв. Н. и адв. К., че неправилно и незаконосъобразно на пострадалите е придадено качеството на пешеходци, както и че неправилно са възприети едновременно и като участници в ПТП, и като пешеходци.

Признатите от подсъдимия факти по ОА относно съществуващата към момента на деянието обща пътнотранспортна обстановка (стр.10) и относно оставените следи на местопроизшествието след удара на автобуса в л.а. /марка/ (стр.8), приети за установени от предходните инстанции (стр. 14 и 15 от мотивите на присъдата, стр. 23 и 24 от въззивното решение), включват и обстоятелствата, че преди удара двамата пострадали са се намирали зад л.а. /марка/, като Т. бил застанал в лявата част, по-близо до банкета; както и че следата от заораване в банкета е оставена от автомобила /марка/ при завъртането му на 180 градуса след удара. Така, доколкото подсъдимият е признал фактите в обстоятелствената част на обвинителния акт, между които и че в района на местопроизшествието от страната на лявата пътна лента, в която са се намирали пострадалите, е имало банкет, частните обвинители в нито един следващ процесуален момент не могат успешно да оспорват този факт, в т.ч. и пред касационната инстанция.

Затова при липсата на убедителна доказателствена основа, която да обуслови извод, че по обективни възпрепятстващи ги причини пострадалите не са могли да застанат и да пребивават на банкета вляво от платното за движение, респ. от лявата пътна лента, правилна е преценката на съдилищата по фактите, че в качеството си на пешеходци те не са изпълнили вмененото им от чл. 108, ал. 1 ЗДвП задължение и че по този начин не са предприели необходимите законово предписани мерки, за да охранят собствената си безопасност. Правилото на чл. 108, ал. 1 ЗДвП императивно въвежда принципното положение, че пешеходците са длъжни да се движат, респ. да застават и стоят само на тротоара или банкета на пътното платно, като не им предоставя вариант за подбор на мястото за движение и пребиваване по каквито и да е субективни и житейски

съображения. Освен това поведението на пострадалите трябва да се анализира и в контекста на общото задължение по чл. 5, ал. 1, т. 1 ЗДвП да не се създават опасности и пречки за останалите участници в движението, което те не са изпълнили. В този смисъл комплексната оценка на пътната ситуация и в частност на установените факти, че са се намирали в средата на лявата лента за движение; че е било в тъмната част на денонощието при допълнително намаляващ видимостта валеж от дъжд; че са се намирали на трасе, по което обичайно денонощно има интензивен трафик и че самите пешеходци са били облечени с тъмни дрехи сочи, че поведението им е създавало сериозна заплаха за безопасността на движението и висока степен на риск да настъпи произшествие.

Доколкото допуснатите от пострадалите нарушения на правилата за движение по пътищата са създали обективни предпоставки и са допринесли за настъпилото ПТП, респ. за произтеклия от него съставомерен резултат, те се намират в пряка причинно-следствена връзка с този резултат и обосновават извод за съпричиняване на същия от тяхна страна.

Значението на съпричиняването адекватно е отчетено и от двете предходни инстанции, като ВКС намира, че при оценката му те не са допуснали надценяване или подценяване значението на това обстоятелство. В тази връзка неоснователна е претенцията на защитата на подсъдимия за изключителния характер на съпричиняването на вредоносния резултат от страна на пострадалите. Независимо от обстоятелството, че поведението на пострадалите обективно е допринесло за настъпване на общественоопасните последици, техният принос в тази насока не може да бъде окачествен като преобладаващ и изключителен. Установено е, че началото на причинния процес е поставено именно от твърде рисковото поведение на подсъдимия, обективизирано в грубо нарушение на правилото за движение по чл.20 ал.2 изр.1 ЗДвП, изразяващо се в движение със скорост, трикратно надвишаваща величината на съобразената при конкретните пътни условия, което, от своя страна, е обусловило и бързото му развитие и протичане. Този факт логично е дал основание на решаващите съдилища да не отчетат приноса на пострадалите за настъпването на вредните последици като смекчаващо обстоятелство с изключителен характер, респ. като такова с изключителна и значителна тежест и същевременно определя като невярно твърдението на защитника адв. В., че поведението на пострадалите е първопричина за настъпването на ПТП.

Неприемливо е застъпеното в жалбата на поверениците адв. Я. и адв. Ж. разбиране, че е спорно обстоятелството относно влошеното здравословно състояние на подсъдимия поради възникнали след пътния инцидент негови заболявания и че същото не следва да се цени за смекчаващо обстоятелство. Въз основа на съдържащите се в приобщените по делото медицински документи данни, че в периода м. май 2020 г. – м. май 2022 г. по отношение на подсъдимия са поставени диагнози „посттравматично стресово разстройство“ и „хипертонично сърце без сърдечна недостатъчност“, предходните съдилища правилно са оценили актуалното му здравословно състояние като влошено заради отключени след процесното произшествие заболявания – психично и кардиологично. Влошеното здравословно състояние на дееца неотменно е възприемано в съдебната практика за смекчаващо обстоятелство при индивидуализацията на наказанието, като в тази връзка не е необходимо влошеното здравословно състояние непременно да се е проявило към момента на извършване на деянието, в каквата насока е поддържаната от поверениците теза. С оглед на това и в противовес на становището на частното обвинение ВКС напълно се солидаризира с извода на апелативния съд, че конкретните заболявания като установени обективни факти правилно са възприети (от окръжния съд) за смекчаващо отговорността обстоятелство, което не може да бъде пренебрегнато при преценката относно размера на наказанието. Затова неоснователно е възражението срещу правилността на преценката на въззивния съд, че влошеното здравословно състояние на подсъдимия представлява смекчаващо отговорността му обстоятелство. Във връзка с това смекчаващо обстоятелство неразбираем е аспектът, в

който повереникът адв. К. оспорва значението на същото. В частност не става ясно каква точно е претендираната корелация между отправяните от подсъдимия в хода на процеса настойчиви молби да му бъде разрешено да посети Турция и влошеното му здравословно състояние и как точно първият факт влияе (се отразява на втория) и обратното.

Неоснователно е и възражението на поверениците адв. Я. и адв. Ж., че във въззивното решение неправилно е прието за смекчаващо обстоятелство това, че подсъдимият се грижи за непълнолетните си деца. Коректният прочит на първоинстанционния и въззивния съдебен акт сочи, че предходните съдилища не са приели за смекчаващо обстоятелство твърдяното от поверениците „че се грижи за непълнолетните си деца“, а факта на „отговорността му като родител на непълнолетни деца“, респ. на „родителските му задължения към непълнолетни деца“. Тези обстоятелства имат различно съдържание и доколкото по делото липсват данни подсъдимият да е лишен от родителски права спрямо децата си, то дори и да е разведен с майката на същите, това категорично не го освобождава от родителските му задължения и от отговорностите му на родител по отношение на тях. В случая са отчетени именно тези негови родителски задължения и при условие, че не е установено той да не ги изпълнява и да е „абдикирал“ от тях, те адекватно са оценени като смекчаващ наказателната му отговорност фактор.

В съдебната практика на ВКС трудовата ангажираност на деца винаги е преценявана като негова положителна личностна характеристика, доколкото трудовата дейност в различните си измерения е израз на положително отношение към обществото като цяло и всякога е общественополезна такава. С оглед на това фактът, че в процеса на изпълнение на трудовата си функция деецът е извършил противоправни прояви – административни нарушения и/или престъпления - априори не изключва обществената полезност на упражнявания от него труд, поради което трудовата заетост на подсъдимия не може да бъде лишена от качеството на смекчаващо обстоятелство. В този смисъл повереникът адв. К. неоснователно оспорва преценката на предходните съдебни инстанции трудовата ангажираност на подсъдимия към инкриминираната дата изобщо да бъде преценявана като смекчаващ отговорността му фактор.

Неоснователно е възражението на защитата, че наложените на подсъдимия административни санкции за допуснати от него административни нарушения на правилата за движение по пътищата преди процесното ПТП са силно надценени като отегчаващо обстоятелство и че неправилно са оценени като такива, даващи основание подсъдимият да бъде определен като недисциплиниран водач. Извършените от подсъдимия множество нарушения на правилата за движение и наложените му за тях административни наказания са подложени от първостепенния съд на внимателен, задълбочен и прецизен анализ, който е възприет и от въззивния съд. Касационната инстанция на свой ред също изцяло се солидаризира с този анализ, както и с дадената от предходните съдилища оценка на административните нарушения и санкциите, за които не е настъпила квазиреабилитация (наложените с 4 броя наказателни постановления и 3 броя електронни фиша), като такива, определящи Ф. като недисциплиниран водач на ППС, склонен към извършване на разнообразни по вид нарушения на правилата за движение по пътищата. Касае се за санкционирано двукратно управление с превишена скорост, неправилно паркиране, неползване на предпазен колан и превоз на деца в нарушение на установените изисквания, управление без сключена застраховка „Гражданска отговорност“ и причиняване на ПТП поради неправилна маневра. В действителност подсъдимият е наказван и за незначителни нарушения, но фактът на всички посочени нарушения недвусмислено свидетелства, че той е пренебрегвал задълженията и отговорностите си като водач на моторно превозно средство. Затова, макар отчетените нарушения да не го характеризират като непоправимо недисциплиниран водач, те са индигнация, че подсъдимият проявява склонност към нарушаване на правилата за движение и го очертават като водач на МПС, за когото нарушаването на същите не е изолирана проява. Очертават го като рисков и некоректен

водач, който пренебрегва изискванията за безопасност, и спрямо когото по-леките санкции очевидно не са изиграли възпираща роля. Затова, макар по своята относителна тежест отчетените нарушения да не са от естество да обосноват извод за завишена опасност на подсъдимия като участник в движението, те не могат да бъдат пренебрегнати и да бъде омаловажено тяхното значение на отегчаващо обстоятелство. С оглед на това предходното противоправно поведение на подсъдимия като водач на ППС правилно е разгледано и оценено като негативна негова характеристика в това му качество.

Неоснователно е и оплакването на защитата за невярна оценка на степента на обществената опасност на дееца, определена като не много ниска предвид предходно негово осъждане. В тази връзка касационната инстанция намира за неправилна преценката на първия съд, възприета и от въззивния, че подсъдимият следва да се третира като осъждан само с оглед съдимостта му по НОХД № 284/2017 г. по описа на РС-Добрич и че е реабилитиран за осъжданията по НОХД № 2515/2011 г. по описа на РС-Добрич (поради настъпила абсолютна реабилитация по чл.88а ал.1 вр.чл.82 ал.1 т.5 НК) и по НОХД 1388/2013 г. по описа на РС-Добрич (поради настъпила реабилитация по право по чл. 86 ал.1 т.1 и т.3 НК).

За осъждането му по НОХД № 2515/2011 г. не е настъпила непълна реабилитация по право по чл.86 ал.1 т.2 НК, тъй като в рамките на тригодишния срок от изтърпяването на наложеното му наказание пробацията той е извършил друго престъпление, наказуемо с лишаване от свобода, за което впоследствие е бил осъден по НОХД № 1388/2013 г. с налагане на наказание лишаване от свобода. За осъждането му по НОХД № 1388/2013 г. също не е настъпила непълна реабилитация по право в хипотезите на чл. 86 НК, тъй като макар формално относно това осъждане да са изпълнени условията по чл. 86 ал.1 т.1 и т.3 НК, то предвид факта, че предпоставките за настъпване на реабилитация по право не са били налице за предходното му осъждане, те не биха били налице и по отношение на това последващо осъждане (решение № 116 от 29.03.2001 г. на ВКС по н. д. № 621/2000 г., I н. о. и решение № 17 от 29.01.2018 г. на ВКС по н. д. № 1270/2017 г., II н. о.). По тези съображения не е могла да настъпи и не е настъпила непълна реабилитация по право по чл. 86 НК и за осъждането по НОХД № 284/2017 г.

Относно трите осъждания на подсъдимия не е настъпила и пълна реабилитация по право /по чл. 88а НК/. Доколкото се касае за няколко осъждания за престъпления, за които лицето не е реабилитирано, съгласно разпоредбата на чл. 88а ал.4 НК осъжданията за тези престъпления и последиците от тях се заличават едва след изтичането на предвидените срокове за всички осъждания. В случая не е изтекъл 2-годишният срок по чл. 88а ал.1 във вр. чл. 82 ал.1 т.5 от НК за осъждането по НОХД № 2515/2011 г. (преди да изтече подсъдимият е извършил умишлено престъпление от общ характер - по чл. 234 ал.2 т.3 вр. ал.1 пр.2 НК, за което се предвижда наказание лишаване от свобода). Не е изтекъл и 5-годишният срок по чл. 88а ал.1 във вр. чл. 82 ал.1 т.4 НК за осъждането по НОХД № 1388/2013 г. (преди изтичането му подсъдимият е извършил ново умишлено престъпление от общ характер – по чл.345 ал.2 НК, за което се предвижда наказание лишаване от свобода). Неправилни са и изводите на предходните инстанции, че не е изтекъл срокът за абсолютна реабилитация за осъждането по НОХД 284/2017 г. Относно това осъждане последователно са изтекли 2-годишният давностен срок за наложеното с него наказание глоба и 2-годишният срок за реабилитация по чл. 88а ал.1 вр. чл. 82 ал.1 т.5 НК, като до изтичането на последния срок подсъдимият не е извършил ново умишлено престъпление, а единствено непредпазливо такова, което е предмет на настоящото производство. Но изтичането на срока по чл.88а НК за това осъждане е ирелевантно, защото по аргумент от разпоредбата на чл. 88а, ал. 4 НК в случаите на извършени няколко престъпления, за които не е настъпила реабилитация, е необходимо да са изтекли сроковете за всички осъждания, като не е възможно да настъпи абсолютна реабилитация само за някои от престъпленията, а за други да не настъпи (решение № 216 от 04.06.2015 г. по н.д. №

647/2015 г., I н.о. ВКС). Затова, след като не са изтекли сроковете за всички осъждания, то за всички тях не е настъпила пълна реабилитация по право по чл.88а НК.

Грешните изводи на предходните инстанции за настъпила реабилитация по отношение на две от трите осъждания на подсъдимия не се отразяват обаче на правилността на преценката им относно степента на личната обществена опасност на подсъдимия. От една страна, фактът на неколkokратните осъждания на подсъдимия несъмнено означава, че същият проявява нагласи да не се съобразява с установените в обществото правила на поведение, а това го характеризира като личност с известна степен на обществена опасност. От друга страна, доколкото деянието по настоящото дело е непредпазливо (в по-леката форма - небрежност), дори и при отчитането на факта на трите му осъждания в случая не може да се говори за трайно създадени у подсъдимия престъпни навици, които да го определят като личност със завишена степен на обществена опасност. С оглед на това ВКС намира за правилен извода на предходните съдилища, че личността на подсъдимия се характеризира със степен на обществена опасност, която не може да бъде определена като много ниска.

В рамките на установените обстоятелства по чл. 54 НК, въпреки преоценката на някои от тях от касационната инстанция, първостепенният и въззивният съд правилно и законосъобразно са приели, че отсъстват условията и предпоставките за приложение на разпоредбата на чл. 55 във вр. чл. 58а, ал. 4 НК, тъй като не са налице нито многобройни, нито изключителни по своя характер смекчаващи отговорността обстоятелства, които да обосновават извод, че и най-лекото, предвидено в закона наказание за извършеното престъпление (в случая три години лишаване от свобода) се явява несъразмерно тежко за деца.

За да се сметат смекчаващите обстоятелства за многобройни, те следва не само да надвишават обичайния брой, но и в съвкупност много силно и съществено да са повлияли за извършването на престъплението, респ. да имат значителна тежест в характеризирането на престъпната дейност и/или на самия дец. В случая съвкупността от броя и относителната тежест на смекчаващите обстоятелства не ги характеризира като многобройни по смисъла на чл. 55 НК. В действителност приетите за смекчаващи обстоятелства - трудовата ангажираност на подсъдимия към инкриминираната дата; родителските му задължения към непълнолетни деца; влошеното му здравословно състояние поради възникнали след ПТП заболявания; поведението му след произшествието - обаждане на тел. 112 с подаване на информация за тежката катастрофа и искане за спешна помощ за пострадалите лица; изразеното искрено съжаление, дълбокото разкаяние за стореното и показаното критично отношение към проявата; както и съпричиняването на вредоносния резултат от пострадалите - чисто аритметично са не малко на брой. Но същевременно на тях се противопоставят и не малък брой отегчаващи обстоятелства – предходните три осъждания на подсъдимия; наложените му административни наказания за извършени нарушения на правилата за движение по пътищата; несъставомерното изключително грубо нарушение на правилото за движение по чл.21, ал.2, вр. ал.1 ЗДвП и извършването на престъплението по време на изпълнение на служебните му задължения като водач на пътнически автобус за международен превоз, които поради своята относителна тежест самостоятелно изключват приложението на чл. 55 НК.

Освен това сред смекчаващите обстоятелства липсва обстоятелство, което по значение да бъде оценено като изключително по своя характер.

Отегчаващите отговорността обстоятелства и в частност осъжданията на подсъдимия, завишаващи персоналната му обществена опасност, обективно препятстват възможността да се направи правен извод, че и най-лекото, предвидено в закона наказание за извършеното престъпление се явява несъразмерно тежко за него (решение № 181 от 23.06.2015 г. по н. д. № 232/2015 г., II н.о. на ВКС).

С оглед на това правилна и законосъобразна е преценката на контролираните инстанции, че не са налице многобройни или изключителни смекчаващи отговорността обстоятелства, които да обусловят приложението на чл. 55 НК, респективно на чл. 58а, ал. 4 НК. Затова с определяне на наказанието лишаване от свобода по реда на чл. 58а, ал. 1 НК, вместо по чл. 58а, ал. 4 във вр. с чл. 55 НК, не е допуснато претендираното от защитата нарушение на материалния закон по смисъла на чл. 348, ал. 1, т. 1 НПК.

Определеното наказание седем години лишаване от свобода, редуцирано на основание чл. 58а, ал. 1 НК на четири години и осем месеца, е санкцията, чиято справедливост подлежи на преценка, а не намаленият ѝ размер след приложението на чл. 58а, ал. 1 НК. В този размер наложеното наказание лишаване от свобода е справедливо с оглед критериите по чл. 348, ал. 5, т. 1 НПК, до каквото заключение е достигнал и апелативният съд, произнасяйки се по идентични възражения на защитниците и частните обвинители в рамките на осъществения въззивен контрол. Липсва явна и очевидна диспропорция между това наказание, от една страна, и обществената опасност на деянието и дееца, смекчаващите и отегчаващите отговорността обстоятелства, както и целите по чл. 36 НК, от друга страна.

Явната несправедливост на санкцията предполага размерът ѝ очевидно да не съответства на обществената опасност на деянието и дееца и на смекчаващите и отегчаващи отговорността обстоятелства. Очевидното несъответствие следва да се изразява в отчетлива и ясно изразена непропорционалност между размера на наложената санкция и данните за степента на обществената опасност на деянието и дееца и смекчаващите и отегчаващите обстоятелства, при което да е извън всякакво съмнение, че размерът на наказанието е напълно неоправдан, поради това, че е драстично занижен или завишен. Настоящият казус не разкрива такава характеристика на наказанието лишаване от свобода. То се явява съразмерно изражение на упражнената спрямо подсъдимия държавна принуда, съобразена с личността му и със степента на обществената опасност на извършеното от него.

Наказанието лишаване от свобода е напълно адекватно на конкретната тежест на извършеното престъпление. Макар и непредпазливо, същото се отличава със сравнително висока степен на обществена опасност, намерила израз в тежкия съставомерен вредоносен резултат. Този резултат надхвърля законовия минимум „смърт на едно лице и средна телесна повреда на едно лице“, при който е приложима квалификацията по чл. 343, ал. 3 предл. 4, б. "б" предл. 1 НК, и първопричина за него е допуснатото от подсъдимия грубо нарушение на правилата за безопасно движение по чл. 20 ал.2 изр. 1 ЗДвП, съпътствано и от сериозно нарушение на правилата за разрешената скорост, макар последното да не е в причинно-следствена връзка с настъпилния общественоопасен резултат. Нарушените правила за безопасността на движението недвусмислено сочат, че подсъдимият сериозно и безотговорно е подценил пътната обстановка, а това завишава обществената опасност на деянието.

Адекватно е оценена и съвкупността от смекчаващи и отегчаващи отговорността обстоятелства. Определянето на наказанието е единен логически процес на цялостна оценка на обстоятелствата, при които е извършено престъплението, поради което преценката за индивидуализацията му не следва да е резултат на аритметично сравнение на отделните противопоставими фактори. Дейността на предходните инстанции по индивидуализация на наказанието е била съобразена с това принципно положение, поради което неоснователни са оплакванията в касационните жалби на защитниците за сериозно подценяване тежестта на смекчаващите отговорността обстоятелства и оплакванията в жалбите на частните обвинители за неоправдано надценяване на тези обстоятелства за сметка на отегчаващите, както и за недооценяване тежестта на деянието. Затова не може да бъде направен извод за несъразмерност между санкцията и съвкупността от смекчаващи и отегчаващи обстоятелства.

Определеното наказание лишаване от свобода е напълно съответно и на целите по чл. 36 НК, тъй като размерът, в който е наложена тази санкция, е от естество да способства за поправителното и превъзпитателно въздействие спрямо подсъдимия и за постигне в цялост на целите по чл. 36 НК. От една страна, установените по делото обстоятелства в своята пълнота обосновават, че извършеното от подсъдимия престъпление изисква упражняването на по-сериозна наказателна репресия, тъй като прилаганата спрямо него до този момент такава (по предходните му осъждания) очевидно не е била достатъчна да го мотивира към стриктно спазване на правовия порядък. Приложената спрямо него за настоящото деяние наказателна принуда не надхвърля необходимото за поправянето и превъзпитаването му и същевременно изключва възможността за създаване както в него, така и в останалите членове на обществото на чувство за ненаказуемост. В случая по-голямо снизхождение спрямо подсъдимия би било неоправдано, тъй като не би допринесло за изпълнението на целите на специалната и генералната превенция. При това положение неоснователно е оплакването на защитата, че е отдаден приоритет на генералната превенция на наказанието. От друга страна, следва да се подчертае, че поправянето на деца и възпирането му от извършване на престъпления се постига не толкова със строгостта на наказанието, колкото с неговата неизбежност. В настоящия казус по-строга наказателноправна репресия спрямо подсъдимия би била неоправдана с оглед личностния му профил и с нищо не би допринесла за постигане целите по чл. 36 НК, които при непредпазливите престъпления са с насока преди всичко „да се създадат условия за утвърждаване на вътрешните задръжки и за надлежно насочване и центриране на вниманието, за да се избегне поведение, което може да предизвика нежеланите от деца престъпни последици“ (проф. И. Н., Наказателно право на НРБ, Обща част, книга втора, Софи-Р, София, 1992 г., стр.241-242).

Доколкото срокът на наложеното на подсъдимия наказание лишаване от свобода не позволява приложението на чл. 66 НК и доколкото касационният съд не намери основание за намаляване на размера на същото, не следва да бъде обсъждано оплакването на защитата, че неправилно е било отказано прилагането на условното осъждане, както и направеното в тази насока искане.

Не е явно несправедливо и наложеното на подсъдимия наказание лишаване от правоуправление на МПС. Срокът на наложеното наказание по чл. 343г НК е определен малко над минималния възможен срок (доколкото надвишава срока на редуцираното на основание чл. 58а НК наказание лишаване от свобода само с 4 месеца) и е напълно съобразен с обстоятелствата, характеризиращи деца като рисков и некоректен водач, пренебрегващ изискванията за безопасност и проявяващ склонност към нарушаване на правилата за движение, спрямо когото по-леките санкции очевидно не са изиграли възпираща роля. С оглед на това и като споделя изложените в тази насока съображения в атакувания въззивен съдебен акт ВКС намира, че за постигане на възпиращия и поправителен ефект на наказанието по смисъла на чл. 36 НК определеното за срок от 5 години наказание „лишаване от право да управлява МПС“ напълно покрива критерия за справедливост и не дава основание за намаляване на неговия размер.

По тези съображения не е налице и претендираното (в различни аспекти) от защитниците и поверениците касационно основание по чл. 348, ал. 1, т. 3 НПК.

4. Обстоятелството, че подсъдимият е лице с психически недостатък, пречещ му да се защитава сам обуславя хипотезата на задължителна адвокатска защита по смисъла на чл. 94, ал. 1, т. 2 от НПК във всички етапи на производството, независимо от изразената готовност на лицето да реализира само правото си на защита.

чл. 94, ал. 1, т. 2 НПК

Решение № 325 от 6.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 174/2024 г., I н. о., НК, докладчик съдията Светла Букова

Производството е по чл.346, т.1 от НПК.

Образувано е по касационна жалба от защитника на подсъдимия В. Р. С. срещу решение № 166 от 01.12.2023 г., постановено по ВНОХД № 345/23 по описа на Апелативен съд - Варна. Заявени са всички касационни основания по чл.348, ал.1 от НПК, както и искане за връщане на делото за ново разглеждане или изменение на решението, независимо че съдебният акт се атакува само в частта относно размера на наложеното наказание. Последното според защитника е индивидуализирано при неправилно преценени утежняващи отговорността обстоятелства, за каквито са приети предходните осъждания на подсъдимия, без да се отчете, че същите не са двадесет на брой, както е приел съдът, както и че след изтърпяване на последното наказание – към 14.05.2016 г., лицето няма противообществени прояви. Освен това не били отчетени обстоятелствата, че подсъдимият е действал в състояние на афект и под въздействието на алкохол, както и че е с диагноза „лека умствена изостаналост“, за която е бил многократно лекуван стационарно в психиатрична болница и е установено по делото с назначената в досъдебното производство съдебнопсихиатрична експертиза. Поставен е акцент и върху размера на щетите, които макар и значителни, не надхвърлят съществено установения за този размер праг, а отделно от това са и част от правната квалификация на деянието. С този аргумент съдът бил отказал да отчете като отегчаващо обстоятелство опасността огънят да се разпростре и върху други имоти, но в противоречие с това именно с него е обосновал извод за по-висока степен на обществена опасност на деянието. Изразено е и становище за необходимостта да се отчете в по-голяма степен направеното самопризнание от подсъдимия и оказаното по този начин негово съдействие за разкриване авторството на деянието. Въз основа на тези доводи се иска изменение на атакуваното решение, като се намали наложеното наказание лишаване от свобода до първоначално наложеното такова в размер на три години с присъдата на окръжния съд.

В касационното съдебно заседание подсъдимият и защитникът му поддържат жалбата по аргументите в нея. Акцентира се отново на мотива за извършване на деянието, свързан с нападение спрямо близко лице, както и на леката степен на умствена изостаналост на дееца, водеща до снижена критичност. Счита се, че наложеното от Окръжен съд – Шумен наказание лишаване от свобода за три години е справедливо и се иска изменение на въззивното решение в този смисъл, а алтернативно на това делото да се върне за ново разглеждане от друг състав.

Представителят на Върховна прокуратура счита жалбата за неоснователна, тъй като не са допуснати нарушения на материалния закон и процесуалните правила. За увеличаване на наказанието правилно съдът бил възприел аргументите на частното обвинение и независимо от констатираните смекчаващи отговорността обстоятелства, е отчетел редица отегчаващи такива. Сред последните са обремененото съдебно минало на лицето, невъзстановените вреди от извършения палеж, стойността им, надхвърляща квалификацията за значителност и засягането на още един имот. Поради това се счита, че наказанието в размер на 4 години, отмерено по реда на чл.58а, ал.1 от НК би могло да постигне въздействие спрямо лицето.

От частните обвинители З. Р. А. и Р. И. М., редовно призовани, се явява единствено последният, без упълномощените му повереници, също уведомени, като изразява становище за неоснователност на жалбата. В подкрепа на това сочи, че отношението към подсъдимия е било винаги добро, а в резултат на стореното шест деца са останали безпричинно на улицата, поради което се иска максимално наказание.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните в производството и извърши проверка на въззивния съдебен акт в пределите по чл.347, ал.1 НПК, прие

следното:

С присъда № 16 от 19.09.2023 г. по нохд № 344/2023 на ОС – Шумен подсъдимият В. Р. С. е признат за виновен в това, че на 30.10.2022 г. в гр. Шумен в имот на ул. № * умишлено запалил имущество със значителна стойност, собственост на Р. И. М. и З. Р. А. – 10 куб. м. дърва за огрев на стойност 1000 лв., 3 куб. м. строителни дъски на стойност 420 лв., 4 бр. употребявани гуми с джанти на стойност 320 лв., жилищна сграда на стойност 40 690 лв. и монтираните на нея система за видеонаблюдение на стойност 440 лв. и сателитна чиния с приемник на стойност 90 лв., като е имало опасност пожарът да се разпростре и върху друг имот на значителна стойност, а именно жилищна сграда на стойност 21 700 лв., собственост на Л. С. И. на ул. „***“ № 35 и от пожара са последвали значителни вреди на обща стойност 15 648 лв., поради което и на основание чл.330, ал.3, пр.1, вр. ал.2, т.2, вр. ал.1 от НК и чл.58а от НК е осъден на три години лишаване от свобода, което да се изтърпи при първоначален общ режим. На основание чл.59 от НК е приспаднато предварителното задържане, считано от 31.10.2022 г.

По въззивна жалба от повереника на частните обвинители З. Р. А. и Р. И. М. е постановено атакуваното понастоящем решение № 166/01.12.2023 г., по внохд № 345/2023 г. на АС – Варна. С него присъдата е изменена в частта относно наложеното наказание лишаване от свобода, като размерът му е увеличен от три на четири години. В останалата ѝ част присъдата е потвърдена.

Касационната жалба е основателна.

Подлежащите на разглеждане на първо място доводи за допуснато процесуално нарушение по смисъла на чл.348, ал.1, т.2 НПК касационният съд счете за основателни, независимо че крайният извод в тази насока се формира не поради сочените от защитника пропуски при отмерване на наказанието, а касае нарушеното право на адвокатска защита на подсъдимия по чл.15 и чл.55 от НПК. Последното е от значение и за справедливостта на наложеното наказание, за което в касационната жалба се прави пространно оплакване и поради това констатираният порок, макар и да не е изрично посочен в касационната жалба, налага приоритетно обсъждане.

Въз основа на материалите по делото /заявеното от подсъдимия в с.з., съдебно-психиатрична експертиза – на л.53-64 от досъд. пр-во, т.2 и писмо от ДПБ – Ц. б., обл. Шумен – на л.54 от нохд № 344/23 г./ се констатира, че подсъдимият е неграмотен и страда от лека форма на умствена изостаналост със значително нарушение на поведението, изискващо грижи и лечение. В тази връзка на основание чл.94, ал.1, т.2 от НПК още в досъдебната фаза на производството му е бил назначен служебен защитник /постановление на разследващия орган – л.21, т.3 досъд. пр-во/, с чието участие то е приключило. Впоследствие в производството пред първоинстанционния съд, развито се по реда на чл.371, т.2 от НПК с оглед одобреното самопризнание на С., е бил упълномощен защитник по негов избор. Именно от последния е била осъществявана основната защита срещу обвинението, а подсъдимият само се е присъединил към изложените подробни аргументи по основния подлежащ на решаване въпрос за размера на следващото се наказание. Инициативата за сезирането на въззивната инстанция е била единствено на частните обвинители, като сред исканията им към съда е било увеличаване на наказанието. В единственото проведено съдебно заседание пред АС – Варна подсъдимият се е явил без защитник, а за участвалия до момент такъв е констатирано упълномощаването му само за първата инстанция. При отразеното становище на подсъдимия, че желае делото да се разгледа и ще се защитава сам, съдът е провел съдебното заседание в отсъствие на защитник, а с постановеното решение е увеличил размера на наложеното наказание.

Обстоятелството, че подсъдимият е лице с психически недостатък, пречещ му да се защитава сам е обуславяло хипотезата на задължителна адвокатска защита по смисъла на чл.94, ал.1, т.2 от НПК във всички етапи на производството, независимо от изразената

готовност на лицето да реализира само правото си на защита. Това ангажира съда с осигуряването на ефективна възможност да бъде представяван от адвокат по собствен избор или служебно назначен. В процесния случай по делото е добре изяснено психичното състояние на подсъдимия въз основа на заключението на съдебно-психиатричната експертиза, констатирало лека умствена изостаналост, както и чрез предоставената информация от лечебно заведение – психиатрична болница. Установено е неколkokратно му хоспитализиране, датиращо още от 1988 г. с диагноза „умерена олигофрения“, а актуалните такива са от 2022 г. и от 17.07.2023 г. с диагноза „психични и поведенчески разстройства вследствие комбинирана употреба на ПАВ“. Именно в тази връзка в досъдебното производство е констатирана необходимост от задължителна адвокатска защита и е постановено назначаването на служебен защитник, а упълномощен такъв от подсъдимия е взел участие и пред първата съдебна инстанция. В пледоарията си по същество защитникът изрично е настоявал за по-леко наказание за признатото престъпление по чл.330, ал.3, пр.1 от НК, излагайки идентични на настоящите доводи в касационната жалба, като е акцентирал и на психичното състояние на подсъдимия, обуславящо невъзможност за изграждане на пълноценна преценка и занижена критичност към извършеното. С провеждането на въззивното производство без изискуемата задължителна защита в процесния случай съществено са били нарушени правата на подсъдимия, който обяснимо не е могъл да възрази обстойно срещу изложените доводи на частното обвинение и повереника им, а само се е присъединил към становището на прокурора, заявявайки съгласие с присъдата на окръжния съд. Не би могло да се счете, че нарушеното му право на защита практически не е довело до влошаване на положението му, тъй като с постановеното решение на въззивния съд, независимо от споделената преценка на установеното психично състояние като смекчаващо отговорността обстоятелство, в крайна сметка е постановено увеличение на наложеното наказание.

Констатираното процесуално нарушение, рефлектиращо и върху справедливостта на процеса, пряко засяга правата на подсъдимия и е от категорията на съществените по смисъла на чл.348, ал.3, т.1 от НПК, поради което налага отмяна на постановеното въззивно решение и обуславя връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на съда с оглед отстраняването му. Сочените в жалбата останали пропуски при определяне на наказанието и конкретно при отчитане на значимите за индивидуализацията му фактори, на този етап не се налага да бъдат обсъждани, доколкото преценката в тази насока /за правилно приложение на закона и справедливото санкциониране/ следва да се извърши само при изрядна процесуална дейност на съда, изискваща провеждане на повторно въззивно съдебно заседание при спазване на императивното изискване по чл.94, ал.1, т.2 от НПК за задължително участие на защитник на подсъдимия.

5. Основният състав на престъплението по чл. 248а, ал. 2 от НК е на формално извършване и е довършено с "представянето на неверни сведения", като от момента на получаването на средствата, дейността се квалифицира по по-тежко наказуемия състав по ал. 5, който е типично резултатно престъпление. Обект на защита от визириания престъпен състав са средства от фондове, принадлежащи на Европейския съюз или такива, предоставени от Европейския съюз на българската държава, а предмет - сведенията, които като съвкупност от данни лицето, което кандидатства за кредитиране е задължено да представи пред органа, който е компетентен да разреши отпускането им и да се разпорежи с тях в полза на субекта на престъплението. Законът не изисква като елемент от фактическия състав на престъплението конкретна форма за представяне на неверните сведения, поради което те могат да бъдат заявени устно или писмено, в официален или частен документ, под формата на фактури, договори и т. н., важното е те да са неистински или с невярно съдържание.

чл. 248а, ал. 5, вр. ал. 2 НК**Решение № 352 от 18.06.2024 г. на ВКС по н. д. № 350/2024 г., I н. о., докладчик председателят Румен Петров**

Производството е по реда на чл.346, т.1 от НПК.

Образувано е по касационен протест на прокурор от Апелативна прокуратура - София, против въззивно решение № 439/21.12.2023 г., постановено по внохд № 911/2023 г. по описа на Апелативен съд - София.

В протеста са наведени касационните основания по чл.348, ал.1, т.1 и т.2 от НПК. Посочено е, че въззивният съд е изградил мотивите си около тезата, че макар в хода на съдебното следствие да е безспорно установено, че в представените от подсъдимата на 13.10.2015 г. пред отдел „РРА“ на Областна дирекция на Държавен фонд „Земеделие“ протоколи за продадена през 2012 г. продукция са отразени неверни факти и обстоятелства, В. С. не е извършила престъплението, за което е обвинена, тъй като заявлението за подпомагане е нормативно закрепено в приложение № 5 към Наредба № 30/2008 г. на Министъра на земеделието и храните за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка „Разнообразие към неземеделски дейности“ по Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013 г., но в него липсва задължение за бенефициента да предостави подобни протоколи, която теза е неправилна и незаконосъобразна. Твърди се, че липсата на подобно задължение за кандидата е вярно само по отношение на етап кандидатстване за подпомагане по предоставянето на безвъзмездната финансова помощ и не касае този етап от процедурата, който е стартиран от подсъдимата на 13.05.2013 г., а обвинението се отнася за един доста по-късен етап, който следва етапа за кандидатстване, а именно - последващ контрол след сключване на договора, извършен на 13.10.2015 г., където правомощията на Управляващия орган са изрично формулирани в разпоредбата на чл.31, ал.1 от Наредба № 30/2008 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по мярка „Разнообразие към неземеделски дейности“ по програма за развитие на селските райони 2007 - 2013 г. В този смисъл абсолютно неправилен и незаконосъобразен се явявал изводът на въззивния съд, че Управляващият орган нямал право да изисква подобни сведения, въпреки че те са нормативно уредени. Според представителя на държавното обвинение неверен е и изводът на съда относно релевантността на заявените от подсъдимата неверни сведения към процедурата за подпомагане, тъй като съгласно чл.13, ал.1, т.5 от раздел III - „Изисквания към кандидатите“ от Наредба № 30/2008 г., по тази мярка могат да кандидатстват само лица, които са имали за предходната година приход минимум от 50 % от земеделска дейност. При това положение апелативният съд не е изпълнил задължението си да извърши всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото и да направи обективна и безпристрастна преценка на доказателствата в тяхната съвкупност, в резултат на което е достигнал до неправилния и незаконосъобразен извод относно невинността на подсъдимата С.. Претендира да се отмени атакуваното решение и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на апелативния съд.

В съдебно заседание прокурорът от Върховна прокуратура поддържа изложените в протеста доводи и счита, че те са основателни, тъй като съответстват на събраните по делото доказателства.

Подсъдимата В. С. не се явява в съдебно заседание, редовно призована. Защитниците адв. Б. Б. и адв. Е. Т. молят да се остави без уважение протеста и да се потвърди първоинстанционната присъда и решението на въззивната инстанция като правилни, тъй като не са допуснати процесуални нарушения. Според защитата заявеното в протеста се излага за първи път пред настоящата инстанция, като никъде в обвинителния акт не е посочено неверните сведения по каква процедура са подадени, къде е разписана тя, кой

закон или подзаконен нормативен акт е нарушен. Съобразно изложеното в обвинителния акт, можело евентуално да се достигне до извода, че става въпрос за процедурата по чл.26 от Наредба № 30/2008 г. и следващите по представянето на документи, а всъщност процесните протоколи са представени в рамките на процедурата по чл.27, ал.4 от Наредбата, която била обвързана с приложение 5, в което те не са посочени, т.е. можело да се направи извода, че документите не са представени във връзка с някакво задължение, разписано в нормативен акт. Прокуратурата се опитвала да ползва процедурата по чл.31 от Наредбата, която няма връзка с предмета на процеса, тъй като отсъствали ясно разписани документи, което било една последваща процедура и тя минала с позитивен за подсъдимата резултат, т.е. не може да се направи извод, че са налице изкуствено създадени условия. Извършеното деяние не било съставомерно, тъй като не само нямало представени неверни сведения, но и не бил налице умисъл, тъй като протоколите били съставени година и половина по-рано - през 2012 г., и отразявали единствено сключените сделки, а не са съставени във връзка с процесната процедура по кандидатстване за отпускане на безвъзмездна финансова помощ.

Върховният касационен съд, първо наказателно отделение, като обсъди доводите на страните и в пределите на своята компетентност, съобразно чл.347, ал.1 от НПК, намери следното:

Касационният протест е подаден в предвидения в чл.350, ал.2 от НПК срок, отпроцесуално легитимирана страна по отношение на съдебен акт, подлежащ на проверка по реда на Глава двадесет и трета от НПК, поради което е допустим, а разгледан по същество е и ОСНОВАТЕЛЕН.

С присъда № 8/26.05.2023 г. по нохд № 167/2022 г. на Окръжен съд - Видин подсъдимата В. Щ. С. е призната за невинна в това на 13.10.2015 г. в гр. Монтана, пред отдел „РРА“ при ОД на Държавен фонд „Земеделие“ - Монтана, като представител на ЕТ „М. - В. С.“, като бенефициент по проект, да е представила неверни сведения в протоколи за продадена продукция с получател - Т. А., А. У., Г. П., С. С. и Г. Н., за да получи средства от фондове, прилежащи на Европейския съюз и предоставени от Европейския съюз на българската държава и държавния бюджет, като в резултат на това е получила средства от фондове, прилежащи на Европейския съюз и предоставени от Европейския съюз на българската държава в размер на 384 076,99 лв., във връзка с изпълнение и финансиране на проект по договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ № 05/311/01353 от 10.10.2014 г. за изграждане на обект „Семеен хотел Р.“ по мярка 311 „Разнообразие на неземеделски райони“ от програмата за развитие на селските райони 2007 - 2013 г. с бенефициент ЕТ „М. - В. С.“, поради което и на основание чл.304 от НПК е оправдана на повдигнатото обвинение по чл.248а, ал.5 вр. с ал.2 от НК.

По протест на прокурор от Окръжна прокуратура - Видин е образувано внохд № 911/2023 г. по описа на Апелативен съд - София. С постановеното по делото въззивно решение, предмет на настоящата касационна проверка, на основание чл.338 от НПК е потвърдена изцяло първоинстанционната оправдателна присъда.

В протеста, макар формално да е ангажирано касационното основание по чл.348, ал.1, т.2 от НПК, в сезирация документ не се съдържат конкретни оплаквания за пороци в процесуалната дейност на съда по установяване на фактите и обстоятелствата, свързани с предмета на доказване, съобразно характера на повдигнатото обвинение. Следва да се посочи, че въззивният съд е възприел напълно идентична с установената от първоинстанционния състав фактическа обстановка. От възприетата конкретика е ясно, че в заявлението, подадено на 31.05.2013 г., от подсъдимата С., като представител на ЕТ „М. - В. С.“, в областна дирекция на ДФ „Земеделие“ за подпомагане по мярка 311 „Разнообразие на неземеделски дейности“ от Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013 г. за изграждане на обект „Семеен хотел в [населено място]“, общ. Белоградчик, тя е декларирала, че за предходната стопанска година е реализирала доход

от продажба на домати и пипер в размер на 7 560 лв. В рамките на извършената проверка, с писмо от 16.10.2013 г. подсъдимата като бенефициент е уведомена, че към заявлението не са представени документи, доказващи приходите от производството на земеделска продукция, като изрично е посочено, че ако в 10 - дневен срок С. не представи такива, проектът за който кандидатства може да бъде отхвърлен или да бъде намалена финансовата помощ. За да изпълни това изискване тя е представила във фонда 15 бр. протоколи, с отразена в тях дата от 2012 г., подписани от нея като продавач, а като купувачи на домати и пипер са посочени 15 лица, които са свидетели по делото. На 10.10.2014 г. между ДФ „Земеделие“ и В. С. е сключен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ в размер на 384 076,99 лв.. След постъпила на 13.10.2015 г. заявка от подсъдимата за окончателно изплащане на средствата, на 21.12.2015 г. горната сума е платена по посочената от С. сметка, в съотношение 80/20 съответно от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и от национално съфинансиране. В хода на наказателното производство, въз основа на свидетелските показания и на назначената съдебно почеркова - графологическа експертиза е установено, че петте посочени по-горе лица не са подписали представените от подсъдимата протоколи и не са закупували от нея земеделска продукция през 2012 г., т.е. декларирането им от подсъдимата е безспорно невярно.

При така възприетите фактически положения правният извод на въззивния съд за отсъствието на съставомерно деяние, тъй като наказателната отговорност по чл.248а, ал.2 от НК можело да се ангажира за представянето не на какви да е неверни сведения, а само за такива, за които деецът има задължение да представи по силата на нормативен акт, не е съобразен с изискванията на цитираната разпоредба, поради което материалният закон е приложен неправилно. Поначало основният състав на вмененото във вина на подсъдимата престъпление по чл.248а, ал.2 от НК е на формално извършване и е довършено с „представянето на неверни сведения“, като от момента на получаването на средствата, дейността се квалифицира по по-тежко наказуемия състав по ал.5, който е типично резултатно престъпление. Обект на защита от визирания престъпен състав са средства от фондове, принадлежащи на Европейския съюз или такива, предоставени от Европейския съюз на българската държава, а предмет - сведенията, които като съвкупност от данни лицето, което кандидатства за кредитиране е задължено да представи пред органа, който е компетентен да разреши отпускането им и да се разпорежи с тях в полза на субекта на престъплението. Според касационния състав законът не изисква като елемент от фактическия състав на престъплението конкретна форма за представяне на неверните сведения, поради което те могат да бъдат заявени устно или писмено, в официален или частен документ, под формата на фактури, договори и т.н., важното е те да са неистински или с невярно съдържание. Неоснователно се явява и разбирането, че за подсъдимата липсвало задължение, което да е нормативно закрепено изискване за представянето на верни сведения. В случая протоколите за извършени продажби са представени от подсъдимата, за да се изпълни основното обективно изискване за получаването на средствата, а именно - наличието на приход минимум от 50% от земеделска дейност за предходната 2012 г.. Посочените от С. данни в заявлението за подпомагане от 31.05.2013 г., съобразени с отразените в годишната ѝ данъчна декларация, подадена на 30.04.2013 г., за реализиран доход в размер на 7 560 лв. - от продажба на домати и пипер от обработването на 1,2 дка земя, който представлява само приблизително 50,7 % от общия ѝ доход, при условие, че е декларирала от трудовото ѝ правоотношение с „Р.“ ООД като икономически директор доход от 7 341,86 лв., а е и регистрирана като земеделски производител едва на 21.12.2012 г., т.е. след края на стопанската година, са накарали служителите на ДФ „Земеделие“ да изискат допълнителна информация. В този смисъл не може да се сподели извода на въззивния състав за изначална обективна несъставомерност на извършеното деяние, т.е. правният извод на въззивната инстанция не е съобразен със

задълженията на С., изведени от нормативните изисквания на цитираната наредба. При установената доказателствена съвкупност въззивният съд е следвало прецени доколко представените неверни сведения са се отразили на основното обективно изискване към подсъдимата / тъй като ЕТ „М. - В. С.“ и регистрирана на 11.04.2013 г., т.е. нямала е каквато и да било търговска дейност за 2012 г. / като физическо лице - да има приход минимум от 50 % от земеделска дейност за предходната 2012 г., за да има право да получи безвъзмездна финансова помощ. Съотношението между вярно и невярно декларираните обстоятелства не е преценено от страна на въззивния съд. За съставомерността е без значение, че обектът е изграден и е ползван впоследствие по предназначение, важното е, че е нарушена сигурността на процеса на получаване на информация от органите, които се разпореждат със средствата от фондовете на Европейския съюз за правилното формиране на тяхното решение за разходването на тези средства. Неверните сведения са подадени с цел да се разреши и отпусне безвъзмездна финансова помощ в полза на подсъдимата, в качеството и на едноличен търговец. В този смисъл правните изводи на въззивната инстанция относно приложението на материалния закон, довели до оправдаването на подсъдимата са неправилни и незаконосъобразни. Допуснатото нарушение по чл.348, ал.2 вр. с ал.1, т.1 от НПК не може да бъде отстранено от настоящата касационна инстанция, поради което, след като се отмени атакуваното решение, делото следва да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивната инстанция, където нарушението на материалния закон може да се отстрани.

В заключение следва да се добави, че законодателната промяна, настъпила през 2017 г. не касае извършеното от подсъдимата, като съставомерните факти са описани в обстоятелствената част на обвинителния акт и спрямо тях тя се е защитавала, а отсъствието в диспозитива на изискването „в нарушение на задължение да представи“, при изричното цифрово посочване правната квалификация на деянието, правото на защита на подсъдимата не е накърнено, както е прието и от друг състав на апелативния съд, в производство по реда на глава 22 от НПК, образувано на основание чл.249, ал.3 от НПК.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ

6. Когато непълнолетното лице-недължник е дало съгласие, със съгласието на родителя или попечителя си, да бъде продадена и неговата част от имота, но липсва разрешение на съда, е налице нарушение на чл. 130, ал. 3 СК, но това нарушение няма за последица липса на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК. Аргумент за това съдът намира в правната уредба - чл. 27 ЗЗД, по силата на който сключването на договори от недееспособни или от техен представител без спазване на изискванията, установени за тях (в това число дадено разрешение от районния съд), води до унищожаемост на договорите, а не до тяхната нищожност поради липса на съгласие (чл. 26, ал. 2, предл. второ ЗЗД).

Следователно, ако непълнолетното лице-недължник е дало съгласие, със съгласието на родителя или попечителя си, за продажба на публична продан и на неговата част от имота, без за това да е налице и разрешение по чл. 130, ал. 3 СК, следва да се приеме, че е налице изявено съгласие по смисъла на чл. 500, ал. 2 ГПК и в тази хипотеза няма да е продаден чужд имот.

чл. 500, ал. 2 ГПК

чл. 130, ал. 3 СК

Решение № 317 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2216/2023 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева

Производството е по чл. 290 - чл. 293 ГПК.

Делото е образувано по касационна жалба на М. В. Х., чрез адвокат А. Д., срещу решение № 1290 от 24.10.2022 г. по гр. д. № 20225300501527/2022 г. на Окръжен съд - Пловдив, с което е потвърдено решение № 260228 от 24.03.2022 г. по гр. д. № 11436/2019 г. на Районен съд – Пловдив за отхвърляне на иска по чл. 124 ГПК, предявен от М. В. Х. срещу Л. З. Ш., за признаване за установено, че ищцата е собственик на основание наследяване на 1/6 ид. ч. от поземлен имот с идентификатор ***, с площ от 633 кв.м, с административен адрес: [населено място], [улица], с номер по предходен план - парцел *-* в кв. 38, при съсед: имоти с идентификатори ***, ***, ***, ***, ведно с построените в него сграда с идентификатор **** с площ от 75 кв.м, на два етажа, и селскостопанска сграда с идентификатор ****. Решението е постановено при участието на частен съдебен изпълнител П. Н., като трето лице помагач на страната на ответницата Л. З. Ш.

Въззивният съд е съобразил, че първоинстанционното производство е образувано по предявен положителен установителен иск за собственост с правна квалификация чл. 124, ал. 1 ГПК, с който ищцата М. В. Х. иска да се постанови решение, с което да се признае за установено по отношение на ответницата Л. З. Ш., че е собственик на 1/6 ид. ч. от описания по-горе имот. Ищцата твърди, че ответницата е закупила ПИ с идентификатор ***, ведно със сградите в него, на публична продан, проведена по изп. д. № 284/2016 г. по описа на ЧСИ П. Н., с рег. № 911 на КЧСИ. Изпълнителното дело било образувано за събиране на вземане за неплатена издръжка от длъжника В. Х., дължима от същия на ищцата и на сестра й. В изпълнителното производство ищцата и сестра й били представлявани от баба им К. Ш., в качеството й на попечител и настойник, като по нейно искане имотът бил изнесен на публичната продан. Имотът бил съсобствен между майката на ищцата, починала през 2007 г., и баща им - длъжник по изпълнителното дело, поради което ищцата и сестра й придобили по силата на наследствено правоприемство от майка си по 1/6 ид. ч. от имота. Притежаваната от ищцата по наследство 1/6 ид. ч. от имота била изнесена на публичната продан без разрешение от съответния съд, както и при липсата на съгласие от ищцата като непълнолетно лице, което действие било извършено от лица без представителна власт. След публичната продан при ЧСИ не им били изплатени сумите от продажната цена на имота. М. Х. поддържа, че извършената публична продан е нищожна, тъй като противоречи на императивните норми на СК, като извършена без разрешение от съответния съд, както и без ищцата, като непълнолетно лице, да е искала изнасянето на 1/6 ид. ч. от имота на публична продан, което действие е извършено от лице без представителна власт и одобрение от ищцата.

Въззивният съд е приел за установено, че по делото не се спори, че ищцата М. В. Х. е дъщеря на В. М. Х. и покойната му съпруга Н. И. Х., починала на 13.03.2007 г. Последните двама сключили граждански брак на 17.05.1998 г. и по време на брака си придобили собствеността на дворно място от 540 кв.м, с административен адрес: [населено място], обл. Пловдивска, съставлящо парцел *-* от кв. 38 по плана на [населено място], ведно с построената в него едноетажна жилищна сграда с изба, със застроена площ от 76 кв.м. Собствеността върху имота била придобита с договор за покупко-продажба на недвижим имот срещу задължение за издръжка и гледане, обективиран в нот. акт № 36, том I, дело № 31/1998 г. на нотариус при ПРС, поправен с нотариален акт № 98, III, дело № 501/2001 г. на нотариус рег. № 072 от регистъра на НК, в режим на съпругеска имуществена общност между В. М. Х. и Н. И. Х.. Съпругеската имуществена общност била прекратена със смъртта на Н. И. Х., починала на 13.03.2007 г., която оставила за наследници съпруг В. М. Х., дъщеря П. В. Х. и дъщеря М. В. Х. (удостоверение за наследници от 05.06.2019 г.). Бабата по майчина линия - К. Д. Ш., била назначена за попечител на ищцата М. В. Х. и за настойник на П. В. Х. със заповед № ЗД-ЗД-16/19/02.02.2015 г. и съответно със становище рег. № 9400- 2276/2/26.06.2015 г. на директора на Дирекция „Социално подпомагане“ - Красно село.

Въззивният съд е приел, че не е спорно и се установява от представените писмени доказателства, че въз основа на молба от П. Х., чрез настойника К. Ш., представлявана от пълномощника адвокат С. М., било образувано изп. д. № 284/2016 г. по описа на ЧСИ Н. за събиране на вземане за издръжка от длъжника В. М. Х., въз основа на изпълнителен лист от 08.12.2016 г. по гр. д. № 5990/2016 г. на ПРС. На основание чл. 456 ГПК в производството по изп. д. № 284/2016 г. били присъединени за събиране вземанията на М. Х. от длъжника В. Х., за които били образувани изп. д. № 283/2016 г. по описа на ЧСИ Н. въз основа на изпълнителен лист от 06.12.2016 г. по гр. д. № 5991/2016 г. на ПРС за издръжка и изп. д. № 634/2017 г. по описа на ЧСИ Н. въз основа на изпълнителен лист от 01.09.2017 г. по гр. д. № 5287/2017 г. на ПРС за обезщетение за неимуществени вреди. Присъединено за събиране било и вземането на П. Х. от длъжника В. Х., за което било образувано изп. д. № 632/2017 г. по описа на ЧСИ Н. въз основа на изпълнителен лист от 08.09.2017 г. за разноски, както и вземането на К. Ш. от длъжника В. Х., за което било образувано изп. д. № 633/2017 г. по описа на ЧСИ Н. въз основа на изпълнителен лист от 04.09.2017 г. по гр. д. № 4712/2017 г. на ПРС за обезщетение за неимуществени вреди. По изп. д. № 284/2016 г. бил изнесен на публична продажна целият недвижим имот, придобит от длъжника В. М. Х. и покойната Н. И. Х., от който след смъртта на последната длъжникът притежавал 4/6 ид. ч., а всяка от дъщерите М. Х. и П. Х. - по 1/6 ид. ч. С постановление за възлагане от 14.03.2017 г. по изп. д. № 284/2016 г. поземленият имот с идентификатор ***, ведно със сградите в него, бил възложен на купувача от публичната продажна Л. З. Ш., след заплащане от същата на предложената от нея продажна цена от 64 850 лв. Постановлението влязло в сила на 27.03.2017 г., като било вписано в Службата по вписванията с вх. рег. № 9895/10.04.2017 г. С протокол от 24.04.2017 г. купувачът Ш. била въведена във владение на имота. С постановление за разпределение от 06.04.2017 г. по изп. д. № 284/2016 г., предявено на 06.04.2017 г., влязло в сила на 10.04.2017 г., била разпределена сумата от 43 233.33 лв. от внесената продажна цена за имота от 64 850 лв., съответстваща на квотата на длъжника от продадения имот. С платежно нареждане от 21.04.2017 г. на К. Ш. била преведена по банков път сумата от 21 616.67 лв., с основание - запазена част на М. и П. Х., съобразно квотите им.

Окръжен съд – Пловдив е разгледал, на първо място, оплакването за продажба на притежаваната от ищцата 1/6 ид. ч. от имота в нарушение на чл. 500, ал. 2 ГПК. Приел е, че твърденията на М. Х. в това отношение се опровергават от доказателствата по делото. Визирал е, че в първоинстанционното производство е представена молба от М. В. Х. по изп. д. № 284/2016 г. и по изп. д. № 283/2016 г. до ЧСИ П. Н., с искане на основание чл. 500, ал. 2 ГПК да се извърши продажбата изцяло на съсобствения с длъжника В. Х. недвижим имот. Молбата е подписана от М. Х. и от попечителя й К. Ш. в съответствие с разпоредбата на чл. 28, ал. 2 ГПК. Оспорването автентичността на подписа на М. Х. върху молбата е прието за неуспешно от Окръжен съд – Пловдив, предвид заключението на съдебно-почерковата експертиза по делото, съгласно което подписите от името на М. Х., положени „за М. Х.“, са изпълнени от М. В. Х.. Съдът е посочил, че кредитира това заключение като обективно и компетентно изготвено, и неоспорено от страните по делото.

Съдът е счел за неоснователно и оплакването, че действията в изпълнителното производство са били извършвани от лице без представителна власт, като се е позовал на представеното пълномощно за упълномощаване на адвокат М. от М. Х. за образуване и водене на изпълнително дело против длъжника В. Х. и е съобразил, че е установена и автентичността на подписа на ищцата върху това пълномощно.

На второ място, въззивният съд е разгледал оплакването за нарушение на чл. 130, ал. 2 СК (очевидно имайки предвид чл. 130, ал. 3 СК). Изложил е, че съгласно тази разпоредба извършването на действия на разпореждане с недвижими имоти, принадлежащи на детето, се допуска с разрешение на районния съд, ако разпореждането не противоречи на интересите на детето. Приел е, че тя намира приложение в

производството по индивидуално принудително изпълнение по отношение на идеалната част от имота на съсобственика-недлъжник, който е и ненавършило пълнолетие лице (каквото е случаят пред него). Окръжен съд – Варна е направил извод, че доколкото по делото пред него няма спор, че за продажбата на идеалната част на ищцата не е било дадено разрешение по реда на чл. 130, ал. 3 СК, е налице нарушение на визираната разпоредба.

Съдът е посочил, че допуснатото нарушение на разпоредбата на чл. 130, ал. 3 СК следва да бъде преценено с оглед спецификата на казуса пред него, в който ответницата се легитимира като собственик на недвижимия имот и сградите в него въз основа на влязлото в сила постановление за възлагане от проведената публична продажба на имота по изп. д. № 284/2016 г. Визирал е, че съгласно разпоредбата на чл. 496, ал. 2 ГПК, от влизането му в сила постановлението за възлагане има вещноправно действие, същото е деривативен придобивен способ и се ползва със стабилитет, като на основание чл. 496, ал. 3 ГПК, ако не бъде обжалвано по реда на чл. 435, ал. 3 ГПК, то може да бъде оспорвано по исков ред, но само при нарушаване на чл. 490 ГПК при участие в наддаването на лица без право на наддаване и при невнасяне на цената, както и когато длъжникът не е бил собственик. Въззивният съд е изложил, че с посочената позитивно-правна регламентация е установена специална и засилена защита на купувача при публичната продажба, чиито права могат да отпаднат само в изрично уредените от закона хипотези: при последваща отмяна на постановлението за възлагане, при успешно провеждане на иска по чл. 496, ал. 3 ГПК или в хипотезата, когато длъжникът не е бил собственик на имота, тъй като стабилитетът на постановлението за възлагане не важи за продажбата на чужд недвижим имот. Регламентацията е императивна и не търпи разширително тълкуване, поради което извън основанията, предвидени в нея, проведена публична продажба не може да се атакува успешно. Като е визирал решения на ВКС, съдът е посочил, че в съдебната практика се приема, че в рамките на спор за собственост съдът не може да се произнася по действителността на влязло в сила постановление за възлагане на недвижим имот и да прави преценка за допуснати нарушения на закона при извършването на публичната продажба, а вещният ефект на влязлото в сила и неоспорено по исков ред постановление за възлагане може да бъде отречен само ако се установи, че длъжникът не е бил собственик на имота. Ето защо е направил извод, че поддържаното от М. Х. нарушение по чл. 130, ал. 3 СК срещу легитимиращия ефект на постановлението за възлагане не кореспондира с основанията за оспорване в чл. 496, ал. 3 ГПК. По делото не са изложени твърдения за провеждането на публичната продажба в нарушение на чл. 490 ГПК; няма твърдения за невнасянето на цената на имота от купувача от публичната продажба. По делото се установява, че ответницата като купувач от продавача е внесла продажната цена на имота от 64 850 лв., от която сумата от 43 233.33 лв. е била разпределена за погасяване на дълга по изпълнителното дело, а остатъкът от 21 616.67 лв. е бил преведен за запазената част на М. Х. и П. Х., като съсобственици-недължници, по банковата сметка на попечителя и настойник К. Ш. За неотнормими към спора съдът е счел доводите, че ищцата не е получила дължимата ѝ сума от продажната цена на имота. Приел е и че доколкото по делото се доказва изпълнението на разпоредбата на чл. 500, ал. 2 ГПК за продажбата на идеалната част на ищцата, не може да се говори за осъществяване на хипотезата на чл. 496, ал. 2 ГПК, при която купувачът не би могъл да придобие правата на останалите съсобственици-недължници въз основа на влязлото в сила постановление за възлагане.

Жалбоподателката атакува решението на въззивния съд като неправилно – незаконосъобразно, необосновано и постановено при съществени нарушения на съдопроизводствените правила. Счита, че след като липсва разрешение на районния съд, съдебният изпълнител не е имал право да извърши продажба на целия имот; не е налице вещнотранслативен ефект на продавача за притежаваната от нея идеална част. Твърди, че е налице досъдебно производство, образувано за престъпления, извършени от К. Ш. и

съдебния изпълнител, което не е взето предвид, като вкл. производството по делото не е спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 5 ГПК.

С определение № 880 от 28.02.2024 г., постановено по настоящото дело, Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение е допуснал касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния въпрос: Налице ли е съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК, когато такова е дадено от съсобственик-непълнолетно лице, със съгласието на попечителя му, но липсва разрешение от районния съд по чл. 130, ал. 3 СК.

Насрещната страна Л. З. Ш. и третото лице помагач ЧСИ П. Н. считат касационната жалба за неоснователна.

Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 от ГПК, приема следното:

М. В. Х. е предявила срещу Л. З. Ш. иск с правно основание чл. 108 ЗС. Х. излага, че притежава 1/6 ид. ч. от процесния поземлен имот със сгради в него (подробно описани по-горе) по наследство от майка си. След смъртта на последната, имотът станал съсобствен между ищцата, сестра ѝ и баща ѝ. Тъй като баща ѝ не плащал издръжка към двете си дъщери, целият поземлен имот и сградите в него били продадени на публична продажба и закупени от Ш.. М. Х. твърди, че тя не е правила искане за изнасяне на публична продажба на притежаваната от нея идеална част, а това е направено от лица без представителна власт; липсва и разрешение от районния съд за продажбата, поради което същата е нищожна.

Процесните имоти са закупени от В. М. Х. с нот. акт № 36/06.10.1998 г., том 1, рег. № 228, дело № 31/1998 г., по време на брака му с Н. И. Х..

Н. Х. е починала на 13.03.2007 г., като е оставила за наследници: В. М. Х. – съпруг, и дъщери П. В. Х., ЕГН [ЕГН] и М. В. Х., ЕГН [ЕГН] (удостоверение за наследници изх. № 10-02-549/05.06.2019 г.).

Съгласно удостоверения на Столична община – Район „Витоша“ от 21.04.2016 г., К. Д. Ш. е назначена за попечител на М. В. Х. и за настойник на П. В. Х..

По делото са представени изпълнителни листа, съгласно които В. М. Х. е осъден да заплати на М. В. Х., П. В. Х. и К. Д. Ш. парични суми.

Пред ЧСИ П. Н., рег. № 911 по рег. на КЧСИ, е образувано изп. д. № 20169110400284/2016 г., по което първоначален вискател е П. В. Х., чрез настойника си К. Д. Ш., а присъединени вискатели са: К. А. П., К. Д. Ш., М. В. Х., чрез попечителя си К. Д. Ш., [община], НАП.

По изпълнителното дело е представено пълномощно на адвокат С. М., с което същият е упълномощен от М. Х., със съгласието на К. Шарлашка, да води изпълнително дело против В. М. Х., подписано от М. Х. и К. Ш.. Депозирана е и молба от М. В. Х., със съгласието на попечителя ѝ К. Ш., както и от П. В. Х., чрез настойника ѝ К. Ш., по чл. 500, ал. 2 ГПК, адресирана до ЧСИ П. Н., с която се иска да бъде продаден изцяло съсобственият с длъжника В. Х. поземлен имот с идентификатор ***, заедно с жилищната сграда в него и всички подобрения и приращения.

Пред въззивния съд е прието заключение от съдебно-почеркова експертиза, което настоящият съд изцяло кредитира като компетентно и обективно, съгласно което подписите в горепосочените пълномощно на адвокат М. и молба по чл. 500, ал. 2 ГПК, положени от името на М. Х., са изпълнени от М. В. Х.

Видно от постановление за възлагане от 14.03.2017 г. по изп. д. № 20169110400284/2016 г. по описа на ЧСИ П. Н., влязло в сила на 27.03.2017 г., спорният поземлен имот и сгради в него са възложени на Л. З. Ш., която е внесла по специална сметка на ЧСИ сума в размер на 64 850 лв. Купувачката е въведена в имота от ЧСИ с

протокол по чл. 498 ГПК от 24.04.2017 г.

По въпроса, по който е допуснато касационното обжалване:

Публичната продан е способ за принудително изпълнение на паричното изпълняемо право, а постановлението за възлагане представлява едностранен властнически акт на изпълнителен орган, с който приключва проданта и който поражда вещноправни последици. Съгласно чл. 496, ал. 2 ГПК, от деня на влизане в сила на постановлението за възлагане купувачът придобива всички права, които длъжникът е имал върху имота.

Правната уредба на публичната продан се характеризира със специалната и засилена защита на купувача по нея, като това е продиктувано от обществения интерес. Разпоредбата на чл. 435, ал. 3 ГПК урежда кои лица и на какви основания могат да обжалват постановлението за възлагане. Същевременно, по силата на чл. 496, ал. 3, изр. първо ГПК, действителността на продажбата може да бъде оспорвана по исков ред (независимо дали постановлението за възлагане е било обжалвано по реда на чл. 435, ал. 3 ГПК), само при нарушаване на чл. 490 ГПК и при невнасянето на цената. Извън тези изчерпателно изброени и лимитирано уредени хипотези, не са предвидени други способности за защита срещу постановлението за възлагане. Иск за прогласяване нищожност на публичната продан и на постановлението за възлагане е недопустим (така: определение № 28/23.01.2012 г. по ч. гр. д. № 497/2011 г. на ВКС, I г. о.). В тази връзка следва да се добави и че тъй като публичната продан върху недвижим имот по чл. 483 – чл. 501 ГПК е уредена като деривативен придобивен способ, транслативният ѝ ефект не се проявява срещу действителния собственик, когато е продаден чужд имот (арг. от чл. 496, ал. 2, изр. второ, чл. 499, ал. 1 ГПК); действителният собственик може да защити правата си чрез иск за собственост.

Когато изпълнението е насочено срещу съсобствен имот за дълг на някой от съсобствениците, имотът може да бъде продаден изцяло, само ако съсобствениците-недлъжници се съгласят с това писмено (чл. 500, ал. 2 ГПК). Ако съсобственият имот бъде продаден на публична продан без наличието на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК, по отношение на частта на съсобственика-недлъжник ще се счита, че е продаден чужд имот и публичната продан ще му е непротивопоставима.

Ако съсобственикът-недлъжник е непълнолетно лице, тогава то може да направи волеизявление по чл. 500, ал. 2 ГПК със съгласието на родителя или попечителя си (чл. 4, ал. 2 ЗЛС). Доколкото става дума за действия на разпореждане с недвижим имот, необходимо е и разрешение на районния съд по чл. 130, ал. 3 СК (в този смисъл – решение № 60237/16.11.2021 г. по гр. д. № 1604/2021 г. на ВКС, IV г. о.). Поставя се въпросът какви ще са последиците, ако не е спазено изискването на чл. 130, ал. 3 СК.

По становище на настоящия съд, когато непълнолетното лице-недлъжник е дало съгласие, със съгласието на родителя или попечителя си, да бъде продадена и неговата част от имота, но липсва разрешение на съда, е налице нарушение на чл. 130, ал. 3 СК, но това нарушение няма за последица липса на съгласие по чл. 500, ал. 2 ГПК. Аргумент за това съдът намира в правната уредба - чл. 27 ЗЗД, по силата на който сключването на договори от недееспособни или от техен представител без спазване на изискванията, установени за тях (в това число дадено разрешение от районния съд), води до унищожаемост на договорите, а не до тяхната нищожност поради липса на съгласие (чл. 26, ал. 2, предл. второ ЗЗД).

Следователно, ако непълнолетното лице-недлъжник е дало съгласие, със съгласието на родителя или попечителя си, за продажба на публична продан и на неговата част от имота, без за това да е налице и разрешение по чл. 130, ал. 3 СК, следва да се приеме, че е налице изявено съгласие по смисъла на чл. 500, ал. 2 ГПК и в тази хипотеза няма да е продаден чужд имот.

По основателността на касационната жалба:

Така даденият отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване,

съвпада с изложените от Окръжен съд – Пловдив съображения. При това положение Л. Ш. се легитимира като собственик на спорния поземлен имот и сградите в него по силата на извършената публична продажба и влязлото в сила постановление за възлагане, което прави предявения срещу нея положителен установителен иск за собственост неоснователен. Като правилно, въззивното решение следва да бъде оставено в сила.

Следва да се отбележи, че с оглед страните и предмета на спора, основанийето на предявения иск и събраните доказателства, правно ирелевантни се явяват изложените твърдения в касационната жалба за образувано досъдебно производство срещу съдебния изпълнител и К. Ш.

7. В Закона за собствеността (ЗС) няма изрична норма, която да предвижда, че правото на строеж може да бъде учредено не само безсрочно (каквото е класическият случай), но и за определен срок, така както това е уредено в чл. 58, ал. 1 и ал. 5 ЗДС и в чл. 37, ал. 3 ЗОС при учредяване право на строеж върху имот – частна държавна или частна общинска собственост. Като уреждаща същата правна възможност (и последици от изтичане на срока) следва да се тълкува разпоредбата на чл. 65 ЗС, въпреки по-различната ѝ редакция. Няма основание за допускане, че законодателят е подходил различно по този въпрос, с оглед титуляра на правото на собственост на земята (дали е на граждани и юридически лица или на държавата и общините).

В тази връзка следва да се посочи, че дори да се приеме, че в ЗС липсва изрична уредба, по силата на чл. 9 ЗЗД – доколкото не е налице забрана за учредяване на право на строеж за определен срок – следва, че право на строеж може да бъде учредено за определен срок и извън хипотезите на ЗДС и ЗОС.

След реализирането му, правото на строеж не изчезва и не се прекратява, а се редуцира до "пасивно" изключване действието на приращението по отношение на постройката, както и има потенциала да предостави възможност на титуляра си отново да изгради същата, в случай че тя бъде разрушена (чл. 66, ал. 2 ЗС). Когато е учредено за определен срок, с изтичането на срока то се погасява напълно, като по този начин отпада установеното "друго" по смисъла на чл. 92 ЗС и се задейства принципът на приращението, като собственикът на земята става собственик на изградената от суперфицияря постройка, без да е необходимо изричното ѝ прехвърляне.

чл. 63 ЗС

чл. 65 ЗС

чл. 92 ЗС

Решение № 318 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2623/2023 г., II г. о., докладчик съдията Розинела Янчева

Производството е по чл. 290 - чл. 293 ГПК.

Делото е образувано по касационна жалба на Национална агенция за приходите (НАП) срещу решение № 9 от 25.01.2023 г. по гр. д. № 20225000500546/2022 г. на Апелативен съд – Пловдив, с което е отменено решение № 263 от 03.08.2022 г. по гр. д. № 148/2022 г. на Окръжен съд - Хасково, като вместо това е признато за установено по отношение на Национална агенция за приходите и Сдружение „Приятелска утеха“, че „Лиан Ленд“ ООД е собственик на следния недвижим имот: сграда с кадастрален идентификатор 65677.701.6578.1 по кадастралната карта и кадастралните регистри на гр. Свиленград, община Свиленград, одобрени със заповед № РД-18-107/13.12.2016 г. на изп. директор на АГКК, със застроена площ от 147 кв.м, етажи – 3, предназначение: друг вид обществена сграда, разположена в поземлен имот с идентификатор 65677.701.6578, с

площ от 666 кв.м, вид на територията: урбанизирана, начин на трайно ползване: ниско застрояване (до 10 м).

Въззивният съд е съобразил, че „Лиа Ленд“ ООД е предявило срещу НАП и Сдружение „Приятелска утеха“ иск с правно основание чл. 269, ал. 1 ДОПК по отношение на следния недвижим имот: сграда с кадастрален идентификатор 65677.701.6578.1 по КККР на гр. Свиленград (подробно описана по-горе), собствеността върху който претендира въз основа на покупко-продажба и учредено в полза на Сдружение „Приятелска утеха“ право на строеж за срок от 7 години, с изтичането на който, по силата на чл. 92 ЗС, е придобило собствеността върху построената сграда.

Съдът е приел, че от доказателствата по делото е видно, че с нот. акт № 44, т. V, д. № 550/2013 г. от 25.07.2013 г. на нотариус М. М. „Лиа Ленд“ ООД е придобило чрез покупко-продажба собствеността върху следния недвижим имот: дворно място с площ от 666 кв.м от поземлен имот 2901, за което е отреден урегулиран поземлен имот VIII-2901, в кв. 303 по действащия план на гр. Свиленград, одобрен със заповед № 602/22.11.1993 г. и изменен със заповед № 736/23.06.2005 г., който понастоящем представлява имот с идентификатор 65677.701.6578. На 30.08.2013 г., с нот. акт № 156, том V, д. № 642/ 2013 г., „Лиа Ленд“ ООД е учредило право на строеж върху закупения имот на Сдружение „Приятелска утеха“, за срок от 7 години, за построяване на сграда от сутерен, три етажа и един подпокривен етаж, с разгъната площ от 768.86 кв.м. С разрешение за строеж № 156/12.11.2013 г. на Община Свиленград е разрешено строителството на „Дневен център за стари хора „Приятелска утеха“, с възложител Сдружение „Приятелска утеха“, която сграда е въведена в експлоатация съгласно удостоверение № 37/10.09.2015 г. За събиране публичните задължения на Сдружение „Приятелска утеха“ е образувано изп. д. №180533928/2018 г. на ТД на НАП - Пловдив, по което е насочено изпълнение върху процесния недвижим имот.

При тези данни въззивният съд е заключил, че в случая са налице предпоставките па чл. 269, ал. 1 ДОПК за предявяване на иска по делото, с уважаването на който ще се отрече правото на принудително изпълнение на държавата, в качеството ѝ на публичен взискател, върху процесния имот.

Апелативен съд – Пловдив е визирал, че основният спор по делото е за характера на уговорения в договора за учредяване право на строеж срок - давностен или прекратителен, и за правните последици от изтичането му.

Изложил е, че правото на строеж е ограничено вещно право, чието съдържание се изразява в правото да се построи сграда в чужд имот, като след реализирането му то се трансформира в право на собственост върху построеното. След построяване на сградата правото на строеж не се погасява, като при пълното или частичното ѝ погиване, суперфициарът може да я изгради отново, освен ако в акта за учредяването е предвидено друго (чл. 66, ал. 2 ЗС). С учредяване и реализиране на правото на строеж се оборва законната презумпция по чл. 92 ЗС, че собственикът на земята е собственик и на постройките и насажденията върху нея, освен ако е установено друго. По силата на чл. 63, ал. 2 ЗС правото на строеж може да се придобие и когато собственикът на земята прехвърли отделно от земята собствеността върху вече съществуващата постройка. Договорите, с които се учредява право на строеж или се прехвърля собствеността на вече съществуваща постройка отделно от земята, обикновено са безсрочни, но е възможно да бъдат ограничени с определен срок, в който смисъл е изричната разпоредба на чл. 65 ЗС, която урежда правните последици от изтичане на срока - безвъзмездното преминаване на собствеността на сградата върху собственика на земята. Този срок е прекратителен, с изтичането на който собствеността върху сградата преминава върху собственика на земята по силата на приращението (чл. 92 ЗС), без да е необходимо допълнително споразумение между страните.

Въззивният съд е приел, че в настоящия случай ищецът „Лиа Ленд“ ООД е учредил

на 30.08.2013 г. в полза на Сдружение „Приятелска утеха“ право на строеж върху собствения си недвижим имот за срок от 7 години, с изтичането на който правото на собственост върху построената от суперфициаря сграда по силата на приращението преминава върху собственика на земята. Счел е за неправилно становището на първоинстанционния съд, че уговореният в договора 7-годишен срок на правото на строеж е давностен. Посочил е, че давността е срок на бездействие на суперфициаря, с изтичането на който се погасява правото му да построи сграда в чужд имот и да придобие собствеността върху нея. По силата на чл. 67 ЗС правото на строеж се погасява, ако не се упражни в 5-годишен срок от учредяването му. Уговорките между страните за скъсяване или удължаване на този срок, както и отказът от давност преди изтичането ѝ, са недействителни (чл. 113 ЗЗД). Поради това, като се има предвид, че въпросът за давността е изключен от предмета на договаряне, следва да се приеме, че уговореният в договора 7-годишен срок на суперфицията е прекратителен, с изтичането на който суперфициарят Сдружение „Приятелска утеха“ е загубил отстъпеното му право на строеж и е възстановено действието на приращението по чл. 92 ЗС.

Относно началния момент, от който започва да тече срокът на суперфицията, въззивната съдебна инстанция е визуирала, че не споделя становището на ищеца, че 7-годишният срок е започнал да тече от сключване на договора на 30.08.2013 г. и е изтекъл на 30.08.2020 г. Посочила е, че основната цел на суперфицията е придобиване на собствеността от суперфициаря върху построеното въз основа на отстъпеното му право на строеж. Съгласно т. 1 от ТР № 1/04.05.2012 г. по тълк. д. № 1/2011 г. на ОСГК на ВКС правото на строеж се счита упражнено с изграждането на грубия строеж на сградата или съответния етап, за който е издадено разрешението за строеж. От този момент възниква обектът на суперфициарна собственост и се постига крайната цел на суперфицията - придобиване собствеността върху построеното. Следователно уговореният в договора 7-годишен срок на правото на строеж е започнал да тече от завършване на сградата в груб строеж. Съдът е намерил, че по делото липсват данни за датата, на която сградата е завършена в груб строеж, поради което за начало на срока следва да се приеме въвеждането ѝ в експлоатация на 10.09.2015 г. Уговореният 7-годишен срок на суперфицията е изтекъл на 10.09.2022 г., от която дата собствеността върху сградата, по силата на приращението, е преминала автоматично върху собственика на земята „Лиа Ленд“ ООД. Следователно към настоящия момент процесната сграда е собственост на ищеца „Лиа Ленд“ ООД, поради което предявеният иск по чл. 269, ал. 1 ДОПК е основателен.

Жалбоподателят атакува решението на въззивния съд като неправилно – незаконосъобразно, необосновано и постановено при съществени нарушения на съдопроизводствените правила. Оспорва изводите на въззивния съд, като счита, че за да е налице хипотезата на чл. 65 ЗС, е необходимо да е налице изрична клауза, че след изтичане на определен срок правото на собственост върху построената сграда преминава в патримониума на суперфицианта.

Другите две страни считат касационната жалба за неоснователна.

С определение № 1154 от 13.03.2024 г., постановено по настоящото дело, Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение е допуснал касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса: Трансформира ли се правото на строеж, учредено с нотариален акт за определен срок, след реализирането му, в срочно право на собственост върху построената сграда (за същия срок, за който е учредено правото на строеж), съгласно чл. 65 ЗС, при условие че в нотариалния акт, с който е учредено правото на строеж, липсва изрична уговорка за установено със срок право на собственост върху построяката.

Върховният касационен съд, състав на второ гражданско отделение приема следното по въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно чл. 63 ЗС собственикът може да отстъпи на друго лице правото да построи сграда върху неговата земя, като стане собственик на постройката.

В чл. 65 ЗС е регламентирано, че когато правото на собственост върху постройката е установено със срок, след изтичането на срока собствеността върху сградата преминава безвъзмездно върху собственика на земята.

По съдържание правото на строеж, като ограничено вещно право, включва няколко правомощия: да се построи сграда в чужд имот и суперфициарят да стане неин собственик, като я държи в чуждия имот и се ползва от земята в рамките на необходимото за използването на постройката според нейното предназначение. Както е посочено в ТР № 1/04.05.2012 г. по тълк. д. № 1/2011 г. на ОСГК на ВКС, отделните правомощия не са самостоятелни и независими едно от друго, те формират единно право, целта на което е да се притежава самостоятелен обект отделно от земята в отклонение на принципа на приращението по чл. 92 ЗС.

Съгласно чл. 58, ал. 1 от Закона за държавната собственост (ЗДС) право на строеж върху имот – частна държавна собственост, се учредява безсрочно или за определен срок със заповед на областния управител. По силата на чл. 58, ал. 5 ЗДС, когато учреденото право на строеж е с определен срок, след изтичането на срока, за който то е учредено, построенят обект преминава безвъзмездно в собственост на държавата. Съгласно чл. 37, ал. 3 от Закона за общинската собственост (ЗОС), когато правото на строеж върху имот – частна общинска собственост, е учредено за определен срок, след изтичането на срока, за който то е учредено, общината придобива безвъзмездно собствеността на построенния обект.

В Закона за собствеността (ЗС) няма изрична норма, която да предвижда, че правото на строеж може да бъде учредено не само безсрочно (какъвто е класическият случай), но и за определен срок, така както това е уредено в чл. 58, ал. 1 и ал. 5 ЗДС и в чл. 37, ал. 3 ЗОС при учредяване право на строеж върху имот – частна държавна или частна общинска собственост. Според настоящия съд, като уреждаща същата правна възможност (и последици от изтичане на срока) следва да се тълкува разпоредбата на чл. 65 ЗС, въпреки по-различната ѝ редакция. Няма основание за допускане, че законодателят е подходил различно по този въпрос, с оглед титуляра на правото на собственост на земята (дали е на граждани и юридически лица или на държавата и общините).

В тази връзка следва да се посочи, че дори да се приеме, че в ЗС липсва изрична уредба, по силата на чл. 9 ЗЗД – доколкото не е налице забрана за учредяване на право на строеж за определен срок – следва, че право на строеж може да бъде учредено за определен срок и извън хипотезите на ЗДС и ЗОС.

След реализирането му, правото на строеж не изчезва и не се прекратява, а се редуцира до „пасивно“ изключване действието на приращението по отношение на постройката, както и има потенциала да предостави възможност на титуляра си отново да изгради същата, в случай че тя бъде разрушена (чл. 66, ал. 2 ЗС). Когато е учредено за определен срок, с изтичането на срока то се погасява напълно, като по този начин отпада установеното „друго“ по смисъла на чл. 92 ЗС и се задейства принципът на приращението, като собственикът на земята става собственик на изградената от суперфициаря постройка, без да е необходимо изричното ѝ прехвърляне.

Горните съображения намират подкрепа и от правната доктрина. Становище, че чл. 65 ЗС урежда случаите, когато правото на строеж е уговорено изрично с прекратителен срок, както и че с изтичането на прекратителния срок за правото на строеж собственикът на земята по силата на приращението става собственик и на постройката, е изразено, например, от acad. Л. В. (Българско вещно право, С., 1995), от проф. Вл. П. и проф. М. М. (Вещно право, С., 2017).

По основателността на касационната жалба:

С оглед дадения по-горе отговор на въпроса, по който е допуснато касационно

обжалване, касационната жалба се явява неоснователна, а въззивното решение – правилно.

В случая, с нотариален акт № 156/30.08.2013 г., том V, рег. № 4816, дело № 642/2013 г., „Лиa Ленд“ ООД е учредило на Сдружение „Приятелска утеха“ право на строеж на процесната постройка за срок от седем години.

Настоящият съдебен състав на ВКС, второ гражданско отделение счита, че с нотариалния акт страните са уговорили срочно право на строеж – за срок от седем години. Прекратителният седемгодишен срок е започнал да тече от завършване на грубия строеж на сградата - това следва от тълкуването на договора от 30.08.2013 г., във връзка с разпоредбата на чл. 65 ЗС; до този извод води и приетото в ТР № 1/04.05.2012 г. по тълк. д. № 1/2011 г. на ОСГК на ВКС, че докато сградата не бъде изградена в груб строеж, правото на строеж все още не е упражнено.

Както правилно е заключил въззивният съд, горепосоченият срок е изтекъл най-късно на 10.09.2022 г. - в хода на делото пред първоинстанционния съд, което обстоятелство следва да бъде съобразено на основание чл. 235, ал. 3 ГПК. Ето защо, по силата на чл. 92 ЗС, във вр. с чл. 65 ЗС собствеността на сградата е преминала в патримониума на собственика на земята „Лиa Ленд“ ООД. Това обуславя основателност на предявения иск по чл. 269, ал. 1 ДОПК.

По изложените съображения настоящият съд следва да остави в сила атакуваното пред него въззивно решение.

8. Съгласно разпоредбата на чл. 124, ал. 2 ГПК може да се предяви иск за осъждане на ответника да изпълни повтарящи се задължения, дори тяхната изискуемост да настъпва след постановяване на решението. Задължения, за които би могла да бъде предявена претенция по реда тази разпоредба, съставляват такива задължения, при които изискуемостта на следващите плащания зависи единствено от настъпването на обективни факти /напр. претенции за задължения за издръжка, за прехрана срещу прехвърлен имот, за периодично дължимо обезщетение при неправомерно увреждане, при които изискуемостта на следващите плащания зависи само от настъпването на срока/, но не и от предварително или едновременно изпълнение на насрещна престация на ищеца или от бъдещо поведение на ответника, т. е. възникването на задължението не трябва да зависи от волята или действията на една от страните по договора.

чл. 124, ал. 2 ГПК

чл. 59 ЗЗД

Решение № 320 от 4.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1348/2023 г., II г. о., докладчик председателят Пламен Стоев

Производството е по чл. 290 - 293 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на М. Д. Д.- Р., чрез адв. М. И., срещу въззивно решение № 14 от 05.01.2023 г., постановено по в. гр. д. № 1709/2022 г. на Бургаския окръжен съд, с оплаквания за неправилност поради нарушение на материалния закон, допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост - касационни основания по чл. 281, т. 3 ГПК.

Ответниците по жалбата Д. М. Д. и Д. К. Д. Д. /заместена в хода на настоящото производство от своите наследници по закон Д. М. Д., К. Д. Б. и М. Д. Д. – Р./ са подали писмен отговор, в който са изразили становище за нейната неоснователност.

С обжалваното решение въззивният съд е потвърдил решение № 1579 от 20.07.2022 г. по гр. д. № 1841/2022 г. на Бургаския районен съд в частта, с която е признато за установено по отношение на М. Д. Д. – Р., че Д. М. Д. и Д. К. Д. имат учредено право на

ползване върху апартамент, находящ се в [населено място], [улица], № 13, съставляващ самостоятелен обект с идентификатор ***** по КККР на [населено място], и жалбоподателката е осъдена да им предаде фактическата власт върху имота на основание чл. 108 ЗС, както и да заплати на основание чл. 59 ЗЗД на всеки от ищите по 1343 лв., които суми представляват обезщетение за лишаването им от правото да ползват имота за периода от 01.10.2021 г. до 10.02.2022 г., ведно със законната лихва, а също така да заплаща на всеки от тях по 310 лв. месечно за периода от влизане на решението в сила до фактическото предаване на имота от ответницата на ищите.

Решението е допуснато до касационен контрол на основание чл. 280, ал. 2, предл. 2 ГПК в частта му относно присъденото обезщетение за лишаване от правото на ползване на процесния имот за периода от влизане в сила на решението до фактическото му предаване от ответницата на ищите, в размер на по 310 лв. месечно, с оглед проверка на неговата допустимост.

По делото е установено, че с нот. акт № 150/1997 г. ищите в първоинстанционното производство Д. М. Д. и Д. К. Д. Д. са дарили на двете си дъщери М. Д. Д. – Р. и К. Д. Б. по 1/2 идеална част от процесния апартамент, като са си запазили пожизнено, безвъзмездно и самостоятелно ползването на същия. През 2000 г. ответницата се настанила да живее в апартамента, като по това време ищите са живели при другата си дъщеря в [населено място]. В края на м. септември 2021 г. ищите не са успели да влязат в жилището, тъй като са установили, че патронът на вратата е сменен, и с нотариална покана са поискали в 14-дневен срок от получаването ѝ, което е станало на 22.11.2021 г., ответницата да преустанови действията си, с които ги възпрепятства да осъществяват правото си на ползване на имота, както и да им заплати сумата 700 лв. - месечно обезщетение за лишаването им от правото да ползват имота за периода след 01.10.2021 г. След отправената ѝ покана ответницата не е предоставила на ищите владението на имота, нито е изразила готовност да го стори.

При тези фактически данни, въззивният съд е приел, че ищите са носители на правото на ползване върху имота, а поради смяната на патрона на бравата на входната врата през 2019 г. и непредоставянето на ищите на ключ за този патрон, ответницата ги е лишила от възможността да го упражняват. Независимо от качеството си на собственик на 1/2 идеална част от имота, по отношение на ищите, като носители на правото на ползване, ответницата владее имота без правно основание, поради което предявените искове по чл. 108 ЗС и чл. 59 ЗЗД са приети за основателни.

Върховният касационен съд, състав на II г. о., като извърши проверка на допустимостта на обжалваното решение в допуснатата до касационно обжалване част, намира следното:

Съгласно разпоредбата на чл. 124, ал. 2 ГПК може да се предяви иск за осъждане на ответника да изпълни повтарящи се задължения, дори тяхната изискуемост да настъпва след постановяване на решението. Задължения, за които би могла да бъде предявена претенция по реда тази разпоредба, съставляват такива задължения, при които изискуемостта на следващите плащания зависи единствено от настъпването на обективни факти /напр. претенции за задължения за издръжка, за прехрана срещу прехвърлен имот, за периодично дължимо обезщетение при неправомерно увреждане, при които изискуемостта на следващите плащания зависи само от настъпването на срока/, но не и от предварително или едновременно изпълнение на насрещна престация на ищеца или от бъдещо поведение на ответника, т. е. възникването на задължението не трябва да зависи от волята или действията на една от страните по договора.

В случая претенцията по чл. 59 ЗЗД за заплащане на обезщетение за времето след предявяването на иска до освобождаването на имота е обусловена от бъдещо действие на ответника /ползване на имота/ и поради това не би могла да бъде редовно предявена при условията на чл. 124, ал. 2 ГПК, респ. същата е недопустима, което води и до

недопустимост на постановеното решение за нейното уважаване. В този смисъл е и практиката на ВКС, обективизирана в решение № 218 от 18.03.2016 г. по т. д. № 3200/2014 г., I т. о., решение № 516 от 11.01.2011 г. по гр. д. № 1385/2009 г., III т. о., и др.

С оглед изложеното и на основание чл. 293, ал. 4, във вр. с чл. 270, ал. 3, предл. 1 ГПК обжалваното въззивно решение и потвърденото с него решение на първата инстанция следва да бъдат обезсилени в частта им по този иск, а производството по него – прекратено.

9. Съгласно чл. 32, ал. 1 ЗС общата вещ се използва и управлява съгласно решението на съсобствениците, притежаващи повече от половината от общата вещ. Този текст намира приложение и в хипотеза на управление на общи части на сгради в режим на етажна собственост, когато етажната собственост се състои от не повече от 3 самостоятелни обекта – арг. от чл. 3 ЗУЕС.

чл. 32, ал. 1 ЗС

чл. 3 ЗУЕС

чл. 40, ал. 1 ЗУЕС

Решение № 351 от 12.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2531/2023 г., I т. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Производството е по чл.290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Л. А. Д. и А. А. Б. срещу решение № 1809 от 6.04.2023 г. по в. гр. д. № 3119/2022 г. на Софийски градски съд.

Жалбоподателките считат, че предявеният срещу тях иск по чл.26, ал.1, предл.1 ЗЗД е недопустим, тъй като в случая се касае за управление на обща вещ, по отношение на която правилата на ЗУЕС са неприложими. Неприложими са и правилата на ЗЗД, тъй като решенията за управление на общите вещи не са договори, а многостранни актове, подлежащи на контрол единствено по реда на ЗС, съответно – ЗУЕС. В случая редът за оспорване на взетите решения за управление на общата вещ е по чл.32, ал.2 ЗС, а не по чл.26 ЗЗД.

Ответникът В. А. Д. оспорва жалбата. Счита, че обжалваното решение е правилно.

С определение № 760/21.02.2024 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл.280, ал.1, т.3 ГПК по въпроса какъв е редът, по който съсобственик може да защити правата си при взето решение на останалите съсобственици за управление на общата вещ.

По поставения въпрос съставът на ВКС приема следното:

Въпросът касае приложението на чл.32, ал.1 ЗС.

Съгласно чл.32, ал.1 общата вещ се използва и управлява съгласно решението на съсобствениците, притежаващи повече от половината от общата вещ. Този текст намира приложение и в хипотеза на управление на общи части на сгради в режим на етажна собственост, когато етажната собственост се състои от не-повече от 3 самостоятелни обекта – арг. от чл.3 ЗУЕС.

В решение № 39 от 19.02.2013 г. на ВКС по гр. д. № 657/2012 г., I т. о., се разяснява какъв е характерът на решенията на общото събрание на етажната собственост, която не е учредила сдружение за управление, т. е. не е персонифицирана. Прието е, че тези решения се различават от многостранните сделки, че те са особен вид многостранни актове, взети от неперсонифицирана група лица, насочени към постигане на обща цел. Прието е също, че ЗС и ЗУЕС не уреждат специални основания за нищожност на решенията на общото събрание на етажната собственост и за тях не се прилага ЗЗД. Законосъобразността на тези решения се определя от правилата за тях в ЗС и ЗУЕС, а не от ЗЗД. Специфичен е и

контролът за спазването им. За разлика от нищожността на сделките, на която може да се позове всяка страна и заинтересовано лице безсрочно, контролът за законосъобразност на решенията на етажната собственост е съдебен, ограничен е със срок за предявяване на иска, който като процесуален е преклузивен и тече от узнаването на решението, извършено по реда за уведомяването за събранието - чл.40, ал.2 ЗУЕС. Ограничена е активната процесуална легитимация, която е предоставена само на собствениците на обекти от етажната собственост - чл.40, ал.1 ЗУЕС. Правомощията на съда са ясно дефинирани. Отмяната на решението на етажната собственост може да се иска при нарушаване на процедурата и при неспазване на императивни правни норми.

В Закона за собствеността не е предвиден ред за отмяна на решенията по чл.32, ал.1 ЗС. От посоченото по-горе решение на ВКС следва, че тези решения не могат да бъдат атакувани и по чл.26 ЗЗД. Ако обаче те бъдат вредни за общата вещ, районният съд по искане на който и да е от съсобствениците решава въпроса, взема необходимите мерки и ако е нужно, назначава управител на общата вещ – чл.32, ал.2 ЗС. Същевременно ако решението по чл.32, ал.1 ЗС засяга възможността на етажнен собственик да упражнява правото си на собственост върху общите части на сградата, той разполага със защитата по чл.109 ЗС, като може да иска от съда да отстрани всяко неоснователно действие, което засяга правата му. Отделно от това – ако решението по чл.32, ал.1 ЗС засяга субективно право на някой от съсобствениците или от етажните собственици, защитено в закон или в Конституцията на Република България, при което лицето е претърпяло неимуществени вреди, какъвто е например случаят в решение № 153 от 24.06.2016 г. на ВКС по гр. д. № 719/2016 г., I г. о. и решение № 136 от 7.01.2019 г. на ВКС по гр. д. № 4857/2017 г., I г. о., тогава пътят на защита е по чл.45 ЗЗД. Това са пътищата на защита срещу решения по чл.32, ал.1 ЗС, засягащи общи вещи и в частност – общи части в етажна собственост с брой на самостоятелните обекти до три.

По съществуващото на касационната жалба:

С обжалваното решение състав на Софийски градски съд е потвърдил решение № 20215734 от 25.11.2021 г. по гр. дело № 12223/2021 г. на СРС, 25-и състав, поправено по реда на чл.247 ГПК с решение № 20001985/10.01.2022 г., с което е бил уважен предявеният от В. А. Д. иск по чл.26, ал.1, предл.1 ЗЗД за прогласяване нищожност поради противоречие със закона на решения по точки от 1 до 6, обективирани в протокол от извънредно общо събрание на ЕС с адрес [населено място], [улица], проведено на 04.02.2021 г.

Въззивният съд е приел, че установеният в ЗУЕС ред за вземане на решения относно ползването на общите части в етажната собственост намира приложение, когато в сградата има повече от 3 самостоятелни обекта и те принадлежат на повече от един собственик. Нормата на чл.3 ЗУЕС предвижда, че за управлението на общите части на сгради в режим на етажна собственост, в които самостоятелните обекти са до три и принадлежат на повече от един собственик, се прилагат разпоредбите на чл.30, ал.3, чл.31, ал.1 и ал.2 ЗС.

Прието е, че атакуваните решения са взети от етажните собственици Л. А. Д. и А. А. Д.. Посочено е, че събранието било проведено на основание чл.12, ал.2 ЗУЕС, но тъй като в сградата има само два обекта в режим на етажна собственост, приложим към разглеждания казус е чл.32 ЗС, а приложението на ЗУЕС е изключено.

Като се е позовавал на определение № 89 от 22.05.2017 г. по ч. гр. д. № 1464/2017 г. на I-во г. о. на ВКС, въззивният съд е приел, че решението на ОС на ЕС може да е нищожно в случаите, когато редът на ЗУЕС е изключен, защото етажна собственост не съществува или дори да съществува е налице отклонението от чл.2 или изключението от чл.3 ЗУЕС. Затова са правилни изводите на първата инстанция за нищожност на атакуваните решения на ОС на ЕС по изложените съображения, че в тях не е посочен редът на чл.32 ЗС, за да е ясно, че съсобствениците с мнозинство на идеалните части вземат решение в това си

качество.

Приети са за неоснователни възраженията на ответниците, че притежават повече от половината от общата вещ, поради което решенията им се явяват валидно взети. От доказателствата по делото се установява, че те са носители на 2/3 ид. ч. от 68. 50% ид. ч. от общите части, което е по-малко от 50%. Ето защо не е налице и формирано мнозинство по смисъла на чл.32 ЗС. При липсата на такова мнозинство решението е нищожно, а обстоятелството полезно ли е то за общата вещ е напълно ирелевантно.

Настоящият състав на ВКС счита, че въззивното решение е недопустимо, тъй като е постановено по недопустим иск за прогласяване нищожност на решения на общо събрание на етажна собственост с два самостоятелни обекта. По изложените по-горе съображения етажните собственици, които са засегнати от тези решения, не разполагат нито с иск за отмяната им, нито с иск за тяхната нищожност по ЗЗД. В случай, че тези решения засягат техни имуществени или неимуществени права, пътят на защита е друг.

Ето защо въззивното решение, както и потвърденото с него решение на първата инстанция, следва да бъдат обезсилени и производството по предявения иск – прекратено.

10. За определянето на прилежащата площ към производствени сгради или сгради с друго предназначение, намиращи се в производствени територии или в смесени централни територии, няма изрична правна регламентация нито в Закона за устройството и застрояването на Столичната община, нито в Закона за устройство на територията, нито в Глава пета "Устройство на производствени територии" от Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони /чл. 22 до чл. 26/, нито в глава десета "Устройство на смесени централни територии" от същата наредба, с изключение на разпоредбата на чл. 37, ал. 3 от наредбата /въвеждаща изискване за ползването на нови сгради, намиращи се в смесените централни територии, да бъдат осигурени необходимите места за гариране и/или паркиране съгласно чл. 43, ал. 1 ЗУТ/.

Поради това по аналогия на закона прилежащата площ към сгради с производствено и обслужващо предназначение, намиращи се в производствени територии или в смесени централни територии, следва да се определи по правилата и нормативите, предвидени за определяне на прилежащите площи към сградите, намиращи се в квартали с комплексно застрояване в жилищни територии. Тоест, съобразно нормите на чл. 22, ал. 7 ЗУТ и приложение № 1 към чл. 21, ал. 2 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г., като се отчитат обаче и специфичните нужди при ползването на този вид сгради по предназначение и нормата на чл. 37, ал. 3 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г., касаеща новите сгради.

чл. 22, ал. 7 ЗУТ

чл. 22 и

чл. 37, ал. 3 Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони

Решение № 354 от 13.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2409/2023 г., II г. о., докладчик председателят Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл.290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационна жалба на „Сиесайеф“ АД срещу решение № 91 от 20.01.2023 г. по в.гр.д.№ 1217 от 2022 г. на Софийския апелативен съд, ГО, VII състав, с което е потвърдено решение № 266961 от 15.12.2021 г. по гр.д.№ 12505 от 2017 г. на Софийския градски съд, I-6 състав за отхвърляне на предявените от „Сиесайеф“ АД против „Разпространение“ ЕООД искове:

1. с правно основание чл.108 ЗС за осъждане на ответника да предаде на ищеца 3 435 кв.м., представляващи част от имот с идентификатор 68134.514.27 по кадастралната карта на гр.София, одобрена със заповед № РД-18-53 от 23.11.2011 г. на Изпълнителния директор на АГКК, с обща площ от 37 251 кв.м.;

2. с правно основание чл.109 ЗС за осъждане на ответника да премахне оградата, заграждаща горепосочената част от имота и

3. с правно основание чл.59 ЗЗД за осъждане на ответника да заплати на ищеца сумата 164 880 лв., представляваща обезщетение за неоснователно ползване на спорната част от имота през периода от 01.10.2012 г. до 01.10.2014 г. , ведно със законната лихва за забава върху тази сума, считано от датата на завеждане на исковата молба- 02.10.2017 г. до окончателното плащане.

С определение № 814 от 23.02.2024 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на решението на основание чл.280, ал.1, т.3 ГПК по следния правен въпрос: Как се определя прилежащата площ по смисъла на чл.64 ЗС към сгради с производствено и обслужващо предназначение, находящи се в урбанизирани територии: по реда на Приложение № 1 към чл.21 или по реда на чл.22 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони ?

В проведеното открито съдебно заседание пълномощникът на касатора „Сиесайеф“ АД поддържа жалбата. Излага съображения за неправилност на обжалваното решение и моли то да бъде отменено, като вместо него да бъде постановено ново решение за уважаване на предявените искове. Претендира за направените по делото разноски.

Пълномощникът на ответника по жалбата „Разпространение“ ООД в открито съдебно заседание и в писмен отговор от 01.08.2023 г. оспорва същата. Моли обжалваното въззивно решение да бъде оставено в сила. Претендира за направените по делото пред ВКС разноски.

Върховният касационен съд на Република България, състав на второ отделение на Гражданска колегия по поставения правен въпрос приема следното: Съгласно константната практика на ВКС /например решение № 20 от 15.04.2020 г. по гр.д.№ 1934 от 2019 г. на ВКС, ГК, I г.о./, при липса на уговорено „друго“ между собственика на земята и суперфициарния собственик на сградата, правото на последния по чл.64 ЗС включва ползването на такава част от терена, която му осигурява нормален достъп до входа на сградата и е прилежаща към нея площ, необходима за извършването на евентуални ремонтни работи с оглед поддържането ѝ в нормално и годно за ползване по предназначение състояние. Съгласно чл.22, ал.7 ЗУТ, необходимата за ползването по предназначение на сгради, намиращи се в квартали с комплексно застрояване, прилежаща площ се определя по правилата и нормативите, определени в Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони /конкретно чл.21, ал.2 и приложение № 1 към чл.21 от тази наредба/. За определянето на прилежащата площ към производствени сгради или сгради с друго предназначение, намиращи се в производствени територии или в смесени централни територии, обаче няма изрична правна регламентация нито в Закона за устройството и застрояването на Столичната община, нито в Закона за устройство на територията, нито в Глава пета „Устройство на производствени територии“ от Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони /чл.22 до чл.26/, нито в глава десета „Устройство на смесени централни територии“ от същата наредба, с изключение на разпоредбата на чл.37, ал.3 от наредбата /въвеждаща изискване за ползването на нови сгради, намиращи се в смесените централни територии, да бъдат осигурени необходимите места за гариране и/или паркиране съгласно чл.43, ал.1 ЗУТ/. Поради това по аналогия на закона прилежащата площ към сгради с производствено и обслужващо предназначение, намиращи се в производствени територии или в смесени

централни територии, следва да се определи по правилата и нормативите, предвидени за определяне на прилежащите площи към сградите, намиращи се в квартали с комплексно застрояване в жилищни територии. Тоест, съобразно нормите на чл.22, ал.7 ЗУТ и приложение № 1 към чл.21, ал.2 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г., като се отчитат обаче и специфичните нужди при ползването на този вид сгради по предназначение и нормата на чл.37, ал.3 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г., касаеща новите сгради.

С оглед отговора на поставения по делото правен въпрос, неправилно е приетото от въззивния съд в решението му, че целият процесен терен /цялата претендирана част с площ от 3 435 кв.м. от имот с идентификатор 68134.514.27 по кадастралната карта на гр.София от 2011 г. с обща площ от 37 251 кв.м./, намиращ се според приетото по делото заключение на съдебно-техническата експертиза на в.л.инж. Р.П. в смесена многофункционална зона по смисъла на чл.9, ал.1, т.2 от Закона за устройството и застрояването на Столичната община /смесена централна територия/зона по смисъла на чл.36 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г./, представлява прилежаща площ към изградените в терена сгради с предназначение за производствени и складови нужди, тъй като нямало приет генплан, който да определя по-малка необходима прилежаща площ към тези сгради. Именно неправилното определяне на обема на прилежащата площ към ползваните от ответника сгради /не съобразно посочените по-горе правила и нормативи на чл.64 ЗС във връзка с чл.22, ал.7 ЗУТ и приложение № 1 към чл.21, ал.2 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г., с отчитане на специфичните нужди при ползването на конкретния вид сгради и нормата на чл.37, ал.3 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г./ е обосновало извод за липса на свободна площ на имота, извън прилежащата площ към ползваните от ответника сгради. В резултат на това е било постановено решението за отхвърляне на иска по чл.108 ЗС, което се явява неправилно и като такова следва да бъде отменено. Съответно, като неправилно следва да бъде отменено и решението по обусловените иски по чл.109 ЗС и чл.59 ЗЗД.

След отмяна на решението и на основание чл.293, ал.3 ГПК делото следва да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, тъй като се налага извършването на ново съдопроизводствено действие: служебно поставяне от съда /съгласно ТР № 1 от 09.12.2013 г. по тълк.д.№ 1 от 2013 г. на ОСГТК съдът следва да назначи служебно експертиза, тъй като заключението на тази експертиза е необходимо за служебно прилагане на императивна правна норма/ на допълнителна задача на вещото лице инж.Р.П. или на определено от съда ново вещо лице: Да определи необходимите прилежащи площи към всяка една от сградите, ползвани от ответното дружество и намиращи се в имот с идентификатор 68134.514.27 по кадастралната карта на гр.София от 2011 г. с обща площ от 37 251 кв.м., като предвиди възможност за достъп от улица до входа на всяка от сградите с товарни автомобили /за сградите, които се ползват като складови/ и терен около сградите, необходим за поддръжката и ремонта на тези сгради, а за новопостроените след 2003 г. сгради /ако има такива/- терен, необходим за гариране и/или паркиране съобразно изискванията на чл.37, ал.3 от Наредба № 7 от 22.12.2003 г. и чл.43, ал.1 ЗУТ. Вещото лице следва да изготви и скица, на която да обозначи: къде се намира процесната ограда, къде е входът на всяка една от сградите, коя част от терена представлява необходима за ползването на всяка една от сградите прилежаща площ и коя част е свободна /не е необходима за нормалното ползване на сградите съобразно тяхното предназначение/, като посочи на колко кв.м. възлиза тази свободна площ и я обозначи на скицата със съответен цвят, букви или числа.

При новото разглеждане на делото съдът следва да вземе предвид, че съобразно приетото в т.2А от Тълкувателно решение № 4 от 14.04.2016 г. по тълк..д.№ 4 от 2014 г. на ОСГК на ВКС следва да постанови два отделни диспозитива по предявения иск по чл.108 ЗС: първи диспозитив- за уважаване на иска по чл.108 ЗС в установителната му част /тъй като между страните няма спор и от доказателствата безспорно се установява, че поземленият имот с идентификатор 68134.514.27 по кадастралната карта на гр.София от

2011 г., включително претендираната част от него с площ от 3 435 кв.м., е собственост на ищеца/ и втори диспозитив- за уважаване напълно или частично или за отхвърляне на иска в неговата осъдителна част /съобразно заключението на експертизата затова дали в процесния имот има свободна площ, извън необходимата прилежаща площ към сградите, които се ползват от ответника/.

11. Ако наследодателят приживе е изразил воля да предаде владението на свой родственик, който след смъртта му има качеството на негов наследник по закон, следва да се приеме, че още от момента на предаване на владението този наследник е установил самостоятелна фактическа власт с намерение за придобиване на собствеността върху целия имот. Когато владението е установено по този начин /чрез предаване от предишния собственик/, действат презумпциите на чл. 69 ЗС и на чл. 83 ЗС, тоест счита се, че имотът се владее от владелеца за себе си и без прекъсване. Ако до смъртта на лицето, което е предало владението, не е изтекъл предвиденият в чл. 79, ал. 1 ЗС давностен срок, фактът на наследяването не променя качеството на владелец на наследника, който е установил фактическа власт върху имота приживе на наследодателя. Владението на този наследник е установено на основание, различно от наследяването, поради което съгласно чл. 69 ЗС следва да се счита, че и след смъртта на наследодателя той продължава да владее имота само за себе си и не е нужно да извършва действия, с които да демонстрира пред наследниците намерението си за своене. Освен това, смъртта на наследодателя не прекъсва започналия да тече в полза на владелеца давностен срок, тъй като основанията за прекъсване на придобивната давност са изрично и изчерпателно посочени в чл. 81 и чл. 84 ЗС във връзка с чл. 116 ЗЗД, като смъртта на собственика на имота не е измежду тези основания.

чл. 69 ЗС

чл. 79, ал. 1 ЗС

чл. 83 ЗС

Решение № 357 от 14.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3005/2023 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Производството е по реда на чл.290 и сл. ГПК.

Образувано е по касационна жалба на А.- М. И. Д. и Д. С. Д. против решение № 277 от 06.03.2023 г. по в.гр.д.№ 99 от 2023 г. на Варненския окръжен съд, гражданско отделение, с което е отменено решение № 260401 от 30.09.2022 г. по гр.д.№ 12362 от 2020 г. на Варненския районен съд, X състав в частта му, с която е отхвърлен иск за делба на апартамент, находящ се в [населено място], [улица], вх.*, ет.*, ап.* и вместо това е постановено решение за допускане на делба на този апартамент между следните лица и квоти:

6/12 ид.ч. за А.- М. И. Д. и Д. С. Д. в режим на СИО,

2/12 ид.ч. за А.- М. И. Д.,

2/12 ид.ч. за Р. А. И.,

1/12 ид.ч. за А. Г. М. и

1/12 ид.ч. за В. А. М.

С определение № 1300 от 20.03.2024 г. настоящият състав на ВКС е допуснал касационно обжалване на решението на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК /поради противоречието му с решение № 20 от 23.07.2018 г. по гр.д.№ 1377 от 2017 г. на ВКС, ГК, II г.о., решение № 32 от 08.02.2016 г. по гр.д.№ 4591 от 2015 г. на ВКС, ГК, I г.о. и решение № 3 от 25.01.2016 г. по гр.д.№ 3973 от 2015 г. на ВКС, ГК, I г.о./ по следните

правни въпроси:

1. Със смъртта на собственика на имота прекъсва ли се срокът на давностно владение, което е установено приживе на собственика от трето лице, чрез предаване на владението от самия собственик на това трето лице ?

2. Следва ли в тази хипотеза третото лице- владелец на имота, ако е наследник на починалия собственик, да демонстрира пред останалите наследници на собственика намерението си да свои имота само за себе си или действа презумпцията на чл.69 ЗС ?

Страните не се явяват в проведеното открито съдебно заседание. За заседанието касаторите са депозирали писмено становище за основателност на жалбата.

Върховният касационен съд по поставените въпроси споделя приетото в горепосочените решения на ВКС, че ако наследодателят приживе е изразил воля да предаде владението на свой родственик, който след смъртта му има качеството на негов наследник по закон, следва да се приеме, че още от момента на предаване на владението този наследник е установил самостоятелна фактическа власт с намерение за придобиване на собствеността върху целия имот. Когато владението е установено по този начин /чрез предаване от предишния собственик/, действат презумпциите на чл.69 ЗС и на чл.83 ЗС, тоест счита се, че имотът се владее от владелеца за себе си и без прекъсване. Ако до смъртта на лицето, което е предало владението, не е изтекъл предвиденият в чл.79, ал.1 ЗС давностен срок, фактът на наследяването не променя качеството на владелец на наследника, който е установил фактическа власт върху имота приживе на наследодателя. Владението на този наследник е установено на основание, различно от наследяването, поради което съгласно чл.69 ЗС следва да се счита, че и след смъртта на наследодателя той продължава да владее имота само за себе си и не е нужно да извършва действия, с които да демонстрира пред наследниците намерението си за своене. Освен това, смъртта на наследодателя не прекъсва започналия да тече в полза на владелеца давностен срок, тъй като основанията за прекъсване на придобивната давност са изрично и изчерпателно посочени в чл.81 и чл.84 ЗС във връзка с чл.116 ЗЗД, като смъртта на собственика на имота не е измежду тези основания.

Като е приел обратното /че въпреки че А.- М. Д. и съпругът ѝ Д. Д. са установили владение върху процесния имот още на 19.11.2002 г., приживе на един от собствениците на имота /бащата на Д.- И. Т. И./, те не са придобили по давност правото на собственост върху притежаваната от И. И. част от имота към 19.11.2012 г., а и към по-късен момент, защото след смъртта на И. И. на 28.06.2012 г. не са демонстрирали пред останалите наследници на И. И. намерението си да своят целия имот/, въззивният съд е постановил неправилно решение, което следва да бъде отменено.

След отмяната на решението, по аргумент от чл.293, ал.3 ГПК делото не следва да бъде връщано за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, а ВКС следва да се произнесе по съществуващото на спора, тъй като не се налага извършването на нови или повтарянето на съдопроизводствени действия.

По съществуващото на спора настоящият състав на ВКС приема следното: Съдът е бил сезиран с иск за делба на няколко имота, един от които апартамент, находящ се в [населено място], [улица], вх. *, ет. *, ап. *, ведно с изба с площ от 5,94 кв.м. и припадащите се идеални части от общите части на сградата и от правото на строеж върху мястото, в което е построена тази сграда. Първоинстанционният съд е допуснал до делба останалите имоти, но е отхвърлил иска за делба на горепосочения апартамент, като е приел за основателно направеното от А.- М. Д. и съпруга ѝ Д. Д. възражение за придобиване на апартамента по давност. По жалба на А. Г. М. въззивният съд е отменил първоинстанционното решение, касаещо апартамента, и е допуснал делба на този апартамент между наследниците на И. Т. И., като е счел за неоснователно възражението за придобиване по давност на останалата в наследството на И. И. ид.ч. от апартамента.

Не се спори между страните и от събраните по делото писмени доказателства се

установява, че процесният апартамент е бил придобит в условията на СИО от съпрузите И. Т. И. и Р. А. И.- по силата на реализирано право на строеж, учредено с протоколно решение на ИК на ГОНС- В. № 81/27 от 25.06.1969 г. След смъртта си на 28.06.2012 г. И. Т. И. оставя следните наследници по закон: съпругата си Р. А. И. и двете си дъщери А.- М. И. Д. и Д. И. М. Последната също е починала на 10.02.2019 г., като е оставила за наследници съпруга си А. Г. М. и сина си В. А. М.

С оглед събраните по делото доказателства, основателно се явява възражението на А.- М. И. Д. и съпруга ѝ Д. С. Д., че са придобили имота по давност. От признанията на съделителката Р. И. и от показанията на разпитаните свидетели И. С., Ю. И., В. Н. и Я. Я. е установено, че до края на 2004 г. в процесния апартамент живеели двете сестри А.- М. и Д. със семействата си. Родителите им и собственици на имота И. И. и Р. И. живели в апартамента до 1997 г., след което се преместват да живеят постоянно в къщата си в с.Припек. Между родителите и двете дъщери имало договорка да разпределят приживе процесния апартамент за ползване и собственост на дъщерята А.- М., а на другата дъщеря Д.- да закупят друг апартамент, в която тя да живее със семейството си. В края на 2004 г. /след като направили ремонт на закупения с нотариален акт № 20 от 19.11.2002 г. апартамент/ Д. М. и съпругът ѝ А. М. напуснали процесния апартамент и се преместили да живеят в новото си жилище. От този момент /края на 2004 г./ А.- М. Д. и съпругът ѝ Д. Д. са установили владение върху целия имот /самостоятелна фактическа власт с намерение за своене/. С изтичането на 10-годишния срок по чл.79, ал.1 ЗС, считано от края на 2004 г., в края на 2014 г. А.- М. Д. и съпругът ѝ Д. Д. са придобили имота по давност.

Предвид отговора на поставените по делото правни въпроси, ВКС приема, че фактът, че един от собствениците на имота /бащата И. Т. И./ е починал на 28.06.2012 г. /преди изтичане на горепосочения 10-годишен срок на владение в края на 2014 г./, няма за последица прекъсване на срока на давностно владение на А.-М. Д. и Д. Д., нито води до превръщането на А.- М. Д. и Д. Д. от владелци на целия имот в държатели на тези идеални части от имота, които са придобити по наследство от наследниците на И. И. след неговата смърт. Тъй като А.- М. Д. и Д. Д. са установили владение върху имота още приживе на наследодателя И. И., след неговата смърт не е било необходимо отново да демонстрират пред другите наследници на И. И. намерението си за своене на този имот.

С оглед на изложеното ВКС приема, че между страните /наследници на бившия собственик И. И./ не е налице съсобственост върху процесния апартамент, поради което искът за неговата делба следва да се отхвърли.

12. Повторност по см. на чл. 68, ал. 4 от КТ е налице винаги, когато се уговаря нов срок на трудовия договор за работа, която няма временен, сезонен или краткотраен характер, независимо дали уговорката за новия срок е обективизирана с продължаване на срока на сключения срочен договор или със сключване на нов, втори срочен трудов договор. Затова и в двата случая е необходимо да са спазени изискванията на чл. 68, ал. 4, пр. последно КТ, за еднократност на подновяването на срочния трудов договор с минимален срок от една година.

чл. 68, ал. 4 КТ

Решение № 368 от 17.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 4358/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Анелия Цанова

Производство по чл. 290 ГПК.

Образувано е по подадена от А. Т. С. касационна жалба с искане за допускане на касационно обжалване на постановеното от Пловдивски окръжен съд решение № 1048/12.07.2023 г. по гр.д. № 1295/2023 г., с което е потвърдено решение № 1603 от

07.04.2023 г. по гр.д. № 17527/2022 г. на Пловдивски районен съд, и са отхвърлени исковете на А. Т. С. по чл. 344, ал. 1, т. 1- 3 КТ.

В касационната жалба са изложени доводи за неправилност на въззивното решение, като постановено при нарушение на материалния закон и се иска да бъде отменено и вместо него да бъде постановено касационно решение по съществуващото на спора, с което искова претенция бъде уважена със законните последици.

С писмения си отговор Областна дирекция на МВР - Пловдив изразява становище за неоснователност на касационната жалба.

Върховният касационен съд, ГК, състав на Четвърто отделение, след преценка на данните и доводите по делото, приема следното:

Касационната жалба е процесуално допустима- подадена е в срока по чл.283 ГПК, от легитимирана страна и срещу решение на въззивен съд, което подлежи на касационно обжалване при предпоставките на чл.280, ал.1 и/или ал.2 ГПК.

За да постанови решението си, Пловдивският окръжен съд е споделил изцяло мотивите на първоинстанционния съд, че реално вторият трудов договор, който е сключен като срочен, е доп. споразумение от 15.11.2021 г., тъй като с последващото доп. споразумение от 16.05.2022 г. е отпаднала само втората клауза за срочност- тази по чл.68, ал.1, т. 3 КТ, при запазване крайния срок на договора. Приел, че при сключването на този втори трудов договор- доп. споразумение от 15.11.2021г., със срок до 14.11.2022 г., са налице кумулативно предвидените предпоставки по чл.68, ал.4, във вр. § 1т.8 от ДР КТ, съставляващи допустимо „изключение“ от общата забрана по чл.68, ал. 3 КТ за сключване на срочни трудови договори- конкретна обективна причина, обусловила срочността на договора, а именно: осигурено финансиране за назначаване по трудови договори на основание чл.68 КТ за определен срок, и договорът е сключен за срок от една година. Включената в трудовия договор от 15.11.2021 г. клауза за срок на договора, потвърдена с доп. споразумение 16.05.2022 г., била валидна и породила правното си действие. Ето защо решаващият съд е сключил, че правилно РС- Пловдив е приел, че към датата на прекратяване на трудовото правоотношение- 15.11.2022 г., ищцата е работила по законосъобразно възникнало срочно правоотношение, а не по безсрочно такова, което безсрочно трудово правоотношение е прекратено с изтичането на срока по чл.325,ал 1,т.3 от КТ. Доколкото работещите по срочен трудов договор лица по чл.68,ал.1,т.1 от КТ не се ползвали със закрилата при уволнение по чл.333, ал.1, т.4 от КТ при прекратяване на ТПО на осн. чл.325,ал.1,т.3 от КТ, то работодателят не бил и длъжен преди уволнението на ищцата да вземе разрешение от ДИТ Пловдив. По възраженията във въззивната жалба въззивният съд е изложил, че относно „изключението“ по см. на §1,т.8 от КТ, в заповедта за уволнение било допустимо да не се посочват конкретните причини, при положение, че е посочен акта, в който те са описани- в случая министерска заповед № 8121К11697 от 12.11.2021г., на което и основание договорът е сключен като срочен- за допълнителен щат за съответната длъжност поради осигурено финансиране за назначаване по трудов договори на осн. чл.68 от КТ за определен срок. Посочената причина за сключването на трудов договор- допълнителното финансиране, не била сезонна работа, като в мотивите си първостепенния съд бил приел, че се касае за сезонна работа, напротив, изрично бил посочил, че в конкретния случай не е приложима разпоредбата на чл.68, ал.3 от КТ, а тази на чл.68, ал.4 от КТ, включваща работи и дейности, нямащи временен, сезонен или краткотраен характер. В заключение, решаващият съд е намерил, че районния съд е постановил правилно и законосъобразно решение в атакуваната му част, което следва да бъде потвърдено.

С определение № 1058/07.03.2024 г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на осн. чл.280, ал.1, т.1 ГПК по уточнения и обобщен при условията на ТР № 1/19.02.2010 г. по тълк. дело № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК, въпрос относно това как следва да се разбира повторемостта по см. на чл. 68, ал.4, във вр. с ал.1,

т.1 КТ.

Отговорът на въпроса е даден в трайната практика на ВКС, с която приема, че срочният трудов договор по чл.68, ал.4, вр. с ал.1, т.1 КТ може да се сключва по изключение за работи и дейности, които нямат временен, сезонен или краткотраен характер за срок най- малко една година или за по - кратък срок, но по писмено искане на работника, респ. служителя. Съгласно даденото в §1, т.8 от ДР на КТ обяснение, изключение по см. на чл.68, ал.4 КТ е налице при конкретни икономически, технологически, финансови, пазарни и други обективни причини от подобен характер, съществуващи към момента на сключване на трудовия договор, посочени в него и обуславящи срочността му. Срочният трудов договор по чл.68, ал.4, вр. с ал.1, т.1 КТ със същия работник или служител за същата работа може да се сключва повторно само веднъж за срок най- малко една година. Срочният трудов договор, сключен в нарушение на изискванията по чл.68, ал.4 КТ се смята за сключен за неопределено време на осн. чл.68, ал.5 КТ. С продължаването на срока на сключения между страните срочен трудов договор по чл.68, ал.4, вр. с ал.1, т.1 КТ се уговаря нов срок за изпълнение на работа, която няма временен, сезонен или краткотраен характер. Допълнително споразумение към трудовия договор, с което срокът на договора е продължен, по естеството си се явява втори срочен трудов договор със същия работник за същата работа, тъй като е уговорен нов срок, след изтичането на първия. Или повторност по см. на чл.68, ал.4 от КТ е налице винаги, когато се уговаря нов срок на трудовия договор за работа, която няма временен, сезонен или краткотраен характер, независимо дали уговорката за новия срок е обективирана с продължаване на срока на сключения срочен договор или със сключване на нов, втори срочен трудов договор. Затова и в двата случая е необходимо да са спазени изискванията на чл.68, ал.4, пр. последно КТ, за еднократност на подновяването на срочния тр. договор с минимален срок от една година.

По съществуването на касационната жалба.

Предвид отговора на въпроса, по който е допуснато касационното обжалване, въззивното решение е неправилно поради нарушаване на материалния закон.

Налице е касационното основание по чл.281, т.3 ГПК и въззивното решение следва да бъде отменено. Не се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия, поради което и спорът следва да бъде решен от настоящата инстанция.

От фактическа страна е установено, че на 09.03.2020 г. между страните е сключен срочен трудов договор № 317з- 1851/09.03.2020г. по чл.68, ал.1, т.1, чл.68, ал.1, т. 3 КТ, във вр. чл.70, ал.1 и 2 КТ, по силата на който А. С. е назначена в сектор „БДС“ на длъжност „системен оператор“, със срок на договора до 14.11.2020 г. или до завръщане на титуляра Т. Д., и срок на изпитване до 09.09.2020 г. С допълнително споразумение към този договор № 317з- 10440 от 15.11.2020 г. на осн. чл.68, ал.1, т. 1 и т.3 КТ, А. С. е преназначена на длъжност „системен оператор“ по допълнителен щат към сектор „БДС“, със срок от 13.11.2020 г. до 14.11.2021 г. или до завръщане на титуляра. С допълнително споразумение от 15.11.2021 г. на осн. чл.68, ал.1, т.1 и т.3 КТ А. С. е преназначена на длъжност „системен оператор“ по допълнителен щат към сектор „БДС“, със срок от 15.11.2021 г. до 14.11.2022 г., а с допълнително споразумение за изменение на трудово правоотношение № 317з-3982/16.05.22 г. е преназначена от длъжност „системен оператор по допълнителен щат към сектор „Български документи за самоличност“ при ОДМВР- Пловдив по чл. 68, ал.1, т.3 КТ“ на длъжност „системен оператор по чл.68, ал.1, т.1 КТ по допълнителен щат към щата на сектор „БДС“ при ОДМВР- Пловдив, съгласно МЗ 8121К- 11697/12.11.2021 г.“, със срок от 16.05.2022 г. до 14.11.2022 г. В допълнителните споразумения е посочено изключението, обосноваващо срочността по пар.1, т.8 от ДР КТ - изпълняваната длъжност е по утвърдено с приложените заповеди на министъра допълнително щатно разписание за съответната година. Със заповед № 317з- 10854/15.11.2022г. трудовия договор на А. С. е прекратен на осн. чл.325, ал.1, т. 3 КТ,

считано от 15.11.2022 г.

Трудовият договор е сключен при действието на чл.68 КТ, с разпоредбите на ал.3- 5, на който са създадени ограничения за сключване на срочни трудови договори за определен срок по чл.68, ал.1, т.1 КТ. Условието, при които може да се уговаря определен срок са изрично регламентирани в разпоредбите на чл.68 КТ, и страните са длъжни да се съобразяват с тях.

В случая правилно въззивният съд е приел, че е налице изключението, обосноваващо срочността по § 1, т.8 от ДР на КТ, в случаите, които изпълняваната длъжност е по утвърдено с приложените заповеди на министъра на вътрешните работи допълнително щатно разписание за съответната година, като допълнителния щат е финансиран от средствата в посочения подпараграф от бюджетната класификация на МВР. Правилно е прието и че с последното доп. споразумение от 16.05.2022 г. крайният срок на договора не е изменен, а само е отпаднала втората клауза за срочност- тази по чл.68, ал.1, т.3 КТ, при запазване по изрично искане на ищцата на клаузата по чл.68, ал.1, т.1 КТ.

Неправилно обаче въззивният съд е приел, че със сключването на доп. споразумение от 15.11.2021 г /определено като втори трудов договор между страните/, с което срокът на договора е продължен до 14.11.2022 г., не е допуснато нарушение на чл.68, ал.4 КТ. Заповедта за прекратяване на трудовото правоотношение се основава на разбирането на работодателя, че между него и служителят е съществувало срочно трудово правоотношение, докато на основание чл.68, ал.5 КТ страните всъщност са били обвързани от безсрочен трудов договор. Това е така, защото не са с пазени изискванията на чл.64, ал.4, изреч. 2 КТ - подновяването на срока да е само веднъж. В действителност, допълнителното споразумение за изменение на трудово правоотношение от 15.11.2021 г., е сключено не като повторен /втори, както е приел въззивният съд/, а като трети срочен договор- след срочният трудов договор, сключен на 09.03.2020 г. и повторният: допълнително споразумение № 317з-10440/15.11.2021 г. Затова и на основание чл.68, ал.5 КТ, тъй като не е налице изключението по чл.68 ал.4 КТ договорът между страните следва да се счита за сключен без срок.

Не е налице приложеното основание по чл.325, т.3 от КТ, поради което и предявеният на основание чл.344, ал.1, т. 1 КТ иск, както и акцесорните иски по чл.344, ал.1, т.2 и т.3 КТ следва да бъдат уважени.

13. При прекъсване на дълготрайно фактическо съжителство поради смърт на един от съжителите, отношенията във връзка с правата между съжителстващите до момента на прекъсването, включително съзнателното изпълнение на нравствени задължения между тях, са релевантни по отношение на наследниците на починалия съжител.

чл. 55 ЗЗД

Решение № 369 от 18.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3821/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Борис Илиев

Производството е по чл.290 ГПК.

С определение № 1643/ 04.04.2024 г. по жалба на В. Г. А. - М. е допуснато касационно обжалване на въззивно решение на Софийски апелативен съд № 372 от 23.03.2023 г. по гр.д.№ 307/ 2022 г., в частта му, в която жалбоподателката е осъдена да заплати на Б. Р. А. и Г. Р. А. сумата 52 303 лв. /по 26 151 лв. на всеки ищец/, получена без основание в периода от 10.05.2013 г. до 29.02.2016 г. чрез банкови преводи от сметка на Р. Г. А. по сметка с титуляр В. Г. А. - М., на основание чл.55 ал.1 ЗЗД, ведно със законна лихва от датата на предявяване на иска 28.11.2018 г. до окончателното изплащане на

задължението и е разпределена отговорността за разносните по делото.

Обжалването е допуснато при условията на чл.280 ал.1 т.3 ГПК по материалноправния въпрос: при прекъсване на дълготрайно фактическо съжителство, отношенията във връзка с правата между съжителстващите до момента на прекъсването, включително съзнателното изпълнение на нравствени задължения между тях, обвързват ли наследниците им.

Според установената към момента безпротиворечива съдебна практика, фактическото съжителство между мъж и жена по съдържание на отношенията не се различава от брака, приема се, че по естеството си отношенията между фактическите съжителители са като между съпрузи. В съвременното българско общество фактически сложилите се съпругески отношения не са рядкост, според данните, обявявани от НСИ за съотношението между децата, родени от съпруга и децата на майки, несклучили брак, последните преобладават трайно. Не трябва да се игнорира обстоятелството, че бракът е регулирано от правото фактическо съжителство между мъж и жена, в този смисъл последното предхожда брака и е било регулирано от обичайното или църковното право далеч преди държавата да поеме тази функция. При тази регулация държавата прибавя държавната санкция към вече фактически наложени се отношения в обществото. Затова няма основание по естеството си отношенията между фактическите съжителители да се третира различно в сравнение с отношенията между сключилите брак - и двете групи отношения изискват грижа и подкрепа, взаимно уважение и взаимопомощ, включително към възрастните и децата, общи грижи за домакинството според възможностите, взаимна отговорност за благополучието на общността, материална и морална подкрепа. Както всеки от съпрузите, така и всеки от съжителите съобразно възможностите си, имуществото и доходите си трябва да осигурява нормални условия за живот на общото домакинство, като участието може да не е единствено и само чрез влягане на парични средства /виж определение № 60887/ 14.12.2021 г. по гр.д.№ 2209/ 2021 г., III г.о., ВКС и цитираните в него предходни актове на ВКС, имащи отношение към въпроса/.

От друга страна, според задължителното тълкуване, обективизирано в Постановление № 1/ 28.05.1979 г. на Пленума на ВСРБ, съзнателното изпълнение на нравствения дълг дава основание едно лице да получи нещо от друго, т.е. нито даването, нито получаването са без основание. В патримониума на даващия не възниква вземане по чл.55 ал.1 пр.1 ЗЗД. Той не може да иска връщане на даденото поради начална липса на основание. Осигуряващият благополучието на общото домакинство фактически съжител изпълнява свое нравствено задължение и даденото с тази цел не е без основание. При прекратяване на съжителството поради смърт на едно от съжителстващите лица, неговите наследници могат да придобият имуществото, ако изявят воля за това, но те го придобиват в състоянието, в което е открито. Когато наследодателят не е имал вземане за връщане на нещо, дадено при начална липса на основание, не е възможно по реда на наследственото правоприемство такова право да имат приелите наследството му. Затова в отговор на правния въпрос, по който обжалването е допуснато, следва да се приеме, че при прекъсване на дълготрайно фактическо съжителство поради смърт на един от съжителите, отношенията във връзка с правата между съжителстващите до момента на прекъсването, включително съзнателното изпълнение на нравствени задължения между тях, са релевантни по отношение на наследниците на починалия съжител.

Обратното е прието в обжалваното въззивно решение, поради което то е постановено в нарушение на материалния закон – касационно основание по чл.281 т.3 пр.1 ГПК.

Решението следва да бъде отменено, а спорът следва да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция, тъй като не се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия /арг. чл.293 ал.3 ГПК/.

От фактическа страна по делото е установено, че ишците Б. Р. А. и Г. Р. А. са наследници по закон с равни права на Р. Г. А., починал на г. Ответницата В. А. - М. и

наследодателят на ищците Р. Г. съжителствали на семейни начала, в общо домакинство в периода от 1999 г. до смъртта на последния. Дватама живеели в притежаваното от ответницата жилище в [населено място], ползвали нейния гараж, а през лятото и в почивните дни обитавали вила в местност „Щ. гнездо“, също нейна собственост. Посрещали много гости, включително и децата и внуците на Р. А. Имали общ бюджет и си делели разходите. Докато Р. А. работел, превеждал на ответницата част от заплатата им или й давал пари „на ръка“, за да може тя да разплащала сметки и екскурзии, да пазарува и въобще да поддържа общото им домакинство. През периода 2017 г. – 2018 г. Р. А. и ответницата предприели заедно туристически пътувания до М., до И. и К. Л., до А. и Нова З., за които разходвали 33 656,77 лв.

Р. А. бил титуляр на банкова сметка в „Банка ДСК“ ЕАД с IBAN: B. S., а ответницата имала в същата банка сметка с IBAN: : В периода от 10.05.2013 г. до 29.02.2016 г. въз основа на дадено от Р. А. съгласие за директен дебит, ежемесечно от неговата сметка в сметката на ответницата били превеждани по 2 000 лв, в края на всеки месец между 25-то и 30-то число. Общият размер на преведените за 34 месеца суми възлиза на 70 000 лв. От сметката на ответницата по сметката на Р. А. също били извършвани парични преводи в общ размер 17 677 лв. Ответницата извършвала и преводи на суми към сметка на Виваком за заплащане на текущи сметки на Р. А. за периода от 10.05.2013 г. до 13.09.2018 г. в размер общо 1 062,69 лева. Освен това тя погасила част от кредит на Р. А. в размер 3 936 лв, чрез вътрешни трансфери от 246 лв. в периода 04.06.2013 г. 04.04.2018 г. По банков път от свои сметки тя извършвала плащания за електроенергия за период 10.05.2013 г.- 13.09.2018 г. общо в размер 2 732,22 лева, за вода за период 10.05.2013 г.- 13.09.2018 г. общо в размер 843,13 лева. Извършила и безкасови плащания от дебитни карти издадени по нейни сметки в хранителни магазини, за местни данъци и такси, за хранителни добавки за период 10.05.2013 г. - 13.09.2018 г. в общ размер 43 688,74 лева.

С нотариален № . от. г., том ., рег № ., н.д.№ . г. на нотариус рег. № .. Р. А. закупил студио № . в [населено място], [жк]бл.. за сумата от 19 475 евро, получена въз основа на договор за ипотечен кредит от 25.03.2013 г. С нотариален акт № ., том ., рег. № ., н.д.№ . г. на нотариус рег.№ ., ответницата, като пълномощник на дъщеря си Т. М., закупила два недвижими имота - Студио № . и Студио № . с административен адрес [населено място], [жк]бл... Част от продажната цена за тези имоти в размер на 11 910 лв. била платена чрез банков превод от Р. А.

При така установените факти предявените евентуално искове, квалифицирани по чл.55 ал.1 пр.1 ЗЗД, са неоснователни. Фактическият състав, при който възниква вземане по посочената разпоредба, включва даване на нещо от едно лице и получаването на това нещо от друго лице при липса на основание за разместване на блага в правната сфера на двете лица. Ищецът е този, който носи доказателствената тежест за установяване на факта, че е дал нещо на ответника, а ответникът трябва да докаже наличие на основание да задържи полученото. Не се спори между страните, че при установеното в настоящето производство фактическо съжителство между наследодателя на ищците и ответницата в общо домакинство почти двадесет години, Р. А. е извършвал ежемесечно парични преводи от по 2 000 лв на ответницата в периода 10.05.2013 г. до 29.02.2016 г. Това е, което ищците твърдят, че е дадено от него без основание. Ответницата възразява, че основание е налице, тъй като плащанията са извършени за поддържане на общото им домакинство и съставляват изпълнение на нравствено задължение. Това възражение съдът намира за основателно. Наследодателят на ищците и ответницата са имали продължителна емоционална връзка, в хода на която са обединили усилията си за постигане на общо благополучие със средствата, с които са разполагали. При необходимост всеки от тях е превеждал пари от своя сметка по сметка на съжителя си, оказвал е помощ при покупка на имоти, участвал е в общите за домакинството разходи и в личните разходи на другия.

Неоснователен е доводът на ищците, че не е доказано превежданите по банков път за процесния период по 2 000 лв месечно да са били за издръжка на общото домакинство, защото не били плащани през целия период на съжителството /а само за кратък период от него/ и защото наследодателят им сам плащал сметки, храна и дори платил част от продажната цена за имот на дъщерята на ответницата. Този довод удобно пропуска обстоятелството, че такива плащания е извършвала и ответницата – погасявала е със свои средства задължения на Р. А. по договори за кредит и услуги, плащала битови сметки и цена на хранителни продукти. А съвкупното обсъждане на тези обстоятелства води до несъмнен извод, че съжителите не са се възприемали като титуляри на отделни патримониуми, а като едно общо домакинство, в което всеки посреща част от разходите за общото благополучие според възможностите си. Затова е естествено докато е разполагал с по-големи възможности /докато се е пенсионирил, според свидетелите/ Р. А. да е превеждал на ответницата част от заплатата си именно с оглед поддръжката на общото домакинство за осигуряване на един сравнително висок за страната стандарт на живот. В този смисъл са и неопроверганите от други доказателства свидетелски показания по делото, в чиято достоверност съдът няма основания да се съмнява. При така установените обстоятелства отношенията между Р. А. и ответницата по естеството си не се различават от отношенията между мъж и жена, сключили брак, а тези отношения предполагат всеки от партньорите според способностите и възможностите си да допринесе за благополучието на общността. Всеки от тях е длъжен /съпрузите – правно, а съжителите – нравствено/ да участва според възможностите си в издръжката на общото домакинство. Именно за да осигури това Р. А. е извършвал ежемесечно паричните преводи от по 2 000 лв, а с получените суми ответницата е плащала общите им разходи. Следователно плащанията Р. А. е извършвал при наличие на съзнание, че изпълнява свое нравствено задължение – да поеме припадащата му се част от разходите за поддръжка на общото домакинство, с което да допринесе за благополучието му. Изпълнението на нравствен дълг е основание за престиране, поради което даденото в такова изпълнение не подлежи на връщане. Приживе за наследодателят на ищците не е възникнало вземане за връщане на нещо, дадено при начална липса на основание, такова вземане не биха могли да придобият и ищците по реда на наследствено правопримемство.

Осъдителните иски за връщане на даденото са неоснователни и следва да бъдат отхвърлени.

14. Специалната имуществена отговорността на управителя по чл. 145 ЗЗД е договорна, а не деликтна и съставлява обезщетение за неизпълнението на договор за възлагане на управление. В този случай, приложим е чл. 111 б. "б" ЗЗД при определяне срока на погасителната давност. Отговорността по чл. 145 ТЗ е особен вид договорна такава и би следвало по отношение на нея да са приложими правилата за договорите. Няма пречка обаче отговорността на управителя спрямо дружеството да бъде ангажирана и на деликтно основание (напр. при длъжностно присвояване) в който случай приложими биха били правилата на непозволеното увреждане.

В хипотеза, при която бившият управител на дружеството е осъден с влязла в сила присъда, като е прието, че извършените от него в това му качество действия представляват престъпление, дружеството разполага с възможността да предяви иск за ангажиране отговорността на управителя както по реда на чл. 145 ТЗ, така и по реда на чл. 45 ЗЗД.

чл. 145 ТЗ

чл. 45 ЗЗД

чл. 111 б. "б" ЗЗД

Решение № 385 от 21.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3551/2023 г., I г. о., докладчик съдията Светлана Калинова

Производството е по чл. 290-293 ГПК.

Образувано е по касационна жалба с вх. № 4810/29.06.2023г., подадена от „Стария дъб-97“ ООД, [населено място], представлявано от управителя А. М. А., чрез процесуалния представител адвокат Н. С., срещу решение № 88/09.05.2023г. по в. гр. д. № 55/2023г. на Варненския апелативен съд, с което е обезсилено първоинстанционно решение № 260007/21.12.2022г. на Разградския окръжен съд, постановено по т.д. № 65/2014г. и е прекратено производството по предявения от касатора против Д. В. К., иск за заплащане на сумата от 331 601 лева, съставляваща стойността по данъчна оценка на три недвижими имота, бивша собственост на „Стария дъб“ ЕООД (сега ООД), ЕИК [ЕИК], прехвърлени с договор за продажба на търговско предприятие от 17.03.2006г. и продадени от приобретателя „Лоджистик“ ЕООД с договори за покупко- продажба по нотариален акт № 107/2006г., нотариален акт № 106/2006г. и нотариален акт № 22/2006г. на нотариус с район на действие РС - Т., претендирана като обезщетение за претърпени от „Стария дъб - 97“ ООД вреди от действия на ответника в качеството му на управител на „Стария дъб - 97“ ООД, ведно със законната лихва върху сумата, считано от 17.03.2006г. до окончателното ѝ изплащане.

Касаторът поддържа, че обжалваното въззивно решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, нарушение на процесуалния закон и необоснованост. Счита, че погрешно въззивният съд е квалифицирал предявените искове като такива по чл. 145 ТЗ, а не по чл. 45 ЗЗД. Посочва, че искът е предявен срещу ответника Д. В. К. за заплащане на обезщетение от действие, което е обявено за престъпление с влязла в сила присъда по НОХД №733/2008г. на Т. - Д. К. е признат за виновен и осъден за извършено от него престъпление по чл. 202, ал. 2, т. 1 НК за това, че в качеството си на длъжностно лице - управител на „Стария дъб“ ЕООД присвоил като се разпоредил в интерес на „Лоджистик“ ЕООД с имущество на стойност 1 040 000 лв., собственост на „Стария дъб“ ЕООД, като към датата на разпореждането „Старият дъб-97“ ООД е едноличен собственик на капитала на „Стария дъб“ ЕООД. Поддържа, че именно поради това е предявил иск за вреди от непозволено увреждане, което е декларирал и в уточняваща молба пред Варненския апелативен съд. Поддържа се и становище за недопустимост на обжалваното решение с доводите, че съдът недопустимо е отрекъл правото на иск по чл. 45 ЗЗД, какъвто именно е предявеният от дружеството, както и становище за очевидна неправилност на атакуваното решение по смисъла на чл. 280, ал. 2 ГПК. Моли обжалваното решение да бъде отменено. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

Допълнителни съображения процесуалният представител на касатора излага в проведеното по делото открито съдебно заседание, както и в представени писмени бележки.

В писмен отговор в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК, ответникът по касационна жалба Д. В. К. чрез процесуалния си представител адв. Дарена Н. А. от САК изразява становище, че касационната жалба е неоснователна по изложените в отговора съображения. Претендира присъждане на направените по делото разноски за адвокатско възнаграждение по реда на чл. 38, ал. 2 ЗА.

Допълнителни съображения процесуалният представител на ответника излага в проведеното по делото открито съдебно заседание, както и в представена писмена защита.

С определение №946/05.03.2024г., постановено по настоящето дело, въззивното решение на Варненския апелативен съд е допуснато до касационно обжалване по реда на чл. 280, ал. 2 ГПК с цел преценка на неговата допустимост с оглед дадената от въззивния

съд правна квалификация на предявената претенция и по-специално с оглед извода на съда, че твърденията в исковата молба покриват фактическия състав на т.нар. „управленски деликт“ по смисъла на чл. 145 ТЗ, която норма урежда специалната отговорност на управителя за обезвреда на причинените на дружеството вреди, дължащи се на виновното и противоправно неизпълнение на произтичащите от това му качество договорни и органични задължения, като обстоятелството, че някои от тези действия могат да съставляват и престъпление не дерогира това основание и не обуславя искова претенция по общия състав на чл. 45 ЗЗД.

По съществуващото на правния спор Върховният касационен съд, като обсъди доводите на страните във връзка с изложените касационни основания и като извърши проверка на обжалваното решение по реда на чл. 290, ал. 1 и чл. 293 ГПК, приема следното:

Първоинстанционният съд се е произнесъл по предявен от „Стария дъб - 97“ ООД против Д. В. К. иск за заплащане на сумата от 331 601 лева, претендирана като обезщетение за претърпени от ищцовото дружество имуществени вреди от действия на ответника във връзка с извършена продажба на търговското предприятие на „Стария дъб“ ЕООД, чийто едноличен собственик на капитала е бил „Стария дъб - 97“ ООД, по повод на които действия Д. В. К. е осъден за извършено от него престъпление по чл. 202, ал. 1, т. 1 НК с влязла в сила присъда по НОХД № 733/2008г., квалифицирайки иска като предявен по реда на чл. 45 ЗЗД.

В исковата молба са изложени фактически твърдения, че към 17.03.2006г. Д. В. К. е бил управител както на „Стария дъб - 97“ ООД, така и на „Стария дъб“ ЕООД с едноличен собственик на капитала към тази дата ищцовото дружество. На 17.03.2006г. от името на едноличния собственик е съставил протокол за взето решение за продажба на търговското предприятие на „Стария дъб“ ЕООД, без да е бил упълномощен за това от общото събрание на „Стария дъб - 97“ ООД и с договор от същата дата, сключен от него като управител на „Стария дъб“ ЕООД е продал на „Лоджистик“ ЕООД търговското предприятие на дружеството за сумата от 1 000 лева, а впоследствие е изкупил дяловете на „Лоджистик“ ЕООД. Изложено е, че по повод на тази продажба, с влязла в сила присъда по НОХД № 733/2008г. на РС – Търговище, Д. В. К. е бил признат за виновен и осъден за извършено от него престъпление по чл. 202, ал. 2, т. 1 НК за това, че в качеството си на длъжностно лице - управител на „Стария дъб“ ЕООД присвоил като се е разпоредил в интерес на „Лоджистик“ ЕООД с имущество на стойност 1 040 000 лева, собственост на „Стария дъб“ ЕООД. Посочено е, че към датата на разпоредването едноличен собственик на капитала на „Стария дъб“ ЕООД, е бил ищецът, поради което вредата е настъпила за него и че същата е съизмерима със стойността на присвоеното имущество. С допълнителна искова молба са изложени твърдения за взети решения от Общото събрание на „Стария дъб - 97“ ООД по чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ за търсене на отговорност на бившия управител Д. В. К., но впоследствие след възобновяване на производството по делото процесуалният представител на дружеството е заявил в писмени молби (вкл. молба с вх.№. 260561/01.11.2022г.), че предявява искова претенция за вреди от неправомерно увреждане, както е посочено в първоначалната и допълнителната искова молба. Позовал се е и на представената по делото присъда.

Първоинстанционният съд е посочил, че с протоколно определение от 26.10.2022г. е предприето и допуснато изменение на първоначално предявения размер на исковата претенция от 1 040 000 лева на 331 601 лева.

Във връзка с констатирана нередовност на исковата молба от въззивния съд, са направени уточнения от ищеца с молба от 21.02.2023г. относно действията на ответника К., от които се твърдят, че са настъпили вредите, а именно - взето от него еднолично решение като управител на „Стария дъб - 97“ ООД за продажба на търговското предприятие на „Стария дъб“ ЕООД, без да има решение за това на Общото събрание на съдружниците на „Стария дъб - 97“ ООД, едноличен собственик на капитала; изготвяне на

протокол за преобразуване на „Стария дъб“ ООД в ЕООД, приемане на нов устав от едноличния собственик и самоизбиране като управител на „Стария дъб“ ЕООД; извършване на продажбата на търговското предприятие на „Стария дъб“ ЕООД въз основа на тези предхождащи противоправни действия и която продажба е обявена за престъпление с влязлата в сила присъда. Изрично е посочено в тази молба, че предявеният иск е с правно основание чл. 45 ЗЗД, а именно иск за вреди от непозволено увреждане от действията на ответника, за които същият е осъден с влязла в сила присъда, с която е установено, че се е разпоредил еднолично с търговското предприятие на „Стария дъб“ ЕООД и с това е нанесъл вреда на собственика на капитала „Стария дъб-97“ ООД в размер на 1 040 000 лв.

Въззивният съд е съобразил, че в тази молба изрично е уточнено, че се търси отговорност на К. в качеството му на бивш управител на „Стария дъб - 97“ ООД. Взел е предвид направените от ищеца уточнения както и обстоятелството, че с отговора на исковата молба претенцията е оспорена като са изложени твърдения, че към момента на въззивното производство „Стария дъб - 97“ ООД не е едноличен собственик на „Стария дъб“ ООД и не е легитимиран да води иска за вреди, настъпили от извършеното прехвърляне на предприятието на „Стария дъб“ ООД; липсва и решение на ОС на „Стария дъб - 97“ ООД за търсене на отговорност по чл. 145 ТЗ; че исковата претенция е недопустима и поради това, че същата вече е била предявена, но като частична и производството по която е прекратено с влязла в сила определение по ч.т.д. № 1572/2012г. на ОС - Варна. Посочил е, че ответникът е оспорил извършените от него действия да са противозаконни, както и да са настъпили вреди за „Стария дъб - 97“ ООД, направил е възражение за погасяване на исковата претенция по давност, а в условията на евентуалност е направил и възражение за прихващане с насрещни вземания от „Стария дъб - 97“ ООД за неизплатени възнаграждения по договор за управление, имуществени и неимуществени вреди от отстраняването му като управител на „Стария дъб - 97“ ООД, отменено с решение на ОС - Търговище, невърнати суми, предоставени на дружеството и за стойността на дружествения му дял.

От фактическа страна въззивният съд е приел за установено, че към 16.03.2006г. Д. К. е бил управител както на „Стария дъб - 97“ ООД, така и на „Стария дъб“ ООД. Посочил е, че съдружници в последното дружество са били „Старият дъб - 97“ ООД, притежаващо 80% от дружествените дялове и А. М. А., притежаващ останалите 20%, като по протокол от 16.03.2006г. Общото събрание на „Стария дъб“ ООД е взело решение за изключване на съдружника А.. Съобразил е, че дяловете на изключения съдружник са поети от „Стария дъб - 97“ ООД, приет е нов устав, а К. е преизбран за управител. В това събрание същият е представлявал в качеството си на управител и „Стария дъб - 97“ ООД.

Въззивният съд е взел предвид също така, че с протокол от 16.03.2006г. „Старият дъб - 97“ ООД, чрез управителя Д. К., като едноличен собственик на капитала на „Стария дъб“ ЕООД, е взел решение за продажба на търговското предприятие на дружеството като съвкупност от права и задължения, в т.ч. и всички недвижими имоти, за сумата от 1 000 лева на „Лоджистик“ ЕООД като на 17.03.2006г. К., в качеството му на управител и представляващ „Стария дъб“ ЕООД, е сключил в изискуемата форма договор за продажба на търговското предприятие. Прехвърлянето е вписано по партидата на „Стария дъб“ ЕООД с решение на ОС - Търговище от 20.03.2006г. Посочено е, че по повод така сключения договор, с влязла в сила присъда по НОХД № 733/2008г. на РС - Търговище, потвърдена с решение № 22/26.02.2010г. на ОС - Шумен по ВНОХД № 599/2009г., Д. К. е признат за виновен в това, че в качеството си на длъжностно лице, управител на „Стария дъб“ ЕООД присвоил, като се разпоредил в интерес на „Лоджистик“ ЕООД с имущество на стойност 1 040 000 лева, собственост на „Стария дъб“ ЕООД, поверено му да го управлява и пази, като стойността на присвоеното е в големи размери - престъпление по чл. 202, ал. 2, т. 1 вр. чл. 201 НК.

Въззивният съд е приел, че съобразно изложените в исковата молба фактически твърдения и направените пред въззивната инстанция уточнения, правната квалификация на предявената искова претенция е по чл. 145 ТЗ, каквато правна квалификация е била дадена първоначално от първоинстанционния съд и съобразно която е била проведена защитата и на двете страни по спора. Изложил е и съображения, че съдът не е обвързан от сочената от ищеца правна квалификация, а е длъжен да определи приложимата правна норма съобразно фактическите му твърдения, на които основава възникването и реализирането на претендираното от него право, предмет на търсената защита. Посочено е, че в случая твърденията на ищцовото дружество са за извършени действия от ответника като негов управител, които са способствали и последвалото прехвърляне, извършено от него вече като представляващ „Стария дъб“ ЕООД, в резултат на които действия се твърди да са настъпили претендираните вреди за „Стария дъб - 97“ ООД чрез намаляване имуществото и капитала на дружеството - едноличен собственик на капитала. Прието е, че тези твърдения покриват фактическия състав на т.нар. „управленски деликт“ по смисъла на чл. 145 ТЗ, която норма урежда специалната отговорност на управителя за обезвреда на причинените на дружеството вреди, дължащи се на виновното и противоправно неизпълнение на произтичащите от това му качество договорни и органни задължения. Посочено е, че обстоятелството, че някои от тези действия могат да съставляват и престъпление не дерогира това основание и не обуславя искова претенция по общия състав на чл. 45 ЗЗД. Изложени са съображения, че противното би дало възможност за избор на дружеството, непропорционален на защитата на управителя, доколкото за упражняването на претенцията по чл. 145 ТЗ се прилага по-кратка погасителна давност и се изисква взето изрично решение по чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ.

Прието е, че наличието на решение по смисъла на чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ, а именно изрично решение на общото събрание за търсене на отговорност от управителя на дружеството, е процесуална предпоставка за надлежното упражняване на иска по чл. 145 ТЗ. Посочено е, че това изискване важи както в хипотезата на ответник-действащ управител, така и когато същият вече е освободен като такъв. Установено е, че съгласно протокол от 17.12.2009г. на проведеното на 17.12.2009г. общо събрание на съдружниците на „Стария дъб - 97“ ООД са били взети решения: 1/ неприемане на годишните финансови отчети на „Стария дъб“ ЕООД за 2006г., 2007г. и 2008г.; 2/ за търсене на отговорност на бившия управител на „Стария дъб“ ЕООД Д. К. за лошото финансово състояние и натрупани загуби към 31.12.2008г. и 3/ упълномощаване на управителя на „Стария дъб - 97“ ООД за завеждане на търговски и наказателни дела срещу бившия управител на „Стария дъб“ ЕООД Д. К. за лошото финансово състояние, натрупаните загуби към 31.12.2008г. и нанесените щети на дружеството. Прието е, че така взетите решения касаят реализиране отговорността на Д. К. и завеждане на дела срещу него по отношение на нанесените вреди на „Стария дъб“ ЕООД (ООД към датата на общото събрание), т.е. касаят се за решения на едноличния собственик на капитала на „Стария дъб“ ЕООД вр. дейността на ответника като управител на това дружество, а не за дейността му, в т.ч. и за реализиране на отговорността му като управител на „Стария дъб - 97“ ООД. Посочено е, че същото е прието и в решение по в.т.д. № 743/2013г. на Варненския апелативен съд, имащо за предмет оспорване на решенията на това общо събрание от Д. К. по реда на чл. 74 ТЗ.

Прието е, че „Стария дъб“ ЕООД (сега ООД) и „Стария дъб - 97“ ООД са самостоятелни правни субекти, имащи самостоятелни органи, независимо от персоналната идентичност на управителите им в лицето на ответника К., поради което и взетото по този протокол решение касая отговорността му като управител на „Стария дъб“ ЕООД, но не и като орган на „Стария дъб - 97“ ООД. Формиран е решаващ правен извод, че искът е предявен при липса на изискуема се абсолютна процесуална предпоставка, поради което същият е недопустим и производството по делото е прекратено.

Така постановеното въззивно решение е валидно, но процесуално недопустимо като постановено по непредявен иск.

Българското законодателство предвижда няколко хипотези за ангажиране на отговорността за вреди - по реда на ЗОДОВ, по реда на чл. 45 ЗЗД, по реда на чл. 145 ТЗ и др., като разграничава договорната от деликтната отговорност. Както е прието в решение №128 от 13.01.2021г. по т.д.№2167/2019г. на I т.о. на ВКС, специалната имуществена отговорността на управителя по чл. 145 ЗЗД е договорна, а не деликтна и съставлява обезщетение за неизпълнението на договор за възлагане на управление. В този случай, приложим е чл. 111 б. "б" ЗЗД при определяне срока на погасителната давност. Отговорността по чл. 145 ТЗ е особен вид договорна такава и би следвало по отношение на нея да са приложими правилата за договорите. Няма пречка обаче отговорността на управителя спрямо дружеството да бъде ангажирана и на деликтно основание (напр. при длъжностно присвояване) в който случай приложими биха били правилата на непозволеното увреждане.

В хипотеза, при която бившият управител на дружеството е осъден с влязла в сила присъда, като е прието, че извършените от него в това му качество действия представляват престъпление, дружеството разполага с възможността да предяви иск за ангажиране отговорността на управителя както по реда на чл. 145 ТЗ, така и по реда на чл. 45 ЗЗД. Съдът е длъжен да квалифицира предявения иск въз основа на съдържащите се в обстоятелствената част на исковата молба твърдения досежно фактите, от осъществяването на които предявилото иска лице извежда своята претенция и ако дружеството основава претенцията си на факта, че бившият управител е осъден с влязла в сила присъда за извършването на действия, с които твърди, че са му причинени вреди и изрично посочва при това, че предявява иска си по реда на чл. 45 ЗЗД, съдът следва да разгледа именно така предявения иск.

Както ВКС приема в своята непротиворечива практика, предметът на спора се определя от заявленията от ищеца правопораждащи фактически твърдения и от отправеното до съда искане. За да определи действителното основание на спорното материално право, съдът следва да изходи от изложените в обстоятелствената част на исковата молба фактически твърдения, които формират основанието на исковата претенция, и от заявеното в петитума искане за защита. При това волята на ищеца не следва да бъде подменяна и да се акцентира само на част от съдържащите се в обстоятелствената част на исковата молба твърдения. Съдът дължи произнасяне в рамките на заявленията от страните предмет и не може по своя преценка да променя фактите и обстоятелствата, освен след надлежно отправено искане на страната по съответния процесуален ред.

В настоящия случай както в първоначалната искова молба, така и в поправената след дадените от въззивния съд указания, предявилото иска дружество поддържа, че предявява срещу Д. В. К. иск за заплащане на обезщетение за вреди от непозволено увреждане (чл. 45 ЗЗД) от извършването на незаконна продажба на търговското предприятие на „Стария дъб“ ООД без да е бил упълномощен от общото събрание на „Стария дъб-97“ ООД за това, която сделка е обявена за престъпление, за което ответникът е осъден с влязла в сила присъда.

Още с допълнителната искова молба от 25.11.2015г. е представен и протокол от проведено на 22.05.2009г. общо събрание на съдружниците на „Стария дъб 97“ ООД, на което е взето решение за търсене на отговорност от тогавашния управител на дружеството „Стария дъб“ ЕООД Д. В. К. и за завеждане на дело за нанесените щети на дружеството. Било е обсъдено извършеното през 2006г. прехвърляне на предприятието за сумата от 1000 лв., като е констатирано, че след това както „Стария дъб 97“ ООД, така и „Старият дъб“ ЕООД са останали кухи и източени дружества без активи, без дейност и без работници (лист 239 и сл. от т.д.№65/2014г. на Разградския окръжен съд).

Действително с доклада по делото, изготвен от първоинстанционния съд в о.с.з.,

проведено на 28 март 2016г. искът е квалифициран като предявен по реда на чл. 145 ТЗ. В същото съдебно заседание производството по делото е спряно до приключване на производството по т.д.№80/2010г. по описа на РОС.

След възобновяване на производството в о.с.з., проведено на 26.10.2022г. съдът е уведомил страните, че се налага изготвяне на нов доклад, като отново е квалифицирал претенцията като предявена на основание чл. 145 ТЗ, като е посочил, че тази отговорност не е деликтна.

С молба вх.№260561/01.11.2022г. ищецът е възразил срещу изводите на съда за правното основание на предявения иск, като е посочил, че предявява искова претенция за вреди от непозволено увреждане, както е посочено в първоначалната и допълнителната искова молба. Позовал се е и на представената по делото присъда, поддържайки, че е претърпял вреди именно от факта на извършеното присвояване.

В о.с.з., проведено на 23.11.2022г. ОС-Разград е изготвил нов доклад, квалифицирайки иска като предявен по реда на чл. 45 ЗЗД. Според това е разпределил и доказателствената тежест между страните.

В постановеното на 21.12.2022г. решение по т.д.№65/2014г. искът е квалифициран като предявен по реда на чл. 45 ЗЗД.

Дори в депозираната пред въззивния съд молба от 21.02.2023г. в изпълнение на указанията на съда, основани на неговата констатация, че първоначално подадената искова молба е нередовна, управителят на дружеството отново е изразил становище, че предявеният иск е с правно основание чл. 45 ЗЗД, а именно за вреди от непозволено увреждане, поддържайки при това, че ответникът не е бил определен за управител на дружеството по предвидения в закона ред, а се е „самоназначил“ за управител и в този смисъл е „нелигитимен управител на дружеството“. Позовал се е на влязлата в сила присъда с твърдението, че с нея е установено причиняването на вреди на собственика на капитала, като вредите са в пряка причинно-следствена връзка с извършеното престъпление.

Неправилно и в противоречие с практиката на ВКС при наличието на такива твърдения в обстоятелствената част на исковата молба въззивният съд е приел, че предявеният иск следва да бъде разгледан по реда на чл. 145 ЗЗД, при което не е съобразил и посочения по-горе протокол от 22.05.2009г. При постановяване на въззивното решение не е взето предвид, че вредите се претендират не на основание договорна отговорност, а на основание деликтна отговорност, произтичаща от извършено престъпление „присвояване“. Именно по основателността на тези твърдения, а именно дали от извършеното престъпление „присвояване“ за дружеството-ищец са произлезли претендираните вреди, съдът е бил длъжен да се произнесе. Като е разгледал исковата претенция на непредявено основание и е преценявал наличието на съвършено различни предпоставки за възможността да бъде ангажирана отговорността на ответника, въззивният съд е постановил решение, което е недопустимо.

Доводите на ответника по касационна жалба, че ако предявеният иск бъде квалифициран по чл. 45 ЗЗД, би се достигнало до злоупотреба с право, не могат да бъдат споделени. При наличието на няколко пътя на защита, с които страната разполага, упражняването на правото ѝ на избор измежду тях не може да се квалифицира като злоупотреба с право. При това следва да се отбележи, че при така упражнен избор страната понася риска претенцията ѝ да бъде отхвърлена като неоснователна.

Доводът на ответника, че решението на въззивния съд следва да бъде оставено в сила, тъй като така предявеният иск би бил неоснователен, не е в състояние да промени горния извод, доколкото съдържащото се в този довод съображение за процесуална икономия не би могло да обоснове извод за допустимост на обжалваното решение, нито да мотивира ВКС да постанови решение, което по същността си би било неправилно.

По реда на чл. 293, ал. 4 вр. чл. 270, ал. 3, изречение трето ГПК обжалваното решение

следва да бъде обезсилено и делото бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд с указания при произнасянето си по подадената от „Стария дъб-97“ ООД въззивна жалба да съобрази действителното правно основание, на което е предявен искът.

15. След като длъжникът не е легитимиран да оспори валидността на договора за цесия по иск относно цедираното вземане, освен в предвидените от закона случаи, когато прехвърлянето на вземането е изрично забранено или допустимо при изрично установени условия, които не са спазени, то следва, че предявен от цесионер иск относно цедираното вземане не може да бъде отхвърлен поради нищожност на договора за цесия на основание чл. 26, ал. 1 изр. 3 от ЗЗД поради накърняване на добрите нрави, при твърдения за нееквивалентност на насрещните престации.

чл. 415, ал. 1 ГПК

чл. 26, ал. 1 ЗЗД

чл. 99, ал. 4 ЗЗД

Решение № 398 от 24.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 3006/2023 г., I г. о., докладчик съдията Милена Даскалова

Производството е по чл. 290 ГПК .

Образувано е по касационна жалба на „Въкейшън Риал Естейт“ ЕООД, чрез адв. Н. Д. Г. срещу решение № 138 от 12.04.2023 г., постановено по гр. д. № 147/2023г. по описа на Окръжен съд – Пазарджик, с което след отмяна на решение № 1285/25.11.2022г. по гр.д.№ 3437/2020г. на Районен съд - Пазарджик е отхвърлен искът с правно основание чл.415, ал.1 ГПК за приемане за установено по отношение на "Бон Марше" ЕООД, че дължи на „Въкейшън Риал Естейт" ЕООД следните суми, произтичащи от неизпълнение на решение на ОС на Етажна собственост в сграда с идентификатор №***, по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място], с адрес: [населено място], к.к.,***", к-с „А. 2" от 30.07.2018г. за заплащане на годишна такса за управление и поддръжка за 2018г., а именно: - сумата от 12 606,49 лв. - сбор от главници, представляващи дължими вноски към ЕС за 2018г. за имоти в етажната собственост, ведно със законната лихва върху главницата от датата на подаване на заявлението - 07.10.2020 г. до изплащане на вземането; 2577,32 лв. - обезщетение за забава в размер на законната лихва, начислено върху претендирания общ размер на главници за период от 02.10.2018г. до 06.10.2020г., за които е издадената Заповед №1500 за изпълнение на парично задължение по чл.410 от ГПК от 09.11.2020 г. по ч. гр. дело №2731/2020г. по описа на Районен съд-Пазарджик.

Касационната жалба съдържа оплаквания за неправилност на въззивното решение, поради постановяването му в нарушение на материалния закон, поради необоснованост и поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила- основания за касационно обжалване по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК. Пълномощникът на касатора претендира присъждане на направените по делото разноски.

Ответникът по жалбата "Бон Марше" ЕООД, чрез адв. С. Д., с подадения отговор и в открито съдебно заседание оспорва касационната жалба. Претендира присъждане на направените по делото разноски.

С определението по чл. 288 ГПК № 947 от 05.03.2024 г. касационно обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1 ГПК по въпроса дали може предявен от цесионер иск относно цедираното вземане да бъде отхвърлен поради нищожност на договора за цесия на основание чл.26 ал.1 изр.3 от ЗЗД?

В решение № 60256/07.03.2022 г. по гр. д. № 3590 /2020 г. на ВКС, IV г.о. е прието, че длъжникът не е страна по договора за цесия и не може да иска унищожаването на договора, развалянето му или прекратяването му, тъй като това са права, които законът е

предоставил на страните по него. Тези права биха могли да се упражнят от трети спрямо договора лица (какъвто е и длъжникът) само по силата на изрична правна норма, каквото не е налице по отношение на договора за цесия. Прието е още, че на нищожността може да се позове всеки, включително и трето, неучастващо в договора лице, каквото се явява и длъжникът по договора за цесия, но възможността за такова позоваване е ограничена от наличието на интерес на третото лице за прогласяване на нищожността. Такъв интерес не може да се породи при сключването на договора за цесия, доколкото единствената предизвикана от него промяна в правната сфера на длъжника е смяната на кредитора. На новия кредитор могат да бъдат противопоставени всички възражения, които длъжникът е имал към стария кредитор въз основа на прехвърленото вземане, включително тези за нищожност, унищожяемост или разваляне на договора, от който произтича вземането. След като е бил уведомен по реда на чл. 99, ал. 4 от ЗЗД от предишния кредитор за извършената цесия, длъжникът може да извърши валидно изпълнение на новия кредитор и това изпълнение ще има валиден погасителен ефект. Законът не е вменил в задължение на длъжника да извършва проверка дали новият кредитор е придобил вземането валидно, поради което за валидността на изпълнението е без значение дали договорът за цесия страда от пороци и какви са те. При евентуална нищожност на договора за цесия, ако длъжникът е изпълнил след надлежно уведомление по чл. 99, ал. 4 от ЗЗД, той се освобождава от задължението си, а първоначалният кредитор следва да насочи претенциите си към новия кредитор. Затова длъжникът няма интерес да оспорва валидността на договора за цесия след получаване на уведомлението по чл. 99, ал. 4 от ЗЗД, а такъв интерес липсва и преди този момент, тъй като изпълнението на новия кредитор може да бъде отказано само поради липсата на уведомление. Направен е извод, че длъжникът не е легитимиран да оспори валидността на договора за цесия по иск относно цедираното вземане, освен в предвидените от закона случаи, когато прехвърлянето на вземането е изрично забранено или допустимо при изрично установени условия, които не са спазени.

В същия смисъл е и приетото в решение №137/19.11.21 по гр.д. №2499/20 г. на ВКС, IV г.о., където е посочено също, че няма основание да се приеме, че правен субект, който не е страна по сделката, може да се позовава на нищожност, поради нарушение на добрите нрави, предвид нееквивалентност на престациите, тъй като едната страна по цесията неоснователно би се обогатила за сметка на другата, придобивайки вземане, което многократно надвишава по размер цената на която е прехвърлено. Всички уговорки между цедента и цесионера са въпроси, свързани с правоотношението между тях, вкл. основанието за сключване на договора, предмета му, съгласието за пораждаване на правните му последици и плащането на цената, ако такава е уговорена.

Настоящият състав на ВКС изцяло споделя приетото в цитираната практика на ВКС и след като длъжникът не е легитимиран да оспори валидността на договора за цесия по иск относно цедираното вземане, освен в предвидените от закона случаи, когато прехвърлянето на вземането е изрично забранено или допустимо при изрично установени условия, които не са спазени, то следва, че предявен от цесионер иск относно цедираното вземане не може да бъде отхвърлен поради нищожност на договора за цесия на основание чл.26 ал.1 изр.3 от ЗЗД поради накърняване на добрите нрави, при твърдения за нееквивалентност на насрещните престации.

По касационната жалба :

Производството по делото е образувано по предявен установителен иск по чл.422 от Граждански процесуален кодекс.

Ищецът „Въкейшън Риал Естейт“ ЕООД е поискал да се признае за установено, че ответникът „Бон Марше“ ЕООД му дължи сумата от 12 606,49 лв.- дължими вноски към етажната собственост за 2018г. за самостоятелни обекти в сграда- етажна собственост, ведно със законната лихва, считано от датата на подаване на заявлението до изплащане на

вземането; както и сумата от 2577,32 лв. - обезщетение за забава в размер на законната лихва за периода 02.10.2018г. - 06.10.2020г.

Ответникът „Бон Марше“ ЕООД е оспорил иска с твърдения, че ищецът не разполага с процесуална легитимация да предяви исковите претенции. Решенията на проведеното на 10/11.08.2020г. общо събрание на етажните собственици са незаконосъобразни, включително изборът на нов управител на ЕС- В. Н. Л. и последният не може валидно да представлява етажната собственост в заповедното и исковото производство, както и пред трети лица, а договорът за цесия № 3/20.11.2020г., сключен между етажната собственост и ищеца е недействителен поради липсата на представителна власт на Л. и вземането не е валидно прехвърлено.

Първоинстанционният съд е уважил иска.

За да отмени решението на първоинстанционния съд и да отхвърли иска, въззивният съд е приел за установено, че ответното дружество е собственик на 24 самостоятелни обекта в сграда с идентификатор №*** по кадастралната карта и кадастралните регистри на [населено място], с адрес: [населено място], к.к. ***, к-с „А. 2“.

На 30.07.2018г. било проведено общо събрание на етажните собственици на самостоятелни обекти в сградата с идент. № ***, на което е взето решение таксата за управление и поддръжка за 2018г. да е в размер на 8 евро на кв.м. площ, дължими до 01.10.2018г. Размерът на дължимите от "БОН МАРШЕ" ЕООД вноски за 2018г. е 12 606,49 лв.

По заявление на В. Л. в качеството му на Управител на ЕС е образувано ч. гр. д. № 2731/2020г. на РС Пазарджик, по което е издадена заповед за изпълнение срещу „Бон Марше“ ЕООД за сумата 12 606,49 лв. - неиздължени вноски към етажната собственост за 2018 г. и лихва в размер на 2577,32 лв. за периода 2.10.2018 г. -6.10.2020г. Против заповедта за изпълнение е постъпила възражение от длъжника и в указания срок е предявен иск за установяване на вземането, въз основа на който е образувано настоящето производство. Искът е предявен от „Въкейшън Риал Естейт“ ЕООД ,в качеството му на цесионер.

Въз основа на представените по делото писмени доказателства, въззивният съд е приел за установено, че на 20.11.2020 г. между етажната собственост и ищцовото дружество е сключен договор за цесия, с който вземането, предмет на издадената заповед за изпълнение, е прехвърлено на ищеца. При сключване на договора собствениците в етажната собственост са представлявани от управителя В. Л.. По пълномощно от цедента цесионерът е изпратил уведомление до ответника за извършената цесия.

Съдът е приел за установено също, че въз основа допуснато обезпечение по гр.д. № 1005/2020г. на РС- Несебър от 4.11.2020г., Л. е бил лишен от представителна власт и не е могъл да извършва валидни действия като представител на собствениците и ползвателите и не е разполагал с такава към момента на цедиране на вземането. С последващо решение от 14/15.01.2021 г. той отново е избран за Управител на ЕС. С уведомление, датирано на 23.01.2021г., отправено до ищцовото дружество, Л. ,в качеството си на управител на ЕС, е потвърдил договора за цесия от 20.11.2020 г. На 26/27.09.2022 год. е проведено ново общо събрание на ЕС, на което е взето решение и е отразено изрично противопоставяне на действията на Л., извършени без представителна власт и договорите за цесия, вкл. и процесният, са приети за недействителни.

При така приетото за установено, въззивният съд е направил извод, че към момента на цедиране на вземането Л. е бил лишен от представителна власт. Посочил е, че в случая се касае за действия, сходни като при органно представителство и договорът, сключен от лице без представителна власт е в състояние на всеобща недействителност и не поражда целените с него правни последици. Същите настъпват, ако лицето, от името на което е сключен договорът, го потвърди съгласно чл.42 ал.2 от ЗЗД. В конкретния случай ,като представител на собствениците в ЕС, която не представлява самостоятелен субект,

Управителят е предприел действия, за които изрично е взето решение на ОС и е могъл да извърши потвърждаване на договора, сключен без представителна власт, което е и сторено на 23.01.2021 г., към която дата Л. надлежно е представлявал ЕС. Противопоставянето на извършената цесия, направено в последващо решение на ОС на ЕС, е след потвърждаването.

Единствените съображения, поради които искът е счетен за неоснователен, са че ответникът не дължи на ищеца спорната сума, тъй като договорът за цесия, с който се легитимира ищецът, е нищожен на основание чл.26 ал.1 изр.3 от ЗЗД – поради противоречие с добрите нрави. Въззивният съд се е мотивирал, че е длъжен да се произнесе по нищожността на правни сделки или на отделни клаузи от тях, които са от значение за решаване на правния спор, без да е направено възражение от заинтересованата страна, ако нищожността произтича пряко от сделката или от събраните по делото доказателства. В случая се прехвърля вземане от В. Л. на дружество, собственост на съпругата му, срещу съсобственик в етажната собственост, притежаващ множество обекти, т.е. и двете страни по договора са наясно, че събирането на вземането няма да представлява значителна трудност. Посочените обстоятелства, както и това, че вземането е около 24 пъти по-голямо от уговорената цена в договора за цесия /която очевидно няма да допринесе за попълване бюджета на ЕС/, сочат на очевидна нееквивалентност на престациите, което е явно нарушение на добрите нрави и води до нищожност на сделката. Според въззивния съд сключването на договора за цесия не съответства на интересите на етажните собственици, а обслужва интересите на двамата съпрузи, което също би могло да се обсъжда като действие в нарушение на добрите нрави.

Неоснователен е доводът на ответника по касация, че въззивното решение не подлежи на касационно обжалване. Вземането, чието установяване се иска, е едно, основава се на едни и същи правопораждащи факти и включва всички неплатени от ответника такси за исковия период за поддръжка и управление на общите части на етажната собственост и цената на този иск, определена по правилото на чл.69, ал.1, т.1 ГПК е над 5 000 лв.

Предвид отговора на поставения по делото правен въпрос, настоящият състав на ВКС намира, че въззивното решение е постановено при нарушения на материалния и процесуалния закон и е необосновано- основания за отмяна по чл. 281, т. 3 ГПК. В противоречие с практиката на ВКС въззивният съд е отхвърлил предявен от цесионер иск относно цедираното вземане поради нищожност на договора за цесия на основание чл.26 ал.1 изр.3 от ЗЗД.

Тъй като не се налага извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество от настоящия състав на ВКС.

При установеното по делото, че на 30.07.2018г. общото събрание на етажните собственици на самостоятелни обекти в сградата с идент. № *** е взело решение таксата за управление и поддръжка за 2018г. да е в размер на 8 евро на кв.м. площ, което решение не се твърди и не се установява да е било оспорено и отменено, както и че общата площ на самостоятелните обекти, собственост на ответника е 805, 70 кв. м., то следва, че задължението на ответника за 2018г. е в размера, претендиран от ищеца – 12606,49 лв.

Ответникът поддържа, че не дължи заплащането на такси, защото с учредяването на етажната собственост е постигнато съгласие с етажните собственици дружеството да не заплаща такси към етажната собственост, тъй като ще се грижи за цялостната поддръжка на комплекса и ще предоставя на собствениците ползването на басейна и двора на комплекса безплатно. Този довод е неоснователен- по делото не са представени доказателства, от които да се установява фактът на постигнато съгласие в посочения смисъл към момента на възникване на етажната собственост, а и след това до 30.07.2018г., когато на проведено общо събрание на етажните собственици е взето решението за дължимата се такса за управление и поддръжка за 2018г. Решението на общото събрание

на етажната собственост от 26/27.09.2022 г. ответникът да не заплаща разходи за поддръжка и управление на общите части за обектите си, считано от 2017 г., е взето след потвърждаването на договора за цесия и след като вземането е прехвърлено на ищцовото дружество, т.е. към този момент кредитор на ответника вече е бил ищецът по делото, поради което и въз основа на това решение ответникът не може да се освободи от задължението си за заплащане на такси.

Предвид изложеното следва, че по делото е установено, че ответникът дължи на ищеца сумата, за която е предявен искът и съставляваща неплатени от него вноски към етажната собственост за 2018 г. Предвид взетото решение на проведеното на 30.07.2018г. събрание на етажните собственици вноските да бъдат заплатени до 01.10.2018г., то основателна се явява и претенцията за присъждане на обезщетение по чл. 86 ЗЗД – касае се за задължение с определен краен срок за изпълнение и на основание чл. 84 ЗЗД след изтичането му длъжникът изпада в забава.

Неоснователно е възражението за прихващане със сумата от 14 592, 85 лв., за която ответникът твърди, че съставлява разходи, свързани с ремонти, обновяване и поддръжка на общите части в комплекса, извършени през 2018 г. Според чл.48, ал. 6 от ЗУЕС прихващането със задължения по чл. 50 от ЗУЕС може да бъде извършено по специален ред и само с определен вид вземания, каквото не е това на ответника.

Във връзка с изложеното настоящият състав на Върховния касационен съд, първо гражданско отделение, намира, че обжалваното решение следва да отменено и вместо него да бъде постановено друго, с което искът да бъде уважен.

16. Отговорността на превозвача при осъществяването на железопътен транспорт по чл. 74 от Закона за железопътния транспорт е за всяко телесно или психическо увреждане на пътник, който се намира в превозното средство, качва се или слиза от него, без оглед на това дали пострадалият е закупил предварително билет. Отговорността в случая е гаранционно обезпечителна, в обема на следващото се при деликт задължение за обезвреждане на всички вреди и не произтича от превозния договор. Основанията за освобождаване от отговорност са изчерпателно посочени в чл. 75 от Закона за железопътния транспорт. Животът и здравето на гражданите, ползващи железниците, не е предмет на договора за превоз и вредоносното засягане на тези ценности е винаги непозволено.

чл. 74 ЗЖТ

чл. 49 ЗЗД

Решение № 409 от 26.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1857/2023 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Д. Т. М. чрез пълномощник адв. П. К. срещу решение № 183 от 14.12.2022г по в.гр.дело № 218/2022г. на Великотърновски апелативен съд, с което след отмяна на решение №63 от 07.03.2022г на Русенски окръжен съд, са отхвърлени исковете на настоящата касаторка срещу ответника БДЖ – „Пътнически превози” ЕООД за ангажиране отговорността му по чл. 74 ЗЖТ за обезщетение на вреди от злополука, настъпила на 30.04.2020г съгласно акт за злополука №1/15.06.2020г с ищцата като пътник във влак (ПВ 40170) потеглил от гара в посока [населено място], при изложени в исковата молба обстоятелства. На 30.04.2020г около 10 минути след потеглянето, влакът внезапно спира. Ищцата, в този момент придвижвала се по коридор за да отиде до тоалетната, е паднала. Получила е травматично увреждане счупване на лява бедрена кост и след пристигане в [населено място] е откарана по

спешност в УМБАЛ „Канев”, последвало е лечение. Съставен е акт за злополука №1/15.06.2020г.

Въззивният съд е ревизирал изводите на първата инстанция за основателност на иска ,който е отхвърлил с обжалваното решение след като е приел,че ищцата не е доказала предпоставките на чл.49 ЗЗД, които следва да се установят от нея ,за да се реализира отговорността по чл. 74 ЗЖТ, а именно не е доказано противоправно и виновно поведение на лице,на което ответникът е възложил работа, в случая изразяващо се във внезапно/екстремно спиране на влака,което е в причинна връзка с настъпването на злополуката - падането и последвалите травматични увреждания при ищцата. Изтъкнато е, че тези факти са правопораждащи.След като изброително,макар не в пълнота е посочено какво са заявили пред съда четирима разпитани свидетели, трима от които ангажирани от ответната защита и изпълнявали към момента на злополуката длъжностите помощник локомотивен машинист, кондуктор на влака и началник на влака,въззивният съд не е кредитирал показанията на доведения от ищцата свидетел К. М., в частта подкрепящи твърденията по иска и е обсъдил същите доколкото подкрепят възраженията на ответника,че пострадалата е паднала по друга причина. Свидетелят е съпруг на ищцата, пътувал заедно с нея. Прието е за недоказано твърдението в исковата молба, че влакът е спрял внезапно, за което останалите свидетели са заявили,че нямат спомен да е имало екстремно спиране по време на пътуването, тези обстоятелства се отразявали в дневник.

Касаторката изтъква оплаквания за нарушение на материалния и процесуален закон,извадково ценене на показания само на свидетели, отговорни за инцидента ,при което съдът,при съставен акт, неправилно е отрекъл самото му настъпване. Изтъква се необсъждане на всички доказателства и доводи на страните. Не е обсъдена приета и неоспорена съдебно- медицинска експертиза ,нито доводите на защитата,че заключението изяснява механизма на получените травматични увреждания съгласно твърденията на ищцата. В защита по същество се акцентира, че при произшествие и съставен акт неоснователно се търсят основания за изключване на отговорността на ответника в поведението на пострадалата. Съгласно действащи нормативи,ответникът е бил длъжен при наличие на злополука да съхранява скоростомерните ленти на влака, но не ги е съхранил.

В отговор ответникът БДЖ – „Пътнически превози” ЕООД оспорва касационната жалба. Не е установено по безспорен начин, че падането и последвалото нараняване са причини от внезапно спиране на влака. Възможно е ищцата да се е спънала, показанията на нейния съпруг са в тази насока, колебливи и противоречиви. Коридорите на вагоните са оборудвани с дръжки, за които пътниците да се придържат при движение. Ищцата не е провела нужното пълно и главно доказване на твърдението, че влакът е спрял внезапно и това е причинило вредите.

С определение №21 от 04.01.2024г настоящият състав на III г.о на ВКС е допуснал до разглеждане касационната жалба по процесуалноправния въпрос за задължението на съда да обсъди и основе решението си на всички доказателства, отнасящи се до правнозначимите за основателността на иска факти, както и да обсъди доводите и възраженията на страните и събраните доказателства за механизма на произшествието при иск срещу превозвач за обезщетение на вредите от настъпила злополука. Въззивното решение е допуснато до касационно обжалване и по въпроса за предпоставките на отговорността по чл.74 ЗЖТ и за проявлението на противоправността,вината и правоизключващите обстоятелства при тази отговорност.

По изведения процесуалноправен въпрос, Върховен касационен съд е утвърдил в практиката си, че обсъждането на всички доказателства по делото в съвкупност и взаимна връзка при изграждане на решаващ извод е задължение на съда. При транспортна злополука /произшествие/ извод за доказана причина се формира съобразно приетите за установени обстоятелства, като съдът съобразява по кои въпроси са необходими

специални знания от областта на механиката, кинетиката, физиологията, медицината и други науки.

Отговорността на превозвача при осъществяването на железопътен транспорт по чл.74 от Закона за железопътния транспорт е за всяко телесно или психическо увреждане на пътник, който се намира в превозното средство, качва се или слиза от него, без оглед на това дали пострадалият е закупил предварително билет. Отговорността в случая е гаранционно обезпечителна, в обема на следващото се при деликт задължение за обезвреждане на всички вреди и не произтича от превозния договор. Основанията за освобождаване от отговорност са изчерпателно посочени в чл.75 от Закона за железопътния транспорт. Живота и здравето на гражданите, ползващи железниците, не е предмет на договора за превоз и вредоносното засягане на тези ценности е винаги непозволено (в т. см. Решение № 267/24.03.2010 г. на ВКС по гр. д. № 998/2009 г., III г. о., ГК на ВКС).

Водещо при възлагането на тази засилена отговорност е гаранционното задължение на превозните организации в железопътния транспорт за осигуряване безопасност на пътниците и недопускането на неоправдан риск. В железопътния транспорт рискът е мярка относно вероятността за възникване и степента на въздействие на определен влияещ фактор върху безопасността на железопътната система или на част от нея. За безопасността са от значение характеристиките на железопътната система, отговарящи на обществените изисквания, за отсъствие на риск, свързан с живота на хората, физически наранявания или материални щети. Причина, за която превозвачът отговаря е действие, пропуск, събитие или условие, или комбинация от тях, които са довели до произшествие, инцидент или нарушаване на нормативно определеното функциониране на железопътната система или на част от нея.

Въззивното решение не е съобразено с този отговор на въпроса и касационната жалба е основателна. По делото е установено, че на 30.04.2020 г. ищцата Д. М. заедно със съпруга си К. М. пътува с пътнически влак 40170(ПС), с редовно закупен влаков билет, по маршрут от [населено място] до [населено място]. Около 06.10 часа при предвижване към тоалетната в коридора на влака, по време на движение на ПС в междугарието [населено място] – К., ищцата губи равновесие и пада на пода, като ответникът е оспорвал нейното падане довели до травматични увреждания да е причинено от рязко спиране. След падането, от което ищцата е изпитала остра болка и е била в невъзможност да се придвижва, с помощта на пътници е преместена на седалка, уведомени са кондукторът и началник влака като последният се обажда на Спешна помощ в крайната гара. В [населено място] пътничката с помощта на брезент е свалена от влака и с линейка е откарана в УМБАЛ „Канев“ АД където са извършени редица изследвания, вкл.и рентенографии, констатирана е фрактура на лява бедрена шийка. Приета е по спешност за оперативно лечение и на 01.05.2020г. и е извършена операция с голям обем и сложност. Счупването при инцидента на 30.04.2020 е наложило възстановяване с поставяне на имплатни. Представен е съставения акт за злополука №01/15.06.2020 г. издаден от „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД-гр.София, в който при описание на случая е отбелязано, че в участъка [населено място] – Р. влакът не е задържал екстремно. В отговор на предявения иск ответникът се е позовал на твърденията на своите служители/началник влак, кондуктор и помощник локомотивен машинист/, че не е имало внезапно спиране. Не са запазени обаче скоростомерните ленти на локомотива, съдържащи данни в тази насока, като ответникът се е позовал на изтекъл срок за съхранението им /чл.10 от Инструкция за скоростомерните ленти /. За истинността на твърденията си е ангажирал свидетелски показания на служителите от съответния ПС. Според показанията на свидетеля М. С., началник влак, ПС е електрически, с общи купета. За падането на ищцата е бил информиран от кондукторката, отишъл е при пострадалата, тя обяснила, че е паднала и си е ударила крака, за което като видял състоянието ѝ, телефонирал в Спешна помощ. В тази секция

нямало други пътници, не е имало чанти и др. предмети по пътеката. Във влака е имало скоростомер, които се съхранявал в определени срокове. Екстремни спирания задължително се отбелязват и в дневник, в случая не е имало такива за отбелязване. Пострадалата пътувала с мъжа си, който също се оплакал и по негово/на свидетеля/ възприятие той изглеждал „по-зле“ от нея. В участъка има спирки, при захождане влакът намалява скоростта постепенно, така било и в случая, теренът в участъка не бил равен, което също налага коригиране на скоростта, но това е от компетентност на машиниста, както и това дали се налага по-голямо спиращо усилие. Тогава, ако човек е изправен, би могъл да загуби равновесие, затова вагоните са оборудвани с дръжки за пътниците. Помощник-машиниста на ПС, изслушан по делото като свидетел си спомня инцидент с паднала възрастна жена във влака, за който бил осведомен, не си спомня да е имало рязко спиране извън гарите, например поради препятствие. Неговата работа била да следи за сигналите и безопасността на пътя. Разяснява, че внезапно/екстремно /спиране има, ако е свързано с внезапна пречка, препятствие, иначе с по-голямо спиращо усилие влакът спира по-бързо, но не екстремно. Теренът е бил на места стръмен, при спускане се ползва спирачка. Машинистът избира скоростта, която не следва да е над допустимата. Третият изслушан свидетел на ответника е кондуктора на ПС Н. И., която също не е присъствала на инцидента и която също не помни да е имало рязко увеличаване на скоростта, или по-рязко спиране. Съпругът на ищцата К. М. свидетелства по делото, че са били седнали на обща пейка във вагона пострадалата е станала, за да отиде до тоалетна, не е видял самото ѝ падане, спянала ли се е, или „какво беше“, седял е на пейката, но влакът спял изведнъж. Случилото им се определя като катастрофа. Вагонът, в който пътували, бил с общи седалки, коридорът е по средата. Съпругата му паднала в коридора, където нямало никакви предмети, пътеката била суха. Влакът рязко спрял, тя била права и паднала, той също паднал, макар да бил седнал, също получил нараняване, от като му била спукана устната.

При така събраните доказателства, изводът на въззивния съд за неустановяване на правопораждащите факти по основанията на иска е незаконосъобразен и необоснован. Системата за управление на безопасността налага комплексни мерки, които да осигурят превенция и контрол на всички рискове при транспорт на пътниците, включително и осигуряване на безопасно и предвидимо движение на подвижния железопътен състав. Ответникът БДЖ „Пътнически превози“ е длъжен да спазва изискванията на чл. 22 т.6, във вр. чл.23 от Наредба №59 от 2006г. за управление на безопасността в железопътния транспорт, като провежда процедури за разследване на железопътни произшествия и инциденти, които гарантират, че произшествията, инцидентите, ситуациите, близки до инциденти и други опасни събития, се докладват, разследват и анализират в съответствие с действащата нормативна уредба и се вземат необходимите мерки. С Наредба №58 от 2006г и издадени въз основа на същата инструкция са определени основни технически и функционални изисквания към подвижния железопътен състав (ПС) и правила за разследване на произшествия и инциденти. Ответникът има общо задължение да документира техническото състояние на съоръженията и устройствата в тази връзка. Съгласно чл. 179 от наредбата (Изм. и доп. – ДВ,бр. 102/2020г., в сила от 1.12.2020г.) всички локомотиви, мотриси и мотрисни влакове се съоръжават със скоростомер за показване и регистриране на скоростта. Ответникът не е установил да е провел дължимото разследване въз основа на задължителни влакови документи и данни. При установено произшествие и съставен акт не ги е запазил, същевременно не е установил изпълнение на качествени и количествени критерии за поддържане ниво на безопасност при движение на подвижния състав /пътнически влак/, процедури за постигането на тези цели, методи за идентифициране на рискове, оценка на риска и въвеждане на адекватни мерки (чл.22 т.4 ,5 от наредбата ,изм. и доп. - ДВ, бр. 66 от 2019г.). Не е установил, че като предприятие е изградил система за управление на безопасността, контролира рисковете и осигурява на

пътниците безопасно транспортни услуги по мрежата в процесния участък.

Няма обективни данни от разследване на произшествието, при осигуряване на необходимата информация (чл.74 и сл., във вр. чл.68 т.2 и чл.69 т.4 от наредбата), което е задължение на длъжностни лица от железопътното предприятие/железопътен превозвач, включително и когато ситуацията е близка до произшествие, или инцидент. Обстоятелства като установените по делото свидетелстват за възникнал неприемлив риск по отношение на пътниците (чл.16 т.1 от наредбата) при нарушаване на общи правила за безопасност.

Ответникът не е установил и обстоятелствата, изчерпателно посочени в чл. 75 от ЗЖТ, които да изключат отговорността му при произшествие, от което е пострадал пътник, липса на общото условие за наличие на причинна връзка с произтеклите вреди при преvoза на пътници и като се позовава се на чл.75 т.2 ЗЖТ, в която хипотеза превозвачът се освобождава от отговорност при грешка или поведение на пътника, които не отговарят на обичайното поведение на пътниците. Обстоятелства като установените по делото не могат да бъдат подведени под тази квалификация. Пострадалата се е придвижвала по коридора на вагона в момент на внезапна, разяка и неочаквана промяната в скоростта на влака. Затова свидетелства изясненият механизъм на травмите, които е получила от падането, причинено от загубата на равновесие. Съгласно приетото и неоспорено заключение на вещото лице д-р И. С., специалист по съдебна медицина, счупването в горната трета на лявата бедрена кост може да бъде получено при падане след рязко нарушаване на равновесието при инцидента на 30.04.2020г. Вещото лице разяснява, че травмата при ищцата е енергийна. Получена е от падане в резултат на рязко спиране на транспортното средство, тъй като има инерционно въздействие върху равновесието, за да се получи нараняване като установеното по делото, а падането не е от подхлъзване или спъване, в който случай пострадалата би получила нараняване в областта на подбедриците, т.е. другаде. За последното няма обективни находки. Събраните гласни доказателства също свидетелстват, че коридорът на вагона е бил сух и свободен от предмети, които да причинят спъване. Въззивният съд не е обсъдил това заключение на вещото лице, дадено компетентно и обективно при изключване на друга вероятна причина за нейното падане в коридора на влака, освен внезапно и рязко намаляване на скоростта по време на движение на ПС. Неточно са възприети и показанията на свидетеля М. в подкрепа на направения от въззивния съд извод, че твърденията на ищцата са останали недоказани. Свидетелят не е видял как съпругата му е паднала, но обективно изтъква ситуация, при която неговите по-леки, но забележими наранявания в резултат на рязко спиране на влака, са били възприети и от други изслушани по делото свидетели, ангажирани от защитата на ответника. Показанията на свидетелите на ответника, негови служители, които не си спомнят да е имало рязко спиране, като интерпретират с оценъчно към обстоятелствата отношение кое намаляване на скоростта може да се смята за рязко и екстремно и да се вписва в документите, като цяло не обосновават изключване на правопораждащите факти по основанията на иска. Поради това касационната жалба е основателна в оплакването за съществено нарушение на съдопроизводствени правила при обсъждането и оценката на събраните по делото доказателства, както и за необоснованост на крайните изводи на съда.

По делото е установено, че за периода от 30.04.2020 г. до 11.05.2020г. ищцата е лекувана в Клиника по ортопедия при УМБАЛ „Канев“ гр.Р., където освен оперативната интервенция е извършена и рехабилитация. За времето от 11.05.2020 г. до 26.05.2020 г. и за периода от 19.06.2020г. до 26.06.2020г. е проведено лечение в отделение по физиотерапия на същата болница, извършвани са били възстановителни дейности по вертикализация, раздвижване на левия долен крайник. По време на болничния престой ищцата е имала нужда и от придружител, тъй като не могла да се движи самостоятелно. Получила е рани в областта на гърба в резултат на залежаването, което е наложило допълнително лечение, хирургическа обработка и медикаменти. С оглед характера на

получените телесни увреждания, през възстановителния период от една година е имала нужда от придружител и от чужда помощ при предвижване и при извършване на ежедневни дейности, която ѝ е оказвана от нейните близки- съпруга ѝ, дъщеря ѝ, както се установява от показанията на свидетелите. До момента не е налице пълно възстановяване на функцията на долния крайник. Ищцата не може да се придвижва без проходилка, ползва помощни средства при движение на кратки разстояния. Усилията за възстановяване на походката не са изцяло успешни. Дългият период на обездвижване е имал неблагоприятно въздействие върху общото състояние и придружаващите заболявания. Не може да се очаква пълно възстановяване на функцията на долния крайник. Нарушена е инервацията на крайниците и общо влошаване предвид съществуващите заболявания на ищцата: двустранна гонартроза с деформация на ставите ограничени движения на същите, както и диабетната полиневропатия, по отношение на които травмата се явява неблагоприятен фактор и води до влошаване. Към момента на произшествието ищцата е на 75 години. Макар да е страдала от диабет, до инцидента тя е била активна, обработвала е градината си в [населено място] и не е имало необходимост нейните близки да я обгрижват. Животът ѝ се е преобърнал. Травмата е била съпроводена с болки и страдания, които за ищцата продължават. Възстановяване позволяващо да води предишния си активен начин на живот не се очаква. По повод злополуката, при предявена писмена претенция пред „ДЗИ– Общо застраховане“ ЕАД- гр.София, като застраховател на ответника по задължителна застраховка „Злополука“, сключена с „БДЖ-Пътнически превози“ ЕООД- [населено място] /застрахователна полица №BG...../, на ищцата М. не изплащано обезщетение.

Врховен касационен съд следва да приложи чл. 52 от ЗЗД като определи справедливо по размер обезщетение за претърпените от ищцата неимуществени вреди. Искът е предявен в размер на 80 000 лева. Водещо и конкретно се съобразява вида на получените телесни увреждания - фрактура на лява бедрена шийка, претърпените болки и страдания и техният интензитет, който е бил сравнително висок и с отчитане възрастта на пострадалата, която е на 75 години към момента на произшествието, вземат се предвид и негативните психични преживявания и промяната в начина на живот. Травмата е била болезнена, наложила е спешна оперативна интервенция с голям обем и сложност. Времетраенето на проведеното лечение в болничното заведение, където ищцата е била обездвижена и се е нуждаела от придружител, също е значително. Като отчита продължителния възстановителен период, както и че до момента не е налице пълно възстановяване на функцията на долния крайник - вървенето, като съобразява също загубата на жизнена активност, подтиснатост и произтеклите битови неудобства-ищцата и към момента не може да се придвижва самостоятелно, ползва помощни средства при движение на кратки разстояния, като според медицинското заключение не е възможно да настъпи пълно възстановяване на функцията на долния крайник предвид съществуващите заболявания /двустранна гонартроза с деформация на ставите ограничени движения на същите, както и диабетната полиневропатия/, по отношение на които травмата се явява неблагоприятен фактор и ги влошава, съобразявайки обществения критерии за справедливост, което включва и отчитане на икономическата ситуация към момента на увреждането, приема, че справедливият размер на обезщетението възлиза на 80 000 лв., за каквато сума е предявен иска. Обезщетението следва да се присъди със законната лихва за забава от датата на увреждането 30.04.2020г.

В тази обжалвана част въззивното решение следва да бъде отменено, както и в частта за разносните като искът за обезщетение на неимуществените вреди бъде изцяло уважен.

17. Собственикът на ипотекиран имот може да упражни всички възражения на длъжника, но в защитата си по исков ред не е ограничен само до възраженията, с които последният разполага. Подобно на главния длъжник, той има на разположение

иска по чл. 439 ГПК като средство за защита срещу материалната незаконосъобразност на изпълнителния процес, но защитата на субективните му права не е ограничена единствено до този иск.

чл. 439 ГПК

чл. 42, ал. 2 ЗЗД

чл. 179 ЗЗД

Решение № 411 от 26.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 653/2023 г., III г. о., докладчик председателят Емил Томов

Разглежда се касационна жалба на Ю. А. А., подадена чрез пълномощник адв. А.Г. срещу решение № 1178 от 07.09.2022г по в. гр.дело № 3861/2021г. на Софийски апелативен съд в частта , с което по отношение на ответника И. П. П., единствен от привлечените ответници обжалвал решение от 17.09.2021г по гр.д № 12037/2016г на Софийски градски съд, същото е обезсилено по отношение на него. С първоинстанционното решение е уважен иск на касаторката за прогласяване недействителността на договорна ипотека, обективирана в нот. акт №76 от 23.07.2008г на нотариус А.Ч., на основание чл.42, ал.2 ЗЗД, по отношение на действията като пълномощник на ищцата С. С. Й., същевременно и длъжник по обезпеченото вземане, по отношение на неговия кредитор И. К. Г. и по отношение на цесионера И. П. П., който след уведомяване с нотариална покана, връчена на ищцата на 20.11.2014г за цесията на обезпеченото вземане в размер на 40 000 евро, което вземане е по договор за заем. Последният е образувал изпълнително дело пред ЧСИ А.П. единствено срещу ипотекарния длъжник, като е приложил изпълнителния лист, издаден на Г., приложил е договор за цесия от 20.11.2014г., за който длъжникът А. е уведомена и е насочил принудително изпълнение върху имота, даден в обезпечение съгласно процесния договор за ипотека. Съдебният изпълнител е удостоверил, че по образуваното въз основа на изпълнителен лист от 03.11.2014г, издаден по гр.д 49930/2013г на СРС, е извършил публична продажба с купувач последния ответник /взискателя И. П./ като на 08.10.2015г е изготвил постановление за възлагане, за което не е удостоверил, че е влязло в сила. С решение №222 от 07.12.2017г по гр. д 4594/2016г на ВКС Четвърто г.о е уважен иска на Ю. А. А., предявен срещу С. С. Й., като поради заплашване и на основание чл.30, вр.чл.44 от ЗЗД е унищожена упълномощителната сделка, обективирана в пълномощно от 11.07.2008г, по силата на която е сключен договора за ипотека за имот в [населено място], собственост на ищцата. С определение от 26.11.2018г по гр.д № 6727/23018г на СГС е обезсилен изпълнителния лист, издаден на 03.11.2014г от СРС на И. К. Г. на несъдебно изпълнително основание по чл.417 ГПК въз основа на отмененото със същото определение разпореждане за незабавно изпълнение срещу Ю. А., ипотекарен длъжник.

Въззивният съд е обявил първоинстанционното решение за влязло в сила по отношение на останалите привлечени ответници, които не са го обжалвали, а в обжалваната част, по отношение на И. П. П. служебно е проверил допустимостта на решението. Без да са въведени спорни твърдения относно правното му положение на взискател по изпълнителното дело и цесионер по вземането, въззивният съд е изтъкнал липса на правен интерес от установяване недействителността на ипотекацията спрямо него, като служебно се е позовал на липсата на доказателства изпълнени ли са изискванията за форма в чл. 171 ЗЗД при цесията. По делото не имало твърдения в тази насока, не е бил представен сключен в изискуемата форма договор за цесия, т.е. с нотариална заверка на подписите (по делото договора за цесия не е представен изобщо), дори да е било прехвърлено някакво вземане от ответника Г. на ответника П., според въззивния съд то е прехвърлено без ипотекацията. С тези мотиви въззивният съд е отрекъл правния интерес за

ищцата да установява спрямо последния пороците на нейното учредяване. Първоинстанционното решение е обезсилено по отношение на обжалвания ответник и в тази част производството е прекратено.

В касационната жалба се поддържат оплаквания за материална и процесуална незаконосъобразност. Изтъква се, че като ипотекарен длъжник по силата на оспорвания договор ищцата има правен интерес да установи, че ответникът П. не е имал качеството на кредитор и че ипотеката е недействителна на основание, противопоставимо на всички. Обявяването на недействителност на основание чл.42, ал.2 ЗЗД важи за всички. В писмена защита се оспорва обосноваването на изводите, свързани с валидността на договора за цесия и като съображение за отричане на правния интерес, тъй като валидността на цесията не е била спорен предмет, а освен това изводите на въззивния съд не кореспондират с обективните факти. В представено по делото удостоверение от Служба вписвания е отбелязано вписване на цесията. Въз основа на цесията ответникът е образувал изпълнителното дело, по което е взыскател и е обявен за купувач, именно по отношение на него ищцата има интерес да установи недействителността. Като прегражда защитата за нея, въззивното решение я лишава от справедлив процес и правосъдие.

Касационната жалба се оспорва от ответника И. П. П., който счита изводът за недопустимост на иска за правилен като краен резултат и по други съображения, които следва да се отчетат наред с изложените от въззивния съд мотиви. Валидността на сключения договор за цесия не може да се установява от съда служебно само въз основа на удостоверението от Служба вписвания, както ищцата счита и оплакванията за необосновани изводи на съда са неоснователни. Останалите съображения на касаторката са ирелевантни. Разрешенията указвани във връзка с искове по чл.439 ГПК не са приложими в настоящия случай. За правия интерес от иска са от значение дадените в решение № 93/2021г по гр.д № 2766/2020г на Четвърто г.о насоки за правно разрешение. Относими към процесния случай са изводите, че с влизане в сила на постановлението за възлагане, или когато изпълнителният лист бъде обезсилен, правният интерес отпада.

С определение №3444 от 09.11.2023г настоящият състав на ВКС е допуснал до касационно обжалване въззивното решение по в. гр.дело № 3861/2021г. на Софийски апелативен съд в частта, с което е обезсилено решение от 17.09.2021г по гр.д № 12037/2016г на СГС по отношение на ответника И. П. П. Съгласно определението, въззивното решение е извън допуснатия касационен контрол в частта, с която е обявено за влязло в сила решение от 17.09.2021г по гр.д № 12037/2016г на СГС по отношение на необжалвалите го страни. Касационно обжалване е допуснато по въпроса за правния интерес на ипотекарния длъжник от иск за обявяване недействителност на ипотеката срещу обезпечения /ипотекарния/ кредитор, включително когато последният се е легитимирал с договор за цесия в изпълнителен процес.

По изведения за тълкуване правен въпрос Върховен касационен съд, Трето г.о изтъква следното:

За правния интерес от искова защита е от значение, че изпълнителен лист, издаден само срещу длъжника, има сила срещу ипотекарния длъжник, респ. срещу неговия правоприменник, за изпълнение върху вещта (чл. 429, ал. 3 ГПК и чл. 173, ал. 1 ЗЗД).Нормата на чл.151 от ЗЗД предвиждаща правото на собственика на имота, ипотекиран като обезпечение на чуждо задължение да противопостави на кредитора всички възражения, с които разполага длъжникът и затова искът по 439 ГПК е на негово разположение. Собственикът на ипотекиран имот може да упражни всички възражения на длъжника, но в защитата си по исков ред не е ограничен само до възраженията, с които последният разполага. Подобно на главния длъжник, той има на разположение иска по чл. 439 ГПК като средство за защита срещу материалната незаконосъобразност на изпълнителния процес, но защитата на субективните му права не е ограничена единствено до този иск.

Ипотекарният длъжник, който оспорва материалната основа на правото на принудително изпълнение върху собствената си вещ, която обезпечава чуждия дълг, има правен интерес да предяви иск за недействителност на договора за ипотека на основание чл.42,ал.2 ЗЗД в случай на мнимо или опорочило действителността упълномощаване при сключването му. Искът се предявява срещу кредитора, в чиято полза е обезпечението по договора, а в случай че последният е прехвърлил вземането си, срещу цесионера, който е образувал изпълнително производство и насочил изпълнение върху ипотекираното имущество въз основа на предадения му изпълнителен лист. Такъв правен интерес е налице не само при образувано изпълнително дело, но и преди издаването на изпълнителен лист, както и след прекратяване на образуваното изпълнително производство /решение №60143/2021г по гр.д №3830/2020г ,Четвърто г.о на ВКС/. Не всички основания за прекратяване, предвидени в чл.433, ал.1 ГПК водят до отричане на правото на принудително изпълнение. Обезсилването на изпълнителния лист има за последица обезсилване по право на предприетите изпълнителни действия. Законът сочи кои права на трети лица, или редовни плащания не се засягат /чл.433 , ал.5, предишна ал.4 ГПК/. Тази уредба няма за последица препятстване да се установи с иск основание, изключващо други, или дори тези посочени в закона правни ефекти. Ипотекарният длъжник има правен интерес от решение, въз основа на което ще може да иска заличаване на вписаната ипотека – чл.179 ЗЗД, а извод за това дали същата е вписана, съдът следва да направи от удостоверението на службата по вписвания. Същата служба удостоверява и вписвания /по книгата за договорни ипотеки/, на договори за цесия, когато се прехвърлят и обезпечения /чл.171 ЗЗД/. За съобразяване на правния интерес от иска съдът има твърденията на страните, при непълни или липсващи данни съдът указва необходимостта от изясняване, или извършва справки. Изследва се правният интерес като абсолютна положителна процесуална предпоставка и за да не се накърни служебното начало и за да не се злепостави правото на защита, изводът не следва да е хипотетичен. Трябва да е изпълнено условието в чл.7 ал.1 ГПК фактите да са изяснени. Поради това и в зависимост от конкретния случай следва да бъде указано на ищеца да изложи твърдения за факти, които не са посочени, но съдът ги свързва с правния интерес.

Не е изключено правен интерес при конкретен установителен иск да се отрече поради неговата безполезност като форма на защита и санкция, но съдът не следва да накърнява правото на избор на правна защита (чл.6,ал.2 ГПК) с преценка за нейната целесъобразност (Реш. №93 от 12.11.2012г по т.д. №1069/2011г Първо т.о.) Друга е преценката на съда относно допустимостта на установителния иск и тя зависи от степента на засягането, което състоянието на спор предизвиква.

Въззивният съд не се е съобразил с отговора на въпроса при проверката на положителните процесуални предпоставки относно правото на иск. Касационната жалба е основателна, въззивният съд незаконосъобразно е обезсилил допустимо постановено решение и неправилно е прекратил частично делото. Ищцата Ю. А. А. има интерес да установи по отношение на ответника И. П. П., че последният не разполага с обезпечението, задало рамките на изпълнителният способ и определящо за положението му на взыскател в изпълнителен процес, който е образувал единствено срещу нея като ипотекарен длъжник, незавидимо дали възлагателното постановление е влязло в сила, след като в последствие изпълнителният лист е обезсилен. За разлика от случаите, в които искът за собственост е средството за защита на правата засегнати или застрашени от материално незаконосъобразно принудително изпълнение, в случая иск за установяване на собствеността не би осигурил защита на субективното право. Както ипотекарният кредитор в положението на взыскател, така и ипотекарният длъжник при наличие на насочено върху имота принудително изпълнение, имат еднопосочно твърдение по въпроса за собствеността и нейното носителство. Спорът е не дали ищцата е собственик на имота, който е ипотекиран, а действително ли е учредено обезпечението, което е ползвало

ответника като кредитор, за да осъществи принудително изпълнителен способ, с разрешаване на този спор ищцата има правен интерес да обвърже последния с влязло в сила решение.

Това налага отмяната на въззивното решение в обжалваната част и връщането на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд.

18. С решението за установяване на произход по исков ред съдът е длъжен да съобрази императивните правила по чл. 16, ал. 2, вр. чл. 73 ЗГР, като определи бащиното и фамилно име на физическото лице при спазване на изискванията по чл. 13 и чл. 14, ал. 1 ЗГР (или по чл. 15 ЗГР) и да постанови съответната промяна в съставения акт за раждане. Касае се до законна последица от установяването на произхода, която съдът не може да не приложи, поради императивния характер на цитираните разпоредби.

чл. 16, ал. 2, вр.

чл. 73 ЗГР

Решение № 417 от 27.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2421/2023 г., III г. о., докладчик съдията Маргарита Георгиева

Производството е по реда на чл. 290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Ю. К. К., чрез адв. Д. З., против въззивно решение № 27/06.01.2023 г. по възз.гр.д. № 3306/2022 г. на Софийския апелативен съд в частта, с която е отменено решение № 262467/ 21.07.2022 г. по гр. д. № 3821/2021 г. на Софийски градски съд в частта му, постановяваща вписване на бащино и фамилно име в акта за раждане на детето М. според установения произход от жалбоподателя - М. Ю. К. С въззивното решение в обжалваната му част съдът е постановил запазване на досега вписаните в акта за раждане бащино и фамилно име - М. Ц. Я. В останалите му части, с които е установен произхода на детето от баща, упражняването на родителските права е предоставено на майката, определен е режим на лични отношения с бащата и той е осъден да плаща издръжка, въззивното решение не е обжалвано и е влязло в сила.

Касаторът поддържа доводи за незаконосъобразност и необоснованост на решението в обжалваната част, поради противоречие с императивните норми на чл. 13, чл. 14 и чл. 16, ал. 2 ЗГР.

Ответната страна по жалбата Ц. Л. Я., чрез адв. Д. К., изразява становище за неоснователност на жалбата.

С определение № 598/12.02.2024 г. касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК - очевидна неправилност на въззивното решение в хипотезата на допуснато нарушение на императивни материалноправни норми, приложими за спора между страните - чл. 16, ал. 2, вр. с чл. 13 и чл. 14, ал. 1 от Закона за гражданската регистрация.

За да постанови обжалваното решение въззивният съд е посочил, че с влязлото в сила (в тази част) първоинстанционно решение, в производство по чл. 66, ал. 2 СК е установен произхода на малолетното дете М. от бащата Ю. К., като на основание чл. 16, ал. 2 ЗГР, вр. с чл. 13 и чл. 14, ал. 1 ЗГР е постановено детето да носи имената М. Ю. К.. Ответницата по иска - майка на детето е обжалвала промяната на презимето и фамилното име с доводи, че такава не следва да се допуска, тъй като са налице „важни обстоятелства“ по смисъла на чл. 19, ал. 1 ЗГР за запазване на досегашните имена - детето се идентифицира с тях и така е известно сред приятели, съученици, училищно ръководство, социални и здравни институции. Въззивният съд е приел, че в случая е приложима разпоредбата на чл. 19 ЗГР, като в производство при установен по съдебен ред произход,

при постановяване какви имена да носи детето, също следва да бъде съобразявано наличието на „важни обстоятелства“. Водещ е най-висшият интерес на детето, за който се следи и съобразно приложимите за България - Конвенция за правата на детето на ООН, (чл. 3 § 1) и Харта на основните права на Европейския съюз (чл. 24). В тази връзка е посочено, че детето от раждането си и към датата на постановяване на съдебното решение е носило имената М. Ц. Я. С тях е известно не само сред приятели и съученици, но и сред възпитатели и преподаватели, в това число и пред училищното ръководство на посещаваното от него учебно заведение, както и пред всички социални и здравни институции. Доколкото името е съществен индивидуализиращ белег на едно лице в обществото, промяната в бащиното и фамилното име на детето не е в негов интерес - това ще доведе до необходимостта от даване на обяснения и запознаване на трети лица с факти от личния му живот и ще има за последица недобронамерени нападки и злобни коментари от страна на съученици и връстници, респ. би се отразило върху емоционалното и психическото му развитие. Независимо от ниската си възраст, М. вече е изградила своята идентичност в средата, в която учи и живее, а промяната на бащиното и фамилното име ще представлява неправомерна намеса в правото ѝ на личен и семеен живот по чл. 8 ЕКПЧ.

Върховният касационен съд намира, че въззивното решение подлежи на отмяна като очевидно неправилно - чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК, предвид следното:

При раждането на български гражданин на територията на Република България се съставя акт за гражданско състояние - акт за раждане, в който се вписват неговото име (собствено, бащино и фамилно) и произход (чл. 9 ЗГР). Бащиното и фамилното име на физическото лице с установен произход от бащата се определя според изискванията по чл. 13 и чл. 14, ал. 1 и 3 ЗГР, а когато е установен само произходът от майка - по реда на чл. 15 ЗГР. Съгласно чл. 16, ал. 2 ЗГР името на дете, произходът на което е установен по съдебен ред, се определя от съда по реда на този закон, който в чл. 13 и чл. 14 постановява, че бащиното име на всяко лице се образува от собственото име на бащата; а фамилното - от бащиното или фамилното име на последния, като имената се вписват с наставките „-ов“ или „-ев“ и окончание според пола на детето. Бащиното име, определено съобразно правилото на чл. 13 ЗГР посочва връзката на произход между лицето и неговия родител, а фамилното име определя принадлежността му към рода. Тези връзки са важни и определящи индивидуализацията на лицето и затова законът е установил изрично начина, по който се формират имената на българските граждани.

От това следва, че с решението за установяване на произход по исков ред съдът е длъжен да съобрази императивните правила по чл. 16, ал. 2, вр. чл. 73 ЗГР, като определи бащиното и фамилно име на физическото лице при спазване на изискванията по чл. 13 и чл. 14, ал. 1 ЗГР (или по чл. 15 ЗГР) и да постанови съответната промяна в съставения акт за раждане. Касае се до законна последица от установяването на произхода, която съдът не може да не приложи, поради императивния характер на цитираните разпоредби.

В тази връзка следва да се посочи, че изложените от ответната страна по жалбата доводи за наличие на „важни обстоятелства“, обуславящи запазване на досегашните фамилно и бащино име на детето, са относими за разглеждане в самостоятелното производство по чл. 19, ал. 1 ЗГР, но същите не могат да дерогират правилата по чл. 16, ал. 2, вр. чл. 13 и чл. 14, ал. 1 ЗГР. Съгласно чл. 19 ЗГР промяната на собствено, бащино или фамилно име се допуска от съда въз основа на писмена молба на заинтересования, когато то е осмиващо, опозоряващо или обществено неприемливо, както и когато важни обстоятелства налагат това. Следователно, материалноправните условия, процесуалният ред (охранително производство), надлежната легитимация на молителя (призната само за лицето, на което принадлежи правния интерес за исканата промяна на име), са различни от предмета на производството по иск за установяване произход на дете и произтичащите от това промени в данните за гражданското състояние, които трябва да се постановят от

съда в изпълнение на нормата на чл. 16, ал. 2 ЗГР. Поради това, предпоставките и редът по чл. 19 ЗГР (вкл. обсъждани в случая от въззивния съд и в контекста на чл. 8 ЕКПЧ и чл. 24 ХОПЕС) са несъотносими към задължителните законни последици по чл. 16, ал. 2 ЗГР на съдебното решение за установяване на произход.

Предвид изложеното, въззивното решение в обжалваната му част, като постановено в противоречие с приложимите императивни норми следва да се отмени и вместо това да се постанови вписване на промяна в акта за раждане на бащиното и фамилно име на М., според установения ѝ произход от баща, съответно - от Ц. на Ю. и от Я. на К. Не са налице основания бащиното име да се формира без съответната наставка и окончание съобразно пола на детето, което в пълна степен отговаря на изискванията на закона (чл.14, ал. 1 ЗГР) и на българската именна традиция.

19. Когато вредите са настъпили от незаконно прекратяване на служебното правоотношение, служителят може да претендира различни по вид вреди. При предявена претенция за обезщетение от работодателя за имуществените вреди, изразяващи се в пропуснат доход от възнаграждение за престиране на труд, съответно разликата между получавано преди уволнението и по-ниското по размер възнаграждение по нововъзникнало правоотношение, е ограничено времето, за което може да се търси обезщетение: през което служителят не е заемал държавна служба, но за не повече от 6 месеца (чл. 104, ал. 1 от ЗДСл.). По аналогичен начин е разрешен въпросът и в останалите нормативни актове, уреждащи обезщетението при незаконно прекратяване на служебно/трудова правоотношение – чл. 172 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, чл. 237 от Закона за МВР, чл. 226 от Закона за съдебната власт, чл. 225 от КТ.

Ако уволненият служител е претърпял действително повече вреди, той може да ги търси, срещу прекия извършител на деликта, като в този случай няма ограничение за вида на вредите, за които може да се претендира обезщетение. Приложим е общият принцип на чл. 51, ал. 1 ЗЗД за обезвреда на всички вреди, пряка последица от увреждащото действие, проведен и в правилото на чл. 4 от ЗОДОВ.

чл. 104, ал. 1 ЗДСл.

чл. 51, ал. 1 ЗЗД

Решение № 425 от 28.06.2024 г. на ВКС по гр. д. № 1517/2023 г., IV г. о., докладчик съдията Мария Христова

Производството е по реда на чл.290 и сл. от ГПК.

Образувано е по касационна жалба от Народното събрание на Република България, чрез юрисконсулт Л. Т., срещу въззивното решение на Варненски окръжен съд № 1365/07.11.2022г. по в.г.д.№1492/2022г. в частта, с която е потвърдено решението на първостепенния Районен съд – Варна, с което касаторът е осъден да заплати на Д. Г. Й. сумите, както следва: 20 990,62 лв. – неполучена от ищеца основна заплата за периода от 26.08.2019 г. до 16.07.2020г., вкл., в резултат от съществено нарушение на правото на ЕС, ведно със законната лихва върху нея, считано от датата на исковата молба – 22.12.2020г. до окончателното ѝ изплащане; 2 979,14 лв. – мораторна лихва върху главницата от 20 990,62 лв., считано от деня на увреждането (25.02.2019 г.) до датата на предявяване на иска.

Касационното обжалване е допуснато с определение №319/24.01.2024г. по обобщения и уточнен от съда (съгласно т. 1 от ТР № 1/2009 г. на ОСГТК на ВКС) правен въпрос: за обема на отговорността за вреди от незаконно прекратяване на служебното

правоотношение, изразяващи се в неполучаване на месечен доход и обезщетен ли е служителят за същите, когато е получил максималния размер на обезщетението, определено в специалния закон (ЗДСл), в хипотезата на чл.280, ал.1, т.3 от ГПК.

Съставът на Върховния касационен съд дава следното разрешение по правния въпрос, за чието разглеждане е допуснато касационно обжалване:

Съгласно императивното правило на чл.51, ал.1 от ЗЗД при деликтната отговорност обезщетение се дължи за „всички вреди”, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, независимо дали същите са имуществени (претърпяна загуба или пропусната полза) или неимуществени (чл.52 от ЗЗД). Преки и непосредствени вреди са онези, които настъпват вследствие на непозволеното действие (деяние), което е решаващо, вътрешно необходимо и свързано с резултата, т.е. вредата закономерно произтича от него (решение по гр.д. № 3026/2008 г. на IV г.о.). Причинно-следствената връзка трябва да бъде доказана, съгласно разясненията в т. 2 на Постановление № 7 от 30.12.1959 г. на ППВС.

Когато вредите са настъпили от незаконно прекратяване на служебното правоотношение, служителят може да претендира различни по вид вреди. При предявена претенция за обезщетение от работодателя за имуществените вреди, изразяващи се в пропуснат доход от възнаграждение за престиране на труд, съответно разликата между получавано преди уволнението и по-ниското по размер възнаграждение по нововъзникнало правоотношение, е ограничено времето, за което може да се търси обезщетение: през което служителят не е заемал държавна служба, но за не повече от 6 месеца (чл.104, ал.1 от ЗДСл.). По аналогичен начин е разрешен въпросът и в останалите нормативни актове, уреждащи обезщетението при незаконно прекратяване на служебно/трудова правоотношение – чл. 172 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, чл. 237 от Закона за МВР, чл.226 от Закона за съдебната власт, чл.225 от КТ.

Ако уволненият служител е претърпял действително повече вреди, той може да ги търси, срещу прекия извършител на деликта, като в този случай няма ограничение за вида на вредите, за които може да се претендира обезщетение. Приложим е общият принцип на чл. 51, ал. 1 ЗЗД за обезвреда на всички вреди, пряка последица от увреждащото действие, проведен и в правилото на чл. 4 от ЗОДОВ.

Тези принципни постановки са в съответствие и с постановените решения на СЕС по съединени дела С 46/93 и С 48/93 от 5 март 1996 г. и по дело Francovich и др. от 19 ноември 1991 г. (С 6/90 и С 9/90, Recueil, стр. I 5357, точка 37), в които е прието, че общностното право установява принципа, съгласно който държавите членки са длъжни да поправят вредите, причинени на частноправни субекти вследствие на нарушения на общностното право, за които държавите носят отговорност. Той е приложим във всеки случай, когато държава членка наруши правото на Общността, независимо от това кой е държавният орган, чието действие или бездействие е в основата на неизпълнението на задължението, при наличие на пряка причинно-следствена връзка с вредите. Прието е още, че обезщетението в тежест на държавите членки за вреди от нарушението на общностното право, трябва да бъде равностойно на претърпяната вреда. При липса на общностни разпоредби, вътрешният правов ред на всяка държава членка трябва да установи критериите, които позволяват да се определи обхватът на обезщетението, като се има предвид, че те не могат да бъдат по-малко благоприятни от тези, които се отнасят до подобни вътрешни иски, и не могат да са уредени така, че да правят на практика невъзможно или изключително трудно получаването на обезщетението (Решение от 9 ноември 1983 г. по дело San Giorgio, 199/82, Recueil, стр. 3595).

В жалбата си Народното събрание на Република България излага доводи за недопустимост и неправилност на въззивното решение поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост. Твърди, че при постановяването му съдът не е съобразил обстоятелството, че Народното

събрание на Република България не носи отговорност във връзка със своята законодателна дейност, като единственият орган, който е компетентен да се произнесе по приеманите от него актове е Конституционният съд. Народното събрание не е процесуален субституент по смисъла на ЗОДОВ, а държавата следва да се представлява от министъра на финансите. Твърди, че размерът на дължимото на ищеца обезщетение е определен от специалния закон – Закона за държавния служител (чл.104 от ЗДСл.), поради което не може да бъде разширен обема на отговорността на органа по назначение, още по-малко да търси такава от законодателния орган. В тази хипотеза приложението на обезщетението по чл.1, ал.1 от ЗОДОВ е недопустимо с оглед разпоредбата на чл.8, ал.3 от ЗОДОВ. Сочи още, че въззивният съд не е изследвал всички елементи на фактическия състав на чл.2в от ЗОДОВ вр. с чл.4 § 3 от ДЕС, като не е налице пряка връзка между оставането на ищеца без работа и нарушаване на правото на ЕС от Народното събрание. Претендира отмяна на решението и постановяване на друго, с което предявените искиове да бъдат отхвърлени, както да му бъде присъдено юрисконсултско възнаграждение.

Ответникът Д. Г. Й., с писмен отговор, чрез адвокат И. В., оспорва жалбата. Твърди, че решението на въззивния съд е допустимо и законосъобразно. Излага, че в практиката на ВКС и СЕС е възприето разбирането, че законодателният орган е пасивно легитимиран да отговаря за вреди причинени от приемането на закон при съществени противоречия с правото на ЕС. Същата произтича от чл.4 §3 от ДЕС. По отношение на ищеца, приложими са чл.45 от ДФЕС и всички норми на ПЕС свързани със свободното движение на хора и тяхната трудова заетост. Правилно съдът не е приложил разпоредбата на чл.104 от ЗДСл., тъй като обезщетението се претендира от трето за служебното правоотношение лице. При преценка налице ли е нарушение и дали то е съществено, съдът правилно е приложил разрешената дадени от СЕС по съединени дела С-46/93 и С-48/93г. По същество претендира за отхвърляне на жалбата и присъждане на направените по делото разноски.

Към настоящото производство е присъединено ч.г.д.№1516/2023г. на ВКС, IV г.о. образувано по частна жалба от Д. Г. Й., чрез адвокат В., срещу определение №72/10.01.2023г. по в.г.д. №1492/2022г., с което е оставено без уважение искането на жалбоподателя за изменение на въззивното решение в частта за разноските и присъждане на разходите за адвокатско възнаграждение пред въззивната инстанция.

Частният жалбоподател твърди, че определението е неправилно. Излага, че съгласно разпоредбата на чл.81 от ГПК във всеки акт, с който приключва делото в съответната инстанция съдът следва да се произнесе по искането за разноски. В конкретния случай, по делото са представени и надлежни доказателства за извършването им. Размерът на същите следва да бъде определен според материалния интерес на всяка от подадените въззивни жалби.

Ответникът Народното събрание на Република България, не е депозирал писмен отговор и не изразява становище по жалбата.

Воззивният Варненски окръжен съд е потвърдил решението на първостепенния Районен съд – Варна в частта, с която Народното събрание на Република България е осъдено да заплати на Д. Г. Й. сумите, както следва: 20 990,62лв. – неполучена от ищеца основна заплата за периода от 26.08.2019 г. до 16.07.2020г., вкл., в резултат от съществено нарушение на правото на ЕС, ведно със законната лихва върху нея, считано от датата на исковата молба – 22.12.2020г. до окончателното ѝ изплащане и 2 979,14 лв. – мораторна лихва върху главницата от 20 990,62 лв., считано от деня на увреждането (25.02.2019 г.) до датата на предявяване на иска.

Воззивното решение в останалата му част е влязло в сила.

За да постанови този резултат, съдът приел, че по делото са надлежно установени следните обстоятелства: Със Заповед №4038/25.02.2019г. на Директора на Дирекция Митници, служебното правоотношение на ищеца с Агенция Митници било прекратено, считано от 26.02.2019г. Основанието за издаването ѝ било „обективна невъзможност

държавният служител да изпълнява задълженията си извън случаите по чл. 103, ал. 1, т. 3 от ЗДСл. Привлечен като обвиняем за умишлено престъпление от общ характер по ДП №8/2016 г. по описа на ТСБОП – Варна, пр.пр. №486/2016 г. по описа на СП“.

Заповедта била отменена с решение №8767/03.07.2020г. на Върховен административен съд, след което със Заповед №3552/17.07.2020г. на Директора на Агенция Митници, ищецът Д. Й. бил възстановен на заеманата от него длъжност (Началник на митнически пункт II ниво, Длъжностно ниво 6, Ръководно ниво 6Б, при териториална дирекция С. морска, с ранг II старши), считано от 17.07.2020г.

Прекратяването на служебното правоотношение на ищеца Д. Й. с Агенция митници било за периода от 26.02.2019г. до 17.07.2020г.

С Решение №7/17.09.2019г. на Конституционния съд на Република България, обн. ДВ бр. 75 от 2019 г., била обявена за противоконституционна разпоредбата на чл. 10, ал. 1, изречение второ от Закон за митниците (обн. ДВ, бр. 15 от 06.02.1998г., последно изм. ДВ, бр. 32 от 16.04.2019г.), според която: „Митническите служители, които са митнически органи по смисъла на закона, могат да бъдат само лица, които не са привлечени като обвиняеми или не са подсъдими за умишлено престъпление от общ характер“.

Въззивният съд кредитирал заключението на допуснатите пред първостепенния съд първоначална и допълнителна съдебно-счетоводни експертизи, от които приел, че размерът на неполучената от ищеца Й. основна заплата за периода на прекратяване на служебното му правоотношение (от 26.08.2019г. до 16.07.2020г.) възлиза на 20 990,62 лв.; размерът на обезщетението за забавено плащане на посочената сума, за периода от 01.03.2019г. до 25.09.2020г. било в размер на 2 979,14 лв.

Въз основа на така установеното от фактическа страна съдът направил извод, че Народното събрание е надлежен ответник по предявения иск, доколкото претенцията е за обезщетение на вреди настъпили в резултат на приложение на законова норма, обявена за противоконституционна. Посочил, че основното задължение на ответника е приетите от него закони да съответстват на Конституцията и на правото на ЕС, както и да предприема действия за уреждане на правните последици от прилагането на противоконституционен закон. Приел още, че по делото е установен факта на прекратяване служебното правоотношение на ищеца на основание чл. 10, ал.1 от Закона за митниците, поради което направил извод, че ищецът е претърпял вреди именно от дейността на Народното събрание, което не е изпълнило задължението си приетите от него закони да съответстват на Конституцията и правото на Европейския съюз.

Направил извод, че въведените с чл. 10, ал. 1, изречение второ от Закона за митниците изисквания към митническите служители, като митнически органи, ограничават правото на труд и правото на свободен избор на професия, гарантирани в чл. 15 от ХОПЕС. Приел, че разпоредбата е поставила знак на равенство между ограничението, налагано в резултат на осъждане, и това, възникващо вследствие на образувано, но не приключило наказателно производство. Правните последици за засегнатите лица били едни и същи, без наличие на конституционно оправдано основание за това, което обосновало извода за наличие на пряка причинно-следствена връзка между посочената разпоредба и настъпилите вреди, тъй като прекратяването на служебното правоотношение на ищеца било в резултат на приложението ѝ.

По отношение на размера на дължимото обезщетение съдът приел, че между страните не е спорно, че на ищеца било изплатено обезщетение в размер на неполученото трудово възнаграждение за периода от 25.02.2019г. до 26.08.2019г. (съгласно чл.104 от ЗДСл.). Обосновал извод, че не са налице пречки и законови забрани за предявяване на иск за заплащане на обезщетение за неполученото трудово възнаграждение за период, следващ посочения, доколкото искът не е насочен към работодателя и не се основава на чл. 121, ал.1 от Закона за държавния служител.

В заключение, съдът направил извод, че на ищеца се дължи обезщетение в размер от

20 990,62 лв., представляващо неполученото от същия трудово възнаграждение за периода от 26.08.2019 г. до 16.07.2020 г., ведно със законната лихва върху нея, считано от предявяване на иска до окончателното ѝ изплащане. Намерил за основателна и претенцията за присъждане на обезщетение за забавеното плащане на главницата, за периода от 01.03.2019 г. до 25.09.2020 г., в размер на 2 979,14 лв.

При извършената касационна проверка, настоящата инстанция не установи пороци, водещи до нищожност или недопустимост на обжалваното решение.

Съдът намира за неоснователно касационното оплакване за недопустимост на производството по следните съображения: Предявеният иск намира своето правно основание в разпоредбата на чл.2в от ЗОДОВ за обезщетяване на вредите, причинени от незаконни актове или действия на Народното събрание, в конкретния случай приемане на норма в нарушение на правото на Европейския съюз. Трайно установено в практиката на ВКС (част от която са решение № 72/31.03.2021 г. по гр. д. № 3006/2020 г., III г. о., решение 71/06.04.2019г. гр.д. № 3804/2019г. IV г.о. и др.) е разбирането, че държавата отговаря за вредите, причинени от незаконни актове или действия на Народното събрание, като държавен орган и на народните представители, като длъжностни лица (чл.7 от Конституцията на Република България). Прието е, че държавата може участва в съдебни производства по граждански спорове за обезщетение за вреди по ЗОДОВ (чл. 7); по граждански спорове за обезщетение за вреди на общо основание (чл. 49 ЗЗД), както и по съдебни спорове за обезщетение за вреди от нарушение на правото на Европейския съюз – чл. 2в, ал. 1, т. 2 ЗОДОВ (ДВ, бр. 94 от 2019 г.) чрез процесуален субституент – органът, от чиито незаконни актове, действия или бездействия са причинени вредите. Разяснено е, че в тези случаи, тя не става страна по делото, но е обвързана от постановеното решение. Конституирането на процесуалния субституент като главна страна по делото, която извършва процесуалните действия от свое име, изключва възможността носителят на задължението (държавата) да вземе участие в процеса като главна страна.

Неоснователен е и касационният довод, че Народното събрание не носи отговорност за своята законодателна дейност. Правилно и в съответствие с формираната и установена непротиворечива практика на ВКС, включително и посочената по-горе, е изводът на въззивния съд, че Народното събрание носи отговорност приетите от него закони да съответстват на Конституцията и на правото на Европейския съюз, което произтича от основното задължение на законодателния орган да спазва конституционния ред и задължителните за страната европейски актове. Приемането на противоконституционен закон или закон в нарушение на правото на Европейския съюз, представлява деликт, защото неизбежно причинява вреди на правните субекти (държавата, гражданите и юридическите лица, които са в равна степен подчинени на закона до привеждането му в съответствие с Конституцията и правото на Европейския съюз).

В съответствие с отговора на поставения от касатора правен въпрос е изводът на въззивния съд, че не са налице пречки и законови забрани за предявяване на иск за заплащане на обезщетение за неполученото трудово възнаграждение за период, следващ определения в чл.104, ал.1 от ЗДСл., срещу деликвента (прекия извършител) за обезщетение на действително претърпените от ищеца вреди в пълен размер, надхвърлящ обема на отговорността на работодателя. Посочената материално-правна разпоредба е специална спрямо общите правила на деликтната отговорност и същата не изключва отговорността на деликвента за пълна обезвреда на действително претърпените от деянието (действие или бездействие) вреди. Неоснователен е касационният довод за приложимост на правилото на чл.8, ал.3 от ЗОДОВ в конкретния случай.

Правилен е и изводът на съда за наличие на материалните предпоставки за уважаване на предявения иск с правно основание чл.2в от ЗОДОВ: нарушена правна норма, която има за предмет предоставяне на права на частноправните субекти и нарушението да е достатъчно съществено. Същият е изведен след съвкупен анализ на събраните

доказателства и безспорно установените по делото факти. Въведените с чл.10, ал. 1, изречение второ от Закона за митниците (ДВ, бр.98/2018г.) изисквания към митническите служители, като митнически органи, ограничават правото на труд и правото на свободен избор на професия, гарантирани в чл. 15 от ХОПЕС, като поставят знак на равенство между ограничението, налагано в резултат на осъждане, и това, възникващо вследствие на образувано, но не приключило наказателно производство. За приравняването на правните последици не е налице конституционно оправдано основание, което представлява съществено нарушение на правото на Европейския съюз.

При постановяване на оспореното решение в посочената му част съдът не е допуснал нарушение на материалния закон. Решението е обосновано.

Неоснователно е и последното наведено касационно оплакване за липса на пряка причинно-следствена връзка между нарушението на задължението, за което носи отговорност държавата (приетата норма противоречаща на правото на Европейския съюз) и настъпилата вреда, претърпяна от увреденото лице (неполученото трудово възнаграждение за процесния период). Прекратяването на служебното правоотношение на ищеца е резултат от приложението на правилото на чл.10, ал.1 от Закона за митниците (в редакцията ѝ към 25.02.2019г.), вследствие на което ищецът е бил лишен от възможността на работи на заеманата от него длъжност и от правото да реализира доход от трудовото правоотношение. По делото не е установено, нито се твърди лицето да е работило на друга работа, поради което същото принудително не е могло да упражнява исканата от него работа за целия процесен период (до възстановяването му на заеманата преди уволнението длъжност).

По така изложените съображения, касационната жалба е неоснователна и въззивното решение следва бъде оставено в сила.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

20. Съдът при приложението на чл. 20 ЗЗД следва да мотивира смисъла на отделните уговорки във връзка една с друга и в насока, която произтича от целия договор, във връзка с неговата цел, приета от страните, обичаите, практиката и добросъвестността. Ето защо, при изясняване на действителната воля на съконтрагентите, съдът следва да изложи мотиви по изследване, съобразно доказателствения материал на обстоятелствата, при които е сключен договора. Едва след това, същият може да приеме възникналите права и задължения като установени и съответно като дължимо поведение във връзка с възникналото obligatorно отношение.

чл. 20 ЗЗД

Решение № 66 от 3.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 723/2023 г., I т. о., докладчик председателят Елеонора Чаначева

Производството е по чл.290 ГПК.

Столична община е подала касационна жалба против решение №771 от 05.12.2022г. по т.д. №884/22г. на Софийски апелативен съд.

Касаторът, чрез пълномощника си – юрк. М. А. е поддържал оплаквания за нарушение на материалния закон и необоснованост – касационни основания по чл. 281, т.3 ГПК. По - конкретно са изложени подробни съображения, за това, че при постановяване на решението въззивният съд изцяло е игнорирал установеното с договора, като е приел процент увеличение на размера на договореното при повишаване на цената на ГСМ с 7.5 %, без да изложи мотиви за това, като не е и тълкувал уговорката, а е

препратил по реда на чл.272 ГПК към мотивите на първостепенния съд, които също са лаконични, като те са и предмет на оплакване за неправилност, по който няма съображения. Изложени са още доводи, че такова увеличение на цената води до пренебрегване на установената с договора воля на страните, като предпоставките за такова увеличение са неустановени по спора.

Ответникът по касация – „МТК Гроуп“ ООД, [населено място] поддържа становище за правилност на изводите на въззивния съд.

Върховният касационен съд, състав на първо търговско отделение, за да се произнесе взе предвид следното:

С определение № 152 от 24.01.2024г. на ВКС, I т.о. въззивното решение е допуснато до касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК.

С решението, предмет на обжалване, състав на Софийски апелативен съд е потвърдил решение №909/21.07.2022г. по т.д. 2009/21 на СГС. За да постанови обжалвания резултат, съставът е приел, че страните са сключили договор за извършване на обществен превоз № СОА 16 –ДГ56 -1196/ 02.12.2016г. по силата, на който ищецът по спора се е задължил да извършва обществен превоз по основни градски автобусни линии № 12, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 24А, 25, 26, 28, 29, 31, 81, 86, 117, 118, и 119 от общинската транспортна схема на СО срещу възнаграждение в размер на 3 лв. за километър. В чл.5, ал.2 от Договора е уговорено, че дължимото възнаграждение се заплаща ежемесечно на две вноски – в размер на 30% авансово до 15-то число на текущия месец, а останалата част до 14-то число на следващия месец, определено въз основа на действително извършения пробег. Страните, в зависимост от промяната на цените на гориво- смазочните материали са уговорили промяна в така определената цена на извършвания превоз с чл.5, ал.4, т.2 от договора- в смисъл, че ако цената на ГСМ бъде увеличена с 20%, съгласно данните на НСИ, спрямо цената на същите към подписване на договора, то следва да бъде увеличено и договореното възнаграждение. Предвидено е провеждане на преговори между договарящите, като при това условие цената може да бъде увеличена до 5% , а ако не бъдат проведени такива преговори, възнаграждението се увеличава с 2.5 % на километър маршрут пробег. Ищецът, с исковата молба е претендирал увеличение в размер 7.5 % на километър пробег, мотивирано с увеличената цена на ГСМ с над 60%. Съдът, след изслушването на експертиза, установяваща това увеличение е приел, че цената с увеличение 7.5 % е дължима, като е съобразил изчисления размер с експертизата. По отношение приемане на претендирания размер, като уговорен, въззивният състав е препратил към мотивите на долната инстанция по реда на чл.272 ГПК. Тези мотиви, станали мотиви и на обжалваното решение, по тълкуване на уговорката на чл.5, ал.4, т.2 от договора, съставляват определянето на клаузата като двустранно установена възможност, след преговори да бъде предприета промяна в разходите, съобразно инфлацията, респ. дефлацията, за да бъде осигурена равностойност на насрещните престации по договора. Така е достигнат извод, че страните с тази уговорка са приели, че предвиденото процентно увеличение на цената е приложимо при 20% увеличение на ГСМ, като за следващите 20% отново се начислява 2.5% - увеличение на стойността на километър пробег. Или, прието е, че при увеличение над 60% -каквото било налице в случая увеличението следва да бъде с 7.5 % . Към тези мотиви, в допълнение, въззивният съд е добавил, че при прилагане тълкуването от ответника по спора на разпоредбата на чл.5, ал.4, т.2 от договора би се стигнало до неоправдано икономическо разместване, което било в „ущърб“ на изпълнителя, на който биха били възложени последиците от многократно увеличените цени на горивата. Така стойността на увеличението, съдът е определил като 7.5 % за километър пробег и е мотивирал основателност на заявената претенция изцяло, като е оставил в сила решението на първостепенния съд.

За релевантен, с оглед основанията по чл.280, ал.1, т.1 ГПК, съобразно изискването на чл.280, ал.1 ГПК е приет въпроса –относно необходимостта от прилагане на чл.20 ЗЗД във

връзка с установяване съдържанието на конкретна договорна клауза, в съответствие с действителната воля на страните и императивните изисквания на нормативната уредба

С константната, безпротиворечива практика на ВКС, /в това число и цитираната от касатора/- напр. решение №133/21 по гр.д. 3595/19 на ВКС, III г.о., решение 128/19 по гр.д. № 887/19 на ВКС, II г.о. , решение №64/20 по глр. Д. 350/19 на ВКС, II г.о., решение №122/19 по гр.д. 3238/18г. на ВКС , IV г.о. и др., по приложението на чл.20 ЗЗД, съставите на ВКС еднозначно приемат, че тълкуването като подчинено, зависимо, производно мислене съдейства за разкриване на съдържанието на предмета му и винаги е дейност по установяване точния смисъл на този предмет. Чл. 20 ЗЗД изрично определя критериите, по които се осъществява тълкуването на договор. От тези критерии се извежда, че меродавна е изявената, а не предполагаема воля на страните, като смисълът на думите се установява в съответствие с общоприетото им значение. При осъществяване на такава дейност по тълкуване винаги следва да се търси общата воля на страните - изявеното и обективизирано в писмения текст общо намерение, изследвано в контекста на съотносимост на уговорката с останалите договорни клаузи, със смисъла и целта на целия договор, с обичаите, практиката и добросъвестността. Поначало на тълкуване подлежат неясните, двусмислени уговорки, както и тези, които макар и разбираеми от външна страна са предмет на спор между страните. При всяко тълкуване на договорно установени права и задължения, обаче, съдът е задължен да изясни само изявената воля, като не я подменя, тъй като чрез тълкуване не може да бъде изменено договорно поето задължение или да бъдат създадени права, които страните не са уговаряли. Критериите, регламентирани от чл. 20 ЗЗД са обективни, поради което разбирането на всяка от страните по договора за смисъла на договореното следва да се съобразява и отнася именно към обективизираната им воля, включително изведена и от тяхното поведение при изпълнението му, тъй като неизявената воля е правно ирелевантна.

Следователно, съдът при приложението на чл.20 ЗЗД следва да мотивира смисъла на отделните уговорки във връзка една с друга и в насока, която произтича от целия договор, във връзка с неговата цел, приета от страните, обичаите, практиката и добросъвестността. Ето защо, при изясняване на действителната воля на съконтрагентите, съдът следва да изложи мотиви по изследване, съобразно доказателствения материал на обстоятелствата, при които е сключен договора. Едва след това, същият може да приеме възникналите права и задължения като установени и съответно като дължимо поведение във връзка с възникналото obligatorно отношение.

С оглед така приетото, напълно споделено и от настоящия състав и разгледаните мотиви на въззивния съд е налице отклонение на въззивния състав от изложените разрешения на ВКС при обосноваване на цялостната основателност на претенцията, така както е заявена, с извършено в противоречие с правилата, установени в чл.20 ЗЗД, тълкуване. Този извод се налага, поради това, че в случая, съдът противно на указаното в цитираната норма с решаващите си изводи по тълкуване уговорките между страните не е изложил аргументи свързани със спора между страните по прилагането им, не ги е тълкувал самостоятелно, нито е обосновал безкритичното приемане на мотивите на първата инстанция въпреки оплакванията на въззивника в тази насока. Изтъкнатото като допълнителен мотив също не е свързано с тълкуване на текста, а с житейски оправданото разбиране за несправедливо понасяне на неблагоприятни последици от сключения договор, което е ирелевантно към общата воля на страните. Така, съставът е нарушил задължението си, свързано с необходимостта да разгледа събраните по делото доказателства в тяхната цялост, като съобрази и твърденията и доводите на страните, като изведе правни изводи от този доказателствен материал, чрез мотивиране на всички елементи, свързани с коректното тълкуване на създадените, изводими от тези доказателства, отношения и произтичащите от тях права и задължения, като отчете и обстоятелството, че по размера на увеличението е имало спор, заявен още пред първата

инстанция и ако въпреки тези доказателства, мотивира приетия размер на увеличението да изложи мотиви за разбирането си относно договореното и неговото съотнасяне с претенцията на ищеца. Поради това противоречие, решението частично подлежи на касиране.

По същество, предявените искове са частично основателни по следните съображения:

В производството не е било спорно, че страните са сключили договор за извършване на обществен превоз № СОА 16 –ДГ56 -1196/ 02.12.2016г. по силата, на който ищецът по спора се е задължил да извършва обществен превоз по основни градски автобусни линии № 12,18,20,21,22,23,24,24А,25,26,28,29,31,81,86,117,118,и 119 от общинската транспортна схема на СО срещу възнаграждение в размер на 3 лв. за километър пробег. В чл.5,ал.2 от Договора е уговорено, че дължимото възнаграждение се заплаща ежемесечно на две вноски – в размер на 30% авансово до 15-то число на текущия месец, а останалата част до 14-то число на следващия месец, определено въз основа на действително извършения пробег. Също така не е имало спор и относно текста на чл.5,ал.4, т.2 . За да достигне до извод за основателност на иска, така както е предявен първостепенният съд, е приел, че страните с тази уговорка са приели, че предвиденото процентно увеличение на цената е приложимо при 20% увеличение на ГСМ, като за следващите 20% отново се начислява 2.5% - увеличение на стойността на километър пробег. Или, прието е, че при увеличение над 60%, увеличението следва да бъде с 7.5 % . Именно тези мотиви са били споделени от въззивния съд в обжалваното решение.

Така приетото не съставлява тълкуване на споразумението, очертаващо правата и задълженията на страните във връзка с уговаряне изменение в договорената цена при определени условия. В приложения договор са уговорени условия, при които първоначално договорената цена на услугата се променя, като в чл.5 , ал.4, т.2 изрично и буквално е записано – „при промяна на цената на горивата с повече от 20 % съгласно данните на НСИ спрямо цената към датата на подписване на настоящия договор“. При настъпване на това условие, страните по настоящия договор се задължават да проведат добросъвестно преговори за уточняване промяната във възнагражденията на километър маршрутен пробег със стойност до 5% спрямо стойността по чл.5, ал.1. При непостигане съгласие при преговорите страните по договора се споразумяват, че възнаграждението на километър маршрутен пробег се променя с 2.5% . От тази уговорка при приложимост на изискванията на чл.20 ЗЗД и при само проведено граматическо тълкуване, могат да бъдат изведени следните обективни данни – същата установява правила за промяна на договорената при сключване на договора цена, като тази промяна е в пряка зависимост от увеличение цената на ГСМ, като условие за да бъдат предприети стъпки по уговаряне на други стойности на услугата но само до 5%.увеличение. Буквалното тълкуване на тази уговорка е недвусмислено – цената на километър пробег, въпреки размера на увеличението на ГСМ може да бъде увеличена само до 5%. и то ако страните са провели преговори и са установили процент различен, от този който се начислява при липсата на преговори. Т.е. нито от систематичното, нито от логическото, нито от граматическото тълкуване на текста не може да бъде изведена уговорка за нарастващо увеличение на цената пропорционално на увеличението на ГСМ, след като дори след преговори тази цена не може да надхвърли 5% . Или извода на първостепенния съд, възприет от въззивния е произволен, като несвързан с конкретния приет текст на клаузата от договора.

От изложеното следва, че след като не е било спорно между страните това, че преговори не са провеждани, то увеличението може да бъде само от 2.5% на километър пробег.

С оглед така приетото, в частта над присъдената сума от 47929.66лв-незаплатено възнаграждение за м. януари 2019г и сумата 42646.38лв. –незаплатено възнаграждение за м. февруари 2019г., както и мораторва лихва за първата главница в размер на 12.927.69лв. за периода 15.02.2019г.-12.10.2021г. и за втората главница – 11170.98лв. за периода

15.03.2019г.-12.10.21г. обжалваното решение като неправилно следва да бъде отменено, а по същество разгледания иск в тази част отхвърлен като неоснователен.

Правно необосновано е разбирането на касатора, относно началния момент на дължимост на лихва за забава, който страната обвързва с воденето на преговори. В случая, не е спорно, че такива не са проведени, поради което и договорката за автоматично увеличение на цената с 2.5% влиза в сила с увеличение цената на ГСМ с 20%. Този извод сравнен с безспорното между страните изплащане на възнаграждение от изпълнителя съобразно чл.5.т.1 от договора определя и началния момент на изпадане на ответника в забава, тъй като неизплатена е останалата част, съобразно така договореното увеличение за м. 1 и м. II 2019г. установено като дължимо на 15 число на следващия месец.

Правно необосновано е разбирането на касатора за неоснователност на иска, поради нищожност на клаузата на чл.5,ал.4 т.2 от договора, поради невъзможност НСИ да предоставя исканите статистически данни. Като развитите съображения не обосновават такъв извод. По делото е изслушана експертиза установяваща промяна в цените, съобразно договореното между страните и спрямо установеното от НСИ,като липсата на ежемесечни данни на НСИ не прави договора нищожен, нито отменя договореното по отношение промяна на цените на ГСМ. Или, решението по отношение на основателността на претенцията е правилно и съответно съдържа отговор на всички направени с въззивната жалба оплаквания като неоснователно страната твърди, че не са изложени мотиви по тези доводи. Разбирането за основателност на исковете следва да бъде споделено, решението е частично неправилно само по отношение на размера на претенцията.

21. Подаването на отговор на исквата молба след законоустановения срок не изключва по-нататъшното участие на ответника в производството и въззивният съд е длъжен да отговори на доводите в подаден от ответника отговор на въззивната жалба на другата страна, щом тези доводи са свързани с оспорването на иска и обстоятелствата, на които той се основава, съответно с извършените в хода на първоинстанционното производство съдопроизводствени действия, включително във връзка със събраните доказателства, и постановеното от първоинстанционния съд решение, с което искът е отхвърлен по същество.

чл. 367 ГПК

Решение № 70 от 14.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 2386/2022 г., I т. о., докладчик съдията Анна Ненова

Производството е по чл. 290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на Орисол Инверсионес С.А., Сосиедад Униперсонал (Orisol Inversiones, S.A. Sociedad Unipersonal), търговско дружество, учредено в Испания, срещу решение № 319 от 16.05.2022г. по в.т.д. № 1114/2021г. на Апелативен съд – София, с което, като е отменено изцяло решение № 261063 от 06.07.2021г. по т.д. № 1391/2019г. на Софийски градски съд, касаторът е осъден за заплати на „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД, дружество със седалище и адрес на управление в България, сумата от 95 184 евро, останала неизплатена част от възнаграждение с включен ДДС по Договор за предоставяне на инженерни услуги от 03.07.2010г., за което е била издадена проформа фактура от 18.04.2014г., със законната лихва за забава от 18.07.2019г., датата на постъпване на исквата молба в съда, до окончателното плащане, както и 28 978 евро, изтекла лихва за периода от 15.07.2016г. до 15.07.2019г., с присъждане на направените разноски за двете съдебни инстанции от общо 17 519. 41 лева, на основание чл. 78, ал. 1 от ГПК.

Оплакванията на касатора в подадената жалба са, че въззивното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон, съществено нарушение на съдопроизводствените правила и необоснованост - касационни основания по чл. 281 от ГПК за неговата отмяна. В съществено противоречие на съдопроизводствените правила въззивният съд е приел, че щом отговорът на исковата молба е подаден извън законоустановения срок и тъй като доводите на касатора в отговора на въззивната жалба на „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД са идентични, по тях съдът не дължи произнасяне. Съдът е отказал да обсъди доводите на касатора в отговора на въззивната жалба, както и тези, изложени в хода на второинстанционното производство и в писмените бележки, но тези права на страната не са били преклудирани, дори да не е бил подаден отговор на исковата молба. От въззивния съд не е било съобразено, че от „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД не са били представени доказателства, от които да се установи, че дружество е изпълнило в цялост и по отношение на четирите ветрогенераторни обекта работата по фази б) и в) на клауза 1 от договора между страните, че работата е била извършена в полза на касатора и предадена съгласно договора – с писмен доклад. В противоречие с разпоредбата на чл. 164, ал. 1, т. 5 от ГПК съдът се е позовал на показанията на свидетеля г-жа Т. относно приемане на работата, за отчитане на която е била уговорена писмена форма, както и относно възлагане на неупълномощени лица на приемане на изпълнението. По делото не е било установено изпълнение на възложената работа, наличие на писмен доклад за извършване на работата и приемане на изпълнението от възложителя. По делото не е доказано издаването на данъчна фактура, по която ищецът да е внесъл посоченият ДДС в размер на 15 864 евро, поради което касаторът не дължи и заплащането на тази сума. Недължима е и лихва за забава, поради това, че касаторът не е поставян в забава за плащане.

Направените оплаквания се поддържат и в проведеното открито съдебно заседание пред Върховния касационен съд. Касаторът иска въззивното решение в обжалваната част да бъде отменено и предявените искове – отхвърлени.

От насрещната страна по жалбата „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД е подаден отговор в срока по чл. 287, ал. 1 от ГПК, с който касационната жалба се оспорва като неоснователна. Според това дружество въззивното решение следва да бъде потвърдено като правилно. Искането се поддържа и в проведеното открито съдебно заседание. Страната споделя изцяло фактическите и правните изводи на въззивния съд.

С определение по чл. 288 от ГПК по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК по въпроса: “При постановяване на въззивното решение длъжен ли е въззивният съд да обсъди подадения в срок отговор на въззивна жалба и изложените в него доводи на въззиваемия за неоснователност на въззивната жалба и за правилност на първоинстанционното решение, ако с тези доводи се подкрепят изводите на първата инстанция по същество на спора и поради това те са идентични на изложените правни доводи в отговора на исковата молба, за които и двете инстанции приемат, че е подаден след законоустановения срок ?“

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Първо отделение, като взе предвид данните по делото и доводите на страните, приема следното:

Касационната жалба е редовна, като съответстваща на изискванията на чл. 284 от ГПК, както и допустима – подадена в срок, срещу подлежащ на касационно обжалване съдебен акт, от страна с интерес от обжалването.

С исковата си молба по делото „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД, търговско дружество, регистрирано в страната, е поискало да бъде осъден касаторът, дружество, регистрирано в Испания, да плати сумата от 95 184 евро, представляваща останала неплатена част (окончателно плащане) с ДДС от уговореното възнаграждение по сключен между страните на 03.07.2010г. писмен договор за предоставяне на инженерни услуги (изработване на подробни устройствени планове за смяна предназначението на земи,

необходими за изграждането на ветропаркове). За сумата е била издадена проформа (предварителна) фактура от 18.04.2014г. За останалата част от възнаграждението са били издадени данъчни фактури от 01.10.2010г., 24.11.2010г. и 19.05.2011г., сумите по които са били платени. От ищеца „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД е било претендирано също присъждането на законна лихва за забава от датата на исковата молба до окончателното плащане и 28 978 евро, изтекли лихви за времето от 15.07.2016г. до 15.07.2019г., на основание изпратените покани за плащане до представители на касатора в България (Д. Я. и Й. Й., представител на „Тераветросоле“ ООД, български партньор на ответника).

С исковата молба от ищеца са били представени писмени доказателства (договорът от 03.07.2010г., издадените данъчни фактури и проформа фактурата, банкови извлечения за извършените плащания, имейл кореспонденция, заповеди във връзка с промяна предназначението на земи и одобрение на подробни устройствени планове). Поискано е било допускането на двама свидетели, които да установят извършената работа, как се е осъществявала кореспонденцията с касатора и изпращането на процесната неплатена фактура. Поискана е била и съдебно-счетоводна експертиза за установяване осчетоводяване на фактурите при страните, включването им в дневниците за продажби/покупки и справки декларации по ЗДДС, както и размера на изтеклата лихва за забава.

Съгласно представения договор за предоставяне на инженерни услуги от 03.07.2010г., със сключването му се е целяло извършването на услуги, изразяващи се в осъществяване на инженерни дейности, свързани с четири парка около [населено място] (Орисол 1, 2 3 и 4), изградени от касатора (тогава с наименование Orisol Inversiones SCR de regimen simplificado). Той е осъществявал дейности, свързани с възобновяемите енергийни източници. Обхватът на инженерните услуги, които е трябвало да бъдат предоставени от „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД са били описани в клауза 1 от договора: предоставяне на техническа информация относно парковете, изисквана от НЕК, съгласно писмо от 14.06.2010г. (подточка а)); изработване на подробен устройствен план в съответствие със ЗУТ и представяне пред компетентните органи за одобрение (изработване на плановете, определяне на сервитут, обявяване, подготовка и представяне на доклади, свързани с влиянието върху околната среда, предназначени за РИОСВ, както и официално уведомяване на експлоатационните дружество, които биха могли да бъдат засегнати (подточка б)); извършване на процедурите по промяна на предназначението на земите, както е предвидено в българското законодателство (ЗОЗЗ и ЗГ), включително издаване от страна на МЗГ и от НАГ на удостоверение за промяна на предназначение на земите (подточка в)). Общата стойност на договора е била 178 404 евро без ДДС. За услугите, описани в подточка а) на клауза 1 са били определени хонорари от общо 19 794 евро за проектите, наименовани „Орисол 1“, „Орисол 2“ и „Орисол 3 и 4“. За услугите, описани в подточка б) и в) са били дължими общо 52 580 евро за проекта „Орисол 1“, 45 460 евро за „Орисол 2“ и 60 570 евро за „Орисол 3 и 4“, от които съответно 6 620 евро, 5 800 евро и 7 560 евро за всеки от проектите при получаване на официалното писмено уведомление за възлагане на поръчката; 39 360 евро за проекта „Орисол 1“, 34 000 евро за „Орисол 2“ и 45 380 евро за „Орисол 3 и 4“, платими след одобряване на подробния устройствен план; както и 6 600 евро за проекта „Орисол 1“, 5 660 евро за „Орисол 2“ и 7 630 евро за „Орисол 3 и 4“, платими след получаване на удостоверение за смяна предназначението на земите (клауза 3.2). Сумите са били без начислен ДДС. Плащанията по подточки б) и в) са се извършвали след приключване на етапите за един или няколко парка едновременно, с доклад за извършената работа и представяне на фактура. Плащанията е трябвало да се извършат до 60 дни, като ДДС се заплаща до 30 дни от издаване на фактурата. Съгласно клауза 4.2 в случай, че някоя от клаузите на договора бъде анулирана или се окаже неприложима поради разпоредбите на действащото законодателство, договорът е нямало да загуби валидността си, а въпросната клауза е трябвало да бъде интерпретирана в

съответствие с предвиденото в действащото в РБ законодателство, желанието на двете страни и самия предмет на договора. Съгласно клаузата на т. 5 от договора всякава комуникация се е съставяла в писмен вид и е можело да се изпраща и по електронен път. В договора са били посочени електронни пощи на двете страни.

Представената данъчна фактура от 01.10.2010г. е била за сума от 19 794 евро без ДДС и е касаела плащания по подточка а) от клауза 1. Данъчната фактура от 24.11.2010г. е била за плащанията от 6 620 евро, 5 800 евро и 7 560 евро за всеки от проектите при получаване на официалното писмено уведомление за възлагане на поръчката (общо 19 980 евро без ДДС), а данъчната фактура от 19.05.2011г. - за сума от общо 59 370 евро без ДДС за всеки от проектите, без да е уточнено кое конкретно плащане съгласно договора касае (за посочената клауза „1-в-1“ е била издадена предходната фактура).

Представената проформа фактура е била за сума от 79 320 евро без ДДС, от които 26 280 евро за „Орисол 1“, 22 660 евро за „Орисол 2“ и 30 380 евро за „Орисол 3 и 4“, посочени като окончателно плащане по договора.

Също с исковата молба са били представени издадени от областния управител на Перник Заповед № РР-14/14.07.2014г. за одобрение на подборен устройствен план – План за застрояване на ветропарк „Орисол 1“ и Заповед № РР-6 от 12.03.2014г. за одобрение на ПУП-ПЗ на ветропарк „Орисол 2“, всички за землищата на [населено място], [населено място], [населено място], [населено място], област Перник. За проектант на проекта е било посочено дружеството – ищец, а възложител – Й. В. Й. и дружеството „Терраветросоле“ ООД, представлявано от Й. В. Й.. Заявленията за одобрение на проектите са били с вх. № 22-00-40/13.05.2011г. Представена е била също издадена от кмета на [община] № 175 от 01.04.2014г. за одобряване на проект за ПУП-ПЗ на обект „Орисол 3“ – ветроенергиен парк, землища на села на територията на [община]. Заповедта е била издадена по заявление вх. № АБ-16-00-557/13.05.2013г. на дружеството „Терраветросоле“ ООД, а за изработването на ПУП-ПЗ е било издадено разрешение от 19.04.2010г. на Кмета на [община]. Съгласно утвърден от кмета на [община] дол протокол № 7/22.06.2012г. е бил приет ПУП – План за застрояване на вятърен парк „Орисол 4“ в землищата на [населено място] дол и [населено място], [община] дол по заявление вх. № 26.00.239 от 14.06.2012г. на „Терраветросоле“ ООД. Представена е била и заповед на министъра на земеделието и храните (РД № 49-543/11.12.2015г.) за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии за изграждане на ветроенергиен парк „Орисол 1“.

Представено е било писмо, изпратено по електронна поща до Д. Я. от 18.07.2014г. с приложена проформа фактурата и документите по одобрените ПУП, както и покана за плащане на сума от 95 184 евро остатъчно възнаграждение с ДДС.

Поради регистрацията на касатора-ответник в Испания и посочените в исковата молба негови адреси за призоваване в тази държава, уведомяването му по делото с изпращане на съобщение по чл. 367 от ГПК и преписи от исковата молба с приложенията е било извършено по реда на Регламент (ЕО) № 1393/2007 на Европейския парламент и на Съвета относно връчване в държавите-членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела.

В указания двуседмичен срок отговор на исковата молба не е бил подаден.

С определение от 09.09.2020г., като е уважил доказателствените искания на ищеца, първоинстанционният съд е насрочил делото в открито съдебно заседание на 09.11.2020г.

На 06.11.2020г. от името на касатора е била подадена молба, в която е било възразено за нередовно връчване на книгата. Като е било направено заключение, че двуседмичният срок за отговор не е започнал да тече, от касаторът е бил представен и отговор на исковата молба.

С отговора на исковата молба не са били посочени и представени доказателства, освен договорът от 03.07.2010г. По същество в подадения отговор е било посочено, че

поетите от ищеца задължения по сключения договор са касаели три фази относно четири проектни обекта – „Орисол 1“, „Орисол 2“, „Орисол 3“ и „Орисол 4“. Описани са били плащанията по данъчните фактури, като получаването на фактурите и плащанията не са били оспорени. Било е възразено срещу друго дължимо плащане поради липса на доказателства за извършената работа. Работата не е била извършена и то в полза на касатора. Не е имало изготвен доклад. Издадената проформа фактура не е била изпратена по описаните в договора начини – по пощата, по факс или имейл, нито фактически е достигнала до страната по начина, по която ищецът е твърдял. Относно представените от ищеца с исковата молба заповеди в отговора на касатора е било възразено, че касаят друг възложител, а не касатора. Не е било установено внасянето на ДДС. Като акцесорна е била оспорена претенцията за лихва, както и поради това, че липсва покана за плащане.

Съставът на Софийски градски съд е допуснал и приложил по делото посочените и представени писмени доказателства. Допуснал е и поисканата от ищеца съдебно-счетоводна експертиза. В заключението си вещото лице е дало заключение, че издадените данъчни фактури са били осчетоводени от ищеца и по тях е било извършено плащане. Проформа фактурата от 18.07.2014г. не е намерила отражение в счетоводството на ищеца, но тя не е и данъчен документ и съответно не следва да намери отражение в счетоводните регистри на дружеството, както и в дневниците им със справките – декларации по ДДС. Основното и предназначение е да предизвика плащане, т.е. това е нещо като „покана“ за извършване на плащане. По отношение на ответника вещото лице е посочило, че не разполага със счетоводни документи на дружеството. Определн е бил размерът на изтеклата лихва за забава. Като свидетел по делото е била разпитана Силвия Я. Т., служител при ищеца, ръководила проекта в техническата част. Съгласно показанията на свидетеля работата е била изпълнена коректно. Първоначално работили с Й. Й., представен като човек, с когото „Орисол“ ще държи връзка с България. В последствие като упълномощено лице да представлява „Орисол“ в България бил представен Д. Я..

Първоинстанционният съд е поставил решението си, с което е отхвърлил предявените от „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД икове. Приел е, че липсва своевременно подаден отговор на исковата молба, но като е възпроизвел оспорванията, възраженията и правните доводи на касатора в подадения отговор и тези, направени в хода на устните състезания, и въз основа на самостоятелна преценка на доказателствата, е намерил, че исковете са недоказани. По-конкретно съгласно посоченото в първоинстанционното решение, за да възникне задължение за плащане на цялото уговорено възнаграждение, ищецът е трябвало да докаже пълно изпълнение на работите, включително завършена процедура по одобрения ПУП и промяна предназначението на земите за всеки от четирите парка с възобновяеми източници, което не е било направено, тъй като в административните документи като възложител е било посочено трето, неучастващо по делото лице, няма други доказателства за това обстоятелство, а показанията на разпитания свидетел са изолирани. Не се е установявало и получаване на проформа фактурата.

Срещу първоинстанционното решение е била подадена въззивна жалба от „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД, включително с оплакване, че изпълнението на договора е било доказано, на която касаторът - ответник е отговорил, и е било образувано въззивно производство пред Апелативен съд - София.

Изводите на първоинстанционния съдебен състав не са били споделени от състава на Апелативен съд - София. Този съд, съответно на подадената жалба, е намерил предявените икове доказани, въз основа на посочените, допуснати и събрани по делото доказателства. Според въззивния съд е било установено, въз основа на представените административни заповеди, изпълнение на възложените работи (одобряване на изготвени ПУП и промяна на предназначението на земите), а посочването на възложител, различен от касатора, не е решаващо, щом ищецът е бил посочен като проектант, касае се за идентични ветропаркове и заповедите не са били оспорени от касатора - ответник. Свидетелските показания

кореспондират на заповедите и не се сочат други отношения с третото, неучастващо лице, извън посочените от свидетелката. Извършените плащания са признание на задълженията за плащане. От 19.09.2014г. касаторът е изпаднал в забава за плащане, след отправената покана, при което, според въззивния съд, е дължима и лихва забава в посочения от ищеца период.

Не са били излагани мотиви във връзка с отговора на въззивната жалба, подаден от касатора. Според въззивния съд касаторът е депозирал писмен отговор по чл. 263, ал. 1 от ГПК, в който са изложени доводи за неоснователност на въззивната жалба, но съдът не дължи обсъждане и произнасяне по доводите, тъй като те са идентични с изложените в подадения след изтичане на преклузивния срок писмен отговор по чл. 367, ал. 1 от ГПК и като процесуално преклудирани не следва да се вземат предвид при постановяване на въззивното решение.

В отговора на въззивната жалба, подаден от касатора, са били изложени съображения относно правилността на извода на първоинстанционния съд, че не се е доказало, че ищецът е извършил и отчел работата, за която претендира възнаграждение. Вярно е, че с плащането и по третата фактура ответникът е признал за изпълнена и приета поетапно работа за всеки от четирите обекта, но това е за работа, изпълнена към датата на издаване на фактурата (19.05.2011г.). Защо заявленията са подавани от трети лица и кои са тези трети лица, са обстоятелства, които страните не са уговаряли. Не е доказано упълномощаването на г-н Я. и г-н Й., но тези обстоятелства са без значение, тъй като изрично в договора е било уговорено как страните комуникират по между си. Показанията на свидетелката Т. са изолирани. Те са и недопустими. Издадената проформа фактура не е била изпратена по уговорения начин. Счетоводните фактури са били осчетоводени при касатора и платени, но проформа фактурата не е подлежала на осчетоводяване, а не е била и получена. При липсата на данъчна фактура ДДС нито е начислено, нито е изплатено. Поддържани са били възраженията относно лихвата. Съображения са били развити и в хода по същество на делото пред въззивния съд. С представена писмена защита отново е било потвърдено, че се оспорва извършването на възложената работа в полза на ответника (възложители по представените административни заповеди са трети лица) и нейното отчитане. Изпращането на имейл е до трети лица и не е от значение за спора. С клауза 5 от договора е уговорено как страните комуникират по между си. Като акцесорна не е дължима и лихва за забава, като покана за плащане не е получавана от дружеството.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно възприетото в решение № 288 от 20.12.2010г. по т.д. № 530/2010г. на ВКС, ТК, II т.о., с пропускането от страна на ответника на срока по чл. 131, ал. 1 от ГПК за упражняване правото да се подаде писмен отговор на исковата молба, не се преклудира правото му да изложи правни доводи във връзка с оспорване на активната легитимация на ищеца като носител на спорното материално право, чиято защита се претендира с предявения иск. Също съгласно решението неподаването на писмен отговор не изключва по-нататъшното участие на ответника в производството и не го лишава изобщо от процесуални права, свързани с неговата защита. Правото на ответника да навежда правни доводи относно основателността на иска и обстоятелствата, на които се основава, се запазва, независимо от пропускането на срока по чл. 131, ал. 1 от ГПК. Подобно е разрешението в решение № 67 от 06.07.2010г. по т.д. № 898/2009г. на ВКС, ТК, I т.о., съгласно което не следва законът да бъде тълкуван в смисъл, че неподаването на писмен отговор по чл. 131, ал. 1 от ГПК преклудира правото на ответника да оспори иска и обстоятелствата, на които той се основава, както и да изрази становище по представените доказателства. В решение № 27 от 16.04.2014г. по т.д. № 1893/2013г. на ВКС, ТК, II т.о. е възприето, че разпоредбата на чл. 133 от ГПК не следва да се прилага буквално. Пропускането на срока по чл. 131, ал. 1 от ГПК не се приравнява на признание на иска и фактите, на които той се основава.

От посочената казуална практика на ВКС може да бъде изведен и отговорът на поставения по делото въпрос – подаването на отговор на исковата молба след законоустановения срок не изключва по-нататъшното участие на ответника в производството и въззивният съд е длъжен да отговори на доводите в подаден от ответника отговор на въззивната жалба на другата страна, щом тези доводи са свързани с оспорването на иска и обстоятелствата, на които той се основава, съответно с извършените в хода на първоинстанционното производство съдопроизводствени действия, включително във връзка със събраните доказателства, и постановеното от първоинстанционния съд решение, с което искът е отхвърлен по същество.

По основателността на касационната жалба:

С оглед практиката на Върховния касационен съд в посочените решения, касационната жалба е частично основателна. Въззивното решение, в което е прието, че съдът не дължи обсъждане и произнасяне по доводите на касатора в депозирания писмен отговор по чл. 263, ал. 1 от ГПК, тъй като те са идентични с изложените в подадения след изтичане на преклузивния срок писмен отговор по чл. 367, ал. 1 от ГПК и като процесуално преклудирани не следва да се вземат предвид при постановяване на въззивното решение, е постановено в отклонение от съдебната практика (чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК), при нарушение на процесуалния закон и е частично неправилно (чл. 281, т. 3, пр. 1 от ГПК). По същество доводите на касатора – ответник са били срещу активната легитимация на ищеца по предявените иски, поддържано и в отговора на въззивната жалба (липса на изпълнение на сключения между страните договор, липса на приемане на възложената работа, неиздаване на данъчна фактура за извършените услуги), във връзка със събраните в хода на делото доказателства (недоказаност на изпълнение и приемане на работата, съответно недопустимост на свидетелските показания относно тези обстоятелства).

Тъй като така констатираните процесуални нарушения са довели до необоснованост (частично) на въззивното решение, което, при липса на необходимост от повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, не обуславя връщане на делото за ново разглеждане по аргумент от чл. 293, ал. 3 от ГПК, спорът следва да се пререши от настоящата инстанция.

Сключеният между страните договор от 03.07.2010г. за предоставяне на инженерни услуги, изразяващи се в осъществяване на инженерни дейности във връзка с изградени от ответника ветропаркове „Орисол 1“, „Орисол 2“ и „Орисол 3 и 4“, който съдържа елементи на договор за изработка и по който изрично е била уговорена приложимост на българското право, е бил изпълнен частично. Уговорените в клауза 1 от договора услуги са били изпълнени от ищеца, освен смяната на предназначението на земите за проектите „Орисол 2“ и „Орисол 3 и 4“.

Неоснователно е възражението на касатора – ответник, че изобщо няма завършени процедури по одобрения ПУП и промяна предназначението на земите за всеки от четирите парка с възобновяеми източници, съответно, че не е доказано, че дружество е изпълнило в цялост и по отношение на четирите ветрогенераторни обекта работата по фази б) и в) на клауза 1 от процесния договор. Налице е било одобряване на подробни устройствени планове за всеки от парковете, както и е била извършена процедура по промяна на предназначението на земите за изграждане на проекта „Орисол 1“. В този смисъл са представените по делото влезли в сила Заповед № РР-14/14.07.2014г. за одобрение на подбоден устройствен план – План за застрояване на ветропарк „Орисол 1“, Заповед № РР-6 от 12.03.2014г. за одобрение на ПУП-ПЗ на ветропарк „Орисол 2“, Заповед № 175 от 01.04.2014г. за одобряване на проект за ПУП-ПЗ на обект „Орисол 3“ – ветроенергиен парк, протокол № 7/22.06.2012г. за одобряване на ПУП – План за застрояване на вятърен парк „Орисол 4“ и заповед на министъра на земеделието и храните РД № 49-543/11.12.2015г. за промяна на предназначението на поземлени имоти в горски територии

за изграждане на ветроенергиен парк „Орисол 1“.

Неоснователно е и възражението на касатора, че издадените заповеди по одобрените ПУП не са били в полза на дружеството, поради което също липсва изпълнение на договора. Като възложител по административните преписки за одобряване на подробните устройствени планове са били посочени Й. В. Й. и дружеството „Терраветросоле“ ООД. Но също съгласно документите по тези преписки, заявленията за одобрение на проектите за подробни устройствени планове, по които ищецът е проектант и е изработил проектите за представяне пред компетентните органи за одобрение, са били подадени на дата преди извършеното от касатора трето плащане за тази услуга. Заявленията са входирани на 13.05.2011г., а плащането е било след 19.05.2011г. Действително в данъчната фактура от 19.05.2011г. за сума от общо 59 370 евро без ДДС не е било уточнено кое конкретно плащане съгласно договора касае, но това е можело да бъде само плащане, свързано с услугите по фази б) и в) на клауза 1 от процесния договор, тъй като останалите задължения по договора са били междуременно погасени. Изработването на проектите за подробни устройствени планове и представянето им пред компетентните органи е част от изпълнението на дейността на ищеца и плащането на възнаграждение от ответника сочи на потвърждаване на изпълнението. Изпълнението на задължението е действително, когато кредиторът го е потвърдил, дори ако то не е било направено на него или на овластено от него, от съда или от закона лице (чл. 75, ал. 1 от ЗЗД). Същевременно по делото не се твърди и не се установява между ищеца, от една страна, и Й. В. Й. и дружеството „Терраветросоле“ ООД, от друга, да е бил сключен друг, самостоятелен договор, въз основа на който ищецът да е предоставял проектантски услуги. Напротив, проектите са с проектант ищецът и относно обекти, за които в договора от 03.07.2010г. изрично е било посочено, че се изграждат от ответника, а инженерните услуги са необходими за правилното изграждане на парковете. Издадените административни заповеди не са били обжалвани от ответника. Съгласно показанията на свидетеля Силвия Я. Т., ръководила проекта в техническата част, тя е работила с Й. Й., представен „като човек, с когото „Орисол“ ще държи връзка с България“. Подобни доводи за пълното доказване на факта, че изпълнението на договора в случая е било в полза на ответника, осъществено чрез косвени доказателства, са били изложени във въззивната жалба на ищеца и на тях касаторът е отговорил, че липсва изменение на договора, а свидетелските показания са недопустими. Не се касае за изменение на договора, а за потвърждаване на изпълнение от страна на кредитор. Същевременно не е налице недопустимост на свидетелските показания. Съгласно трайната съдебна практика по приложение на чл. 164 от ГПК свидетелски показания са недопустими във всички случаи, освен когато законът изключва допустимостта им (Тълкувателно решение № 147 от 04.11.1954г. на ОСГК на ВКС), а в случая няма забрана за установяване със свидетел на връзката между „Терраветросоле“ ООД и касатора.

Неоснователно е и възражението на касатора, че условие за дължимост на възнаграждение в случая е изготвянето и представянето на писмен доклад. Не би могло да бъде изведена такава обща воля на страните по сключения договор. Доказателство за това са направените от ответника частични плащания по данъчни фактури от 01.10.2010г., 24.11.2010г. и 19.05.2011г., при които такъв писмен доклад не е бил съставян и представян.

Неоснователно е и възражението, че работата на ищеца не е била приета. Свидетелят Т. е дала показания, че като упълномощено лице да представлява „Орисол“ в България бил представен Д. Я. Възлагане приемането на изпълнението по договора между страните е обстоятелство, за което не съществува забрана да бъде установено със свидетелски показания. С получаването по електронната поща от Д. Я. на писмото от 18.07.2014г., включително с приложената проформа фактура и документите по извършените услуги (подробни устройствени планове), работата е била приета и по нея не е имало възражения.

Изпълните от ищеца работи следва да се считат приети от лице, действало от името на ответника. Липсва изрично законово изискване за форма на приемането на извършената работа от възложителя и общата уредба на договора за изработка по ЗЗД (решение № 250 от 11.01.2011г. по т.д. № 535/2010г. на ВКС, ТК, II т.о.). Същевременно не се установява основание за отказ да бъде прието изпълнението във връзка с промяна на предназначението на земите за проекта „Орисол 1“. Съгласно трайната практика на ВКС приемането на работите, възложени с договор за изработка, е предпоставка за ангажиране на отговорността на възложителя за заплащане на възнаграждение по чл. 266, ал. 1 от ЗЗД, освен в случаите на неоснователен отказ за приемане на изпълнението.

Основателно е обаче възражението на ответника, че не се установява извършена процедура по промяна на предназначението на земите за проектите „Орисол 2“ и „Орисол 3 и 4“. По делото не са представени документи за изпълнени такива услуги от ищеца. Той се позовава на показанията на свидетелката Т., но тя единствено е заявила, че „работата е била изпълнена коректно“. Със свидетелски показания може да бъде установено изпълнението на договор, но в случая само тези показания не могат да бъдат приети за достатъчни. Те са общи, липсва конкретика относно извършени действия по смяна на предназначението на земите и издадени от страна на МЗГ и НАГ удостоверения за промяната, при което изпълнение на задълженията на ищеца в тази част на договора не може да се приеме доказано.

Или при уговорено възнаграждение по договора от 03.07.2010г. от 178 404 евро без ДДС, неизпълнени от ищеца са били дейности за 5 660 евро за „Орисол 2“ и 7 630 евро за „Орисол 3 и 4“ (получаване на удостоверения за смята на предназначението на земите), съответно изпълнени са били инженерни услуги за 165 114 евро без ДДС. Ответникът е платил сумата от 99 144 евро без ДДС след издадените данъчни фактури от 01.10.2010г., 24.11.2010г. и 19.05.2011г. (19 794 евро, 19 980 евро и 59 370 евро) и е останал задължен за разликата от 65 970 евро. Предявеният иск по чл. 79, ал. 1, пр. 1 от ЗЗД за тази сума е основателен. Поръчващият трябва да заплати възнаграждението за приетата работа (чл. 266, ал. 1 от ЗЗД).

Поне от 15.07.2016г. ответникът е бил в забава за плащане. Съгласно волята на страните по договора това е било с изтичане на 60 дни от приемане на изпълнението, който срок към тази дата е настъпил. До 15.07.2019г. изтеклата лихва е била в размер от 20 084. 03 евро (чл. 86, ал. 1 от ЗЗД). От ответника не е било възражявано по размера на лихвата, като този размер е установен и от заключението на съдебно-счетоводната експертиза.

В договора от 03.07.2010г. страните изрично са уговорили отделно заплащане на ДДС и този данък не е бил включен в уговореното възнаграждение. Съгласно чл. 67, ал. 2 от ЗЗДС само когато при договаряне на доставката не е изрично посочено, че данъкът се дължи отделно, се прима, че той е бил включен в договорената цена. Също съгласно уговорките на страните обаче ДДС се е заплащал до 30 дни от издаване на фактура от ответника. Касаело се е за облагаема доставка и данъчният документ е бил фактура по чл. 112, ал.1, т. 1 от ЗЗДС. С издаването ѝ, по аргумент от чл. 68, ал. 2 от ЗЗДС, и изтичане на уговорения срок от 30 дни данъкът е ставал дължим от ответника. Уговорката е в съответствие с данъчното законодателство при облагаема доставка на стоки или услуги, когато се развиват правоотношения по начисляване, приспадане и внасяне на ДДС в бюджета (ЗЗДС). ДДС става дължим за получателя по доставката от момента на издаване на документа, свързан с осъществената доставка (данъчна фактура), като той е дължим на доставчика. От този момент за получателя на доставката възниква и правото на приспадане на начисления данък. По делото е безспорно, че данъчна фактура за претендираната по делото сума на останалото неплатено възнаграждение по договора от 03.07.2010г. между страните не е издавана от ищеца. На 18.04.2014г. е била издадена проформа (предварителна) фактура, която обаче не е данъчен документ по чл. 112 от

ЗДДС, при което на ответника не може да бъде присъден ДДС. Възражението на касатора – ответник, че в случая надлежна фактура не е издавана, при което ДДС не е дължим, е основателно.

С оглед изложеното въззивното решение в частта на уважения иск относно главницата над размера от 65 970 евро до претендираните и присъдени 95 184 евро следва да бъде отменено и искът по чл. чл. 79, ал. 1, пр. 1, вр. чл. 266, ал. 1 от ЗЗД се отхвърли. Следва да бъде отменено въззивното решение и в частта на изтеклата лихва, като искът по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД се отхвърли над размера от 20 084. 03 евро до претендираните и присъдени от въззивния съд 28 978 евро, със законната лихва от постъпване на исковата молба в съда.

В останалата обжалвана част – за уважаване на иска на „Кадсистемс АВ Консултинг“ ООД по чл. 79, ал. 1, пр. 1, вр. чл. 266, ал. 1 от ЗЗД за сума от 65 970 евро главница и 20 084. 03 евро изтекли лихви, със законната лихва от датата на постъпване на исковата молба в съда, въззивното решение като правилно следва да бъде потвърдено.

22. Процесуално незаконосъобразни са решенията на общото събрание на акционерите, в случай че в заседанието на съвета на директорите на акционерно дружество, на което е прието решение за свикване на общото събрание на акционерите, не е участвал - поради нередовното му уведомяване, член на управителния орган, който не е акционер, макар и решението на съвета на директорите за свикване на общото събрание на акционерите да е взето при спазване на законовите или уговорените в Устава изисквания за кворум и мнозинство, освен когато всички акционери присъстват или са представени на събранието и никой от тях изрично не е възразил повдигнатите въпроси, по които са приети решения, да бъдат обсъждани.

чл. 74 ТЗ

чл. 239 ТЗ

чл. 244, ал. 1 ТЗ

Решение № 74 от 17.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 1497/2023 г., II т. о., докладчик съдията Красимир Машев

Производството е по реда на чл. 290 ГПК .

Образувано е по касационна жалба на „Холдинг БДЖ“ ЕАД, чрез юрк. Ал. Р., с надлежно учредена по делото представителна власт, срещу решение № 266/02.05.2023 г. , постановено по в. т. д. № 123/2023 г. по описа на Софийския апелативен съд, ТО, 3 състав, с което изцяло е потвърдено решение № 919/25.07.2022 г., постановено по т. д. № 156/2022 г. по описа на СГС, ТО, VI-4 състав, с което са отхвърлени предявените от „Холдинг БДЖ“ ЕАД срещу „БДЖ-Трансимпекс“ АД кумулативно обективно съединени конститутивни иски с правно основание чл. 74 ТЗ за отмяна на решения, приети на 12.01.2012 г. от общото събрание на акционерите на „БДЖ-Трансимпекс“ АД, както следва: 1) за промяна адреса на управление; 2) за изменение на чл. 2, ал. 3 от Устава, 3) за освобождаване на Т. В. Т. като член на съвета на директорите и 4) за избор на Б. В. А. за член на съвета на директорите.

Касаторът поддържа, че въззивното решение е неправилно, тъй като то е постановено в нарушение на материалния закон и в противоречие с правилата на логическото мислене, обуславящо неговата необоснованост. Счита, че незаконосъобразно съдът е достигнал до правното съждение, че взетото в противоречие с правилата на чл. 19, ал. 2 от Устава на ответното търговско дружество решение на съвета на директорите за свикване на извънредно общо събрание на акционерите не обуславя незаконността на приетите на това

общо събрание решения. В този смисъл, твърди, че, макар и решението на съвета на директорите за свикване на общото събрание на акционерите да е взето от двама от неговите членове, то не изразява волята му като колективен орган на управление, тъй като реално е осуетена възможността за участие и на другия член на съвета на директорите при формиране на волята на този орган на управление с приетото решение за свикване на процесното общо събрание на акционерите. Поддържа, че, ако се приемат за правилни решаващите съждения на апелативния съд (неуведомяването на един от членовете на съвета на директорите за участие в заседанието, на което е взето решение за свикване на общото събрание на акционерите - при формално спазване на изискванията за кворум и мнозинство, не обуславя порок в процедурата по неговото свикване), биха се обезсмислили изискванията на закона и на Устава за определяне на конкретен брой членове на съвета на директорите и би се достигнало до заобикаляне на императивните правила на закона, уредени в правната норма на чл. 244, ал. 1 ТЗ.

В писмения отговор на касационната жалба и в проведеното пред касационната инстанция о. с. з. „БДЖ-Трансимпекс” АД, чрез своя процесуален представител, оспорва основателността на касационната жалба, като поддържа правно становище, че въззивният съд е обсъдил всички доказателства по делото, вследствие на което е достигнал до правилни фактически и правни изводи.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, след преценка на събраните по делото доказателствени средства и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният е съд е приел, че въведеното от ищеца фактическо основание за незаконосъобразност на процесните решения се извежда от твърдението, че е допуснато процедурно нарушение при приемане на решението на съвета на директорите, с което е свикано общо събрание на акционерите. Счел е обаче за неоснователно релевираното в исковата молба правно твърдение за незаконосъобразност на оспорените решения на общото събрание на акционерите, тъй като приетото от съвета на директорите по протокол от заседание на 03.12.2021 г. решение да се свика извънредно общо събрание на акционерите за 12.01.2022 г. е действително - то е свикано от компетентния дружествен орган по чл. 223 ал. 1 ТЗ; това решение е удостоверено в предвидената в нормата на чл. 239 ТЗ писмена форма и съдържа въпросите от дневния ред, включени в поканата по чл. 223, ал. 4 ТЗ. Решението за свикване на общо събрание на акционерите е взето от съвета на директорите при наличие на уредения в чл. 238, ал. 1 ТЗ кворум и с регламентираното в чл. 238, ал. 2 ТЗ мнозинство. Към 03.12.2021 г., когато е взето решението за свикване, като членове на съвета на директорите в търговския регистър са вписани 1. „Адлер БГ” АД, 2. Т. В. Т. и 3. И. М. Г.. От протокола от заседанието на съвета на директорите от 03.12.2021 г. се изяснявало, че на заседанието са присъствали двама членове - „Адлер БГ” АД, представлявано от М. А. И., и И. М. Г., както и че тези двама членове са гласували за свикване на общо събрание за 12.01.2022 г. При така приетите за установени правнорелевантни факти апелативният съд е заключил, че за вземане на валидно решение е било необходимо на заседанието на съвета на директорите да присъстват поне двама от членовете (спазен е кворумът), както и тези двама членове да са гласували за свикване на общо събрание (налице е нужното мнозинство), поради което са изпълнени както нормативните изисквания, предписани в правната норма на чл. 238, ал. 1 и ал. 2 ТЗ, така и са приложени правилата на чл. 19, ал. 4 и чл. 18, ал. 2 от Устава, които по смисъл приповтарят законовите разпоредби. Макар да е било осъществено формално нарушение на предвиденото в клаузата на чл. 19, ал. 2 от Устава изискване, според което заседанията на съвета на директорите се свикват от председателя чрез писмена покана до членовете, получена най-малко седем дни преди датата на заседанието (с доклада по делото по чл. 374 ГПК първоинстанционният съд е приел за безспорно и ненуждаещо се от доказване обстоятелството, че членът на СД Т. Т.

не е бил поканен за заседанието на СД на 03.12.2021 г.), неспазването на тези изисквания на Устава не обуславяло валидността на взетото от съвета на директорите решение за свикване на общо събрание – то не засягало изискванията за кворум и за мнозинството, които били налице. В този случай трябвало да намери приложение клаузата на чл. 19, ал. 4 от Устава, според която заседанието е редовно, ако присъстват поне половината от членовете, макар и единият от членовете на съвета на директорите да не е бил поканен – дори и непоканеният член Т. Т. да бе присъствал на заседанието и да бе гласувал „против“, този факт не би осуетил приемането на решението за свикване на общо събрание (за него положително са гласували другите двама членове). При осъществено систематично тълкуване на разпоредбите, уредени в чл. 238, ал. 1-4 ТЗ, въззивният съд е достигнал до правното съждение, че законосъобразността на решенията на съвета на директорите е предпоставена от спазване на правилата, уреждащи както компетентността на СД, така и кворума и мнозинството за вземане на решенията, като нарушенията на останалите правила за дейността на съвета на директорите не водят до незаконосъобразност на неговото решение. Съдът е приел, че неуведомяването на единия от членовете на съвета на директорите за заседанието на 03.12.2021 г. не е накърнило правата на ищеца като акционер, произтичащи от членственото правоотношение – всеки акционер притежава гарантирано от закона право да участва и гласува на общо събрание на акционерите, но извън съдържанието на членственото правоотношение е правото му да участва в работата на съвета на директорите. В този смисъл, дори ищецът да бе член на съвета на директорите, фактът, че не е бил поканен на заседанието на 03.12.2021 г., не би предположил нарушение на някое от неговите членствени права. Като краен резултат въззивният съд е счел, че решението на съвета на директорите от 03.12.2021 г. за свикване на общо събрание на акционерите представлява действителен акт на компетентния по чл. 223, ал. 1 ТЗ орган на дружеството, защото е прието при спазване на предвидените в чл. 238, ал. 1 и ал. 2 ТЗ, респ. в чл. 19, ал. 4 и чл. 18, ал. 2 от Устава изисквания за кворум и мнозинство. Обстоятелството, че единият от членовете на съвета на директорите (Т. Т.) не е бил поканен за заседанието, не опорочава взетото решение – това обстоятелство не накърнява правата на ищеца по членственото му правоотношение като акционер.

С определение № 297/12.02.2024 по т. д. № 1497/2023 г. на ВКС, II т. о. е допуснато касационно обжалване на решението на Софийския апелативен съд при специалната процесуална предпоставка, уредена в чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, по материалноправния въпрос: „Законосъобразни ли са решенията на общото събрание на акционерите, в случай че в заседанието на съвета на директорите на акционерно дружество, на което е взето решение за свикване на общото събрание на акционерите, не е участвал – поради нередовното му уведомяване, член на управителния орган, който не е акционер, макар и решението на съвета на директорите за свикване на общото събрание на акционерите да е взето при спазване на законите или уговорените в Устава изисквания за кворум и мнозинство?“.

За да даде отговор на поставения материалноправен въпрос настоящият състав на ВКС съобрази следното:

Акционерното дружество като изкуствено социално образувание – адресат на материалноправни норми, формира и изразява своята правновалидна воля чрез законоустановените органи. Компетентността им е уредена в закона и в Устава на това капиталово търговско дружество (арг. чл. 221, т. 11 ТЗ – за общото събрание на акционерите), поради което техните актове и действия трябва да съответстват на нормативните правила или уговорените в Устава изисквания. При упражняване на своите правомощия както техният върховен орган (общото събрание), така и органите на управление са подчинени на тези изисквания – в противен случай актове и действия им ще бъдат незаконни, респ. несъобразни с Устава, поради което подлежат на отмяна при уредените в закона материалноправни и процесуалноправни предпоставки (арг. чл. 74, ал.

1 ТЗ и чл. 71 ТЗ). За да се обезпечи надлежното участие на акционерите в работата на общото събрание, вкл. при приемане на решения, които са част от неговата компетентност като върховен орган на акционерното дружество, законът е уредил правното задължение на управителните органи на това капиталово търговско дружество да подготвят законосъобразното му провеждане – редовно да го свикат в законоустановения срок, като уведомят своевременно акционерите за въпросите от неговата компетентност, които са предложени за обсъждане, както и за конкретните предложения за решения (чрез покана, в която се съдържа дневният ред, по който явилите се акционери на общото събрание ще разискват - арг. чл. 223, ал. 3 и ал. 4 ТЗ, във вр. с чл. 231, ал. 1 ТЗ, предписващ, че общото събрание не може да приема решения, засягащи въпроси, които не са били обявени съобразно разпоредбите на чл. 223 ТЗ и чл. 223а ТЗ, освен когато всички акционери присъстват или са представени на събранието и никой не възразява повдигнатите въпроси да бъдат обсъждани).

При едностепенната система на управление на акционерното дружество, каквато е уговорена при ответното търговско дружество, съветът на директорите е компетентният орган на управление, който е овластен от закона да свика общото събрание на акционерите – чл. 223, ал. 1, предл. 1 ТЗ. За да се обезпечи законосъобразността както на провеждането на заседанията на съвета на директорите, така и на взетите от него решения, те трябва редовно да бъдат свикани, като следва да е предоставена възможност на всяко лице, включено в неговия членствен състав, да присъства на заседанията му и да участва в обсъждането/разискването на поставените на тях въпроси. В този смисъл, членовете притежават равни права на участие в работата на съвета на директорите и никой от тях не може да бъде лишен от тази правна възможност, вкл. и чрез нередовното им уведомяване за провеждане на съответното заседание на съвета на директорите – арг. чл. 237, ал. 1 ТЗ, предписващ, че членовете на съветите имат еднакви права и задължения независимо от вътрешното разпределение на функциите между тях и предоставянето на право на управление и представителство на някои от тях.

По този начин законодателят е гарантирал ефективното и съответно на закона и Устава управление на акционерното дружество – решенията от този орган на управление да се взимат след тяхното обсъждане/разискване от всички негови членове. Доводите, че при взимане на решение е достатъчно да присъстват членовете на съвета на директорите, които са формирали кворум и мнозинство, са в противоречие с вече изяснените нормативни цели на закона – по поставения въпрос на обсъждане/разискване всеки член на този орган на управление свободно да изрази становището си, като тази правна възможност предпоставя ефективното и законосъобразното управление на акционерното дружество. Формално постигнатите кворум и мнозинство - при участието на останалите членове на съвета на директорите, не може да обезпечи постигането на тези нормативни цели при приемане на решение от този орган на управление на акционерното дружество. Следователно, в случай че на един от членовете на съвета на директорите не е гарантирана правната възможност да участва при формиране на волята на този колективен орган на управление, приетите решения не биха били съответни на закона и Устава. Именно при осъществен контрол за законосъобразност на приетите решения на съвета на директорите (по чл. 71 ТЗ), респ. на нередовно свиканото общо събрание на акционерите (по чл. 74 ТЗ) съдът не може да основе своята решаваща воля на житейско предположение (човешка презумпция) относно действителната воля на мнозинството от участващите членове на съвета на директорите, вкл. относно въпросите по свикването на общо събрание на акционерите и дневния ред, по който то ще бъде проведено, тъй като при обсъждането/разискването на въпросите по приетите решения не е участвал нередовно уведомяният член на съвета на директорите (неговото становище би могло да бъде съобразено от останалите членове на съвета на директорите, вследствие на което да се приемат различни решения). В противен случай би се обезсмислило нормативното

изискване за минимален брой членове на съвета на директорите (най-малко три лица - чл. 244, ал. 1, изр. 2 ТЗ), когато кворумът и мнозинството се формират от другите двама членове – при непредоставена правна възможност третият член да участва в обсъждането/разискването на въпросите, по които ще се приеме решение от органа на управление на акционерното дружество. По този начин би се достигнало и до накърняване на волята на върховния орган на акционерното дружество (общото събрание) за избор на конкретни членове в съвета на директорите – арг. чл. 221, т. 4, предл. 1 ТЗ, което обстоятелство би довело до нарушаване на членствените права на акционерите при формиране на състава на органите на управление на акционерното дружество.

Когато свикването на заседанието на съвета на директорите не е редовно, взетото решение за свикване на общо събрание на акционерите е материално незаконосъобразно, поради което този факт обуславя и нередовността при свикването на висшия орган на акционерното дружество – липсва и надлежен дневен ред по въпросите, по които акционерите да обсъждат/разискват, както и за конкретни предложения за решения. Принципно, незаконно свиканото общо събрание на акционерите предпоставя процесуалната незаконосъобразност на приетите от него решения, поради което те подлежат на отмяна по предявен в преклузивния срок по чл. 74, ал. 2 ТЗ конститутивен иск. В този смисъл са и задължителните за правосъдните органи тълкувателни разяснения, дадени по т. 1 от ТР № 1/6.12.2002 г. на ВКС по тълк. д. № 1/2002 г., ОСГК – „Когато са опорочени процедурата по свикване на ОС, редът и кворумът за приемане на решения (процесуална незаконосъобразност) или противоречат на императивни разпоредби на учредителния акт и закона, те [решенията на общото събрание] са незаконосъобразни, т. е. отменяеми... Отмяната им може да бъде поискана по реда и в сроковете на чл. 74 ТЗ ”.

В този случай ирелевантно за законосъобразността на приетите от общото събрание решения е обстоятелството дали нередовно уведоменият за заседанието на съвета на директорите негов член е акционер или е трето за неговия членствен състав лице, респ. дали акционерът, който е предявил конститутивен иск по чл. 74, ал. 1 ТЗ, е присъствал на нередовно свиканото общо събрание на акционерите и е гласувал по въпросите от дневния ред, поставени на обсъждане/разискване в поканата за свикване на общото събрание на акционерите, изготвена въз основа на решението на нередовно свиканото заседание на съвета на директорите - макар и то да е взето при спазване на законовите или уговорените в Устава изисквания за кворум и мнозинство на органа на управление на акционерното дружество.

Но и при нередовно свикано общо събрание на акционерите е приложима разпоредбата на чл. 231, ал. 1, предл. 2 ТЗ, която предписва, че общото събрание може да приема решения, засягащи въпроси, които не са били обявени съобразно разпоредбите на чл. 223 ТЗ и 223а ТЗ, когато всички акционери присъстват или са представени на събранието и никой не възразява повдигнатите въпроси да бъдат обсъждани – тази правна възможност на акционерите е предпоставена и от уреденото на конституционно равнище право на гражданите и останалите правни субекти на свободно сдружаване (арг. чл. 44, ал. 1 КРБ). Следователно, когато всички акционери, образуващи членствения субстрат на акционерното дружество, участват лично или чрез свой представител на общото събрание, те притежават суверенното право да обсъждат - при съгласие на всички акционери, всякакви въпроси, които са в пределите на компетентност на върховния орган на това капиталово търговско дружество, вкл. и да приемат дневния ред, по който да разискват и да приемат решения. В този случай, макар и общото събрание на акционерите да е било нередовно свикано, ако никой от акционерите, присъствайки лично или бидейки надлежно представляван, изрично не се противопостави (не възрази) повдигнатите въпроси, вкл. и тези, които са включени в предложения, а впоследствие в приетия единодушно от тях дневен ред, да бъдат обсъждани/разисквани, приетите по тях решения не биха били процесуално незаконосъобразни – само поради обстоятелството, че общото събрание не е

било редовно свикано.

Съобразно тези правни съждения настоящият съдебен състав дава следния отговор на поставения материалноправен въпрос, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение:

Процесуално незаконосъобразни са решенията на общото събрание на акционерите, в случай че в заседанието на съвета на директорите на акционерно дружество, на което е прието решение за свикване на общото събрание на акционерите, не е участвал - поради нередовното му уведомяване, член на управителния орган, който не е акционер, макар и решението на съвета на директорите за свикване на общото събрание на акционерите да е взето при спазване на законовите или уговорените в Устава изисквания за кворум и мнозинство, освен когато всички акционери присъстват или са представени на събранието и никой от тях изрично не е възразил повдигнатите въпроси, по които са приети решения, да бъдат обсъждани.

По основателността на касационната жалба:

Обжалваното решение – като краен правен резултат, макар и по различни правни съображения, е постановено в съответствие с разясненията в отговора на материалноправния въпрос, по който въззивното решение е допуснато до касационно обжалване, поради което то следва да бъде оставено в сила.

Не е спорно между страните в настоящото исково производство, че на проведеното на 03.12.2021 г. заседание на съвета на директорите на „БДЖ-Трансимпекс” АД, на което е прието решение за свикване на процесното извънредно общо събрание на акционерите (с предложени дневен ред), чиито решения се оспорват чрез предявения от акционера „Холдинг Български държавни железници” ЕАД конститутивен иск с правно основание чл. 74, ал. 1 ТЗ, не е участвал нередовно уведоменият за това заседание негов член (чрез писмена покана, получена най-малко 7 дни преди датата на заседанието, съгласно правилото на чл. 19, ал. 2 от Устава) – Т. Т. (при членствен състав на съвета на директорите от три лица). Следователно, това заседание не е било редовно свикано. Приложима би била разпоредбата на чл. 238, ал. 1 ТЗ, респ. клаузата на чл. 19, ал. 4 от Устава, съгласно които изискването за кворум за редовно провеждане на заседанието на съвета на директорите е изпълнено дори и когато на това заседание присъстват най-малко половината от членовете му лично или са представлявани от друг член на съвета на директорите, само в случай че третият член на органа на управление при ответното акционерно дружество бе надлежно уведомен за деня, часа и мястото на процесното заседание на съвета на директорите, но той не бе упражнил правото на участие наред с другите членове на органа на управление – арг. чл. 237, ал. 1 ТЗ. Както бе изяснено, ако се приеме обратното правно становище, от една страна, би се обезсмислило нормативното изискване за минимален брой членове на съвета на директорите (най-малко три лица - чл. 244, ал. 1, предл. 1 ТЗ), когато кворумът и мнозинството се формират от другите двама членове – при непредоставена правна възможност третият член да участва в обсъждането/разискването на въпросите, по които ще се приеме решение от органа на управление на акционерното дружество, а от друга, по този начин би се достигнало и до накърняване на волята на върховния орган на акционерното дружество за избор на конкретни членове в съвета на директорите – арг. чл. 221, т. 4, предл. 1 ТЗ, което обстоятелство би довело до нарушаване на членствените права на акционерите при формиране на състава на органите на управление на акционерното дружество.

В този смисъл, неправилно – като несъобразено с нормативните цели на закона, се явява решаващото правно съждение на въззивния съд, че материалната законосъобразност на решенията на съвета на директорите е обусловена не от редовното свикване на този орган на управление на акционерното дружество, а само от спазването на законовите и тези на Устава изисквания за кворум и гласуване (мнозинство), респ. нарушенията при свикването на заседание на съвета на директорите, на което е взето решение за свикване

на извънредно общо събрание на акционерите с предвидения дневен ред, не обуславят накърняването на правата на акционера-ищец, тъй като той е взел участие в това общо събрание, гласувал е по обявения с решението на съвета на директорите дневен ред, респ. разгледани са внесените от него предложения за допълване на дневния ред.

Но от протокола за проведеното на 12.01.2022 г. извънредно общо събрание на акционерите (нередовно свикано) се установява правнорелевантното обстоятелство, че на него са присъствали всички акционери с притежаваните от тях общо 5 276 191 обикновени поименни акции с право на глас от капитала на „БДЖ-Трансимпекс“ АД (представляващи 100% от капитала му) – „Капитол Билд 2“ ООД и „Холдинг Български държавни железници“ ЕАД, като представителят на акционера-ищец „Холдинг Български държавни железници“ ЕАД не само изрично не се е противопоставил общото събрание на акционерите да се проведе по предварително предложени в писмените покани до акционерите дневен ред, по чиито въпроси са приети оспорените решения, но и той, наред с другия акционер, е гласувал за провеждане на събранието именно по този дневен ред. Следователно, приложима е правната норма, уредена в чл. 231, ал. 1, предл. 2 ТЗ, предписваща, че когато всички акционери присъстват или са представени на събранието и никой от тях не възразява повдигнатите по подложения на гласуване дневен ред да бъдат обсъждани/разисквани, не би било процесуално незаконосъобразно решението на общото събрание по въпросите, включени в одобрения от всички акционери дневен ред.

В този смисъл, съобразно дадения отговор на материалноправния въпрос, по който е допуснато въззивното решение до касационно обжалване, и при приложението на уреденото в чл. 231, ал. 1, предл. 2 ТЗ нормативно изключение материалната незаконосъобразност на решението на съвета на директорите за свикване на извънредното общо събрание на акционерите, прието на нередовно свикано заседание на органа на управление на ответното акционерно дружество (поради неуведомяването на един от членовете му за това заседание, което обстоятелство обуславя нередовността при свикването на извънредното общо събрание на акционерите), не предпоставя - като краен резултат, процесуалната незаконосъобразност на решенията, приети от него – при установения в процеса на доказване правнорелевантен факт, че всички акционери са взели участие в релевантното извънредно общо събрание и единодушно са гласували за неговото провеждане по дневния ред, по чиито въпроси са приети оспорените чрез иска по чл. 74, ал. 1 ТЗ решения.

Следователно, предявените конститутивни искове с правно основание чл. 74, ал. 1 ТЗ (за отмяна на оспорените решения, приети на проведеното на 12.01.2022 г. общо събрание на акционерите на „БДЖ-Трансимпекс“ АД – 1) за промяна адреса на управление; 2) за изменение на чл. 2, ал. 3 от Устава, 3) за освобождаване на Т. В. Т. като член на съвета на директорите и 4) за избор на Б. В. А. за член на съвета на директорите) се явяват неоснователни, а като правилно въззивното решение, с което е потвърдено първоинстанционното решение, макар и по различни правни доводи, трябва да бъде оставено в сила.

23. При поставено решение по чл.710 ТЗ – обща хипотеза на обявяване в несъстоятелност след решение по чл.630, ал.1 ТЗ или при някоя от специалните хипотези на чл.630, ал.2 ТЗ или чл.632, ал.1 ТЗ, при които с едно и също решение се открива производство по несъстоятелност и длъжникът се обявява в несъстоятелност, законодателят не предвижда възможността за предлагане на план за оздравяване. Изхожда се от смисъла на оздравителното производство - да бъде предотвратено обявяване в несъстоятелност, главна последица от което е започване на осребряване на секвестрируемите активи на длъжника с цел погасяване на задълженията му. Тази цел очевидно не може да се реализира, ако длъжникът вече е обявен в несъстоятелност с влязло в сила решение.

чл. 710 ТЗ**Решение № 76 от 20.06.2024 г. на ВКС по т. д. № 287/2024 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков**

Производството е по реда на чл.290 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба на „Първа инвестиционна банка“ АД, срещу решение №776 от 14.12.2023 г. по в.т.д.№828/2023 г. на САС. С решението в обжалваната част е отменено решение №858 от 05.07.2023 г. по т.д.№1945/2021 г. на СГС, с което на основание чл.710 ТЗ е постановена обща възбрана и запор върху имуществото на длъжника „КНН“ ООД /н/; прекратени са правомощията на органите му; дружеството е лишено от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, включено в масата на несъстоятелността; постановено е започване осребряване на имуществото, включено в масата на несъстоятелността и разпределение на осребреното имущество.

В жалбата се излагат съображения, че решението е неправилно. Посочва се, че производството по несъстоятелност спрямо „КНН“ ООД е открито в хипотезата на чл.632, ал.1 от ТЗ, като едновременно с откриването, дружеството е обявено в несъстоятелност и производството е спряно, поради което след възобновяване на производството по реда на чл.632, ал.2 от ТЗ, въпросът за оздравяване на предприятието не може да се поставя, а следва единствено да продължат действията по осребряване на имуществото.

Ответникът по касация заявява становище за неоснователност на жалбата.

С определение №633 от 15.03.2024 г., решението е допуснато до касационно обжалване на основание чл.280, ал.1, т.1 от ГПК по въпроса: Приложими ли са правилата на Глава четиридесет и четвърта от ТЗ – „Оздравяване на предприятието“ и допустимо ли е предлагането на план за оздравяване за длъжник, спрямо който производството по несъстоятелност е открито в хипотезата на чл.632, ал.1 от ТЗ и е възобновено на основание ал.2 от същата разпоредба.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като прецени данните по делото и наведените от страните доводи, намира следното:

За да постанови обжалваното решение въззивният съд е приел, че производството по чл.710 ТЗ се изчерпва с проверка на формалните предпоставки за постановяване на решение за обявяване на длъжника в несъстоятелност, като задължителна предпоставка за постановяване на решение по чл.710 ТЗ, съдържащо реквизитите, установени в чл.711 от с.з., е в предвидения от закона срок да не е бил предложен план по чл.696 или предложеният план да не е бил приет. Счел е, че единственото изключение е посочено в разпоредбата на чл.697, ал.3 ТЗ, която предвижда, че в случаите по чл.630, ал.2 не може да се предлага план за оздравяване, но това изключение не се отнася за процесния случай, тъй като производството по несъстоятелност е открито в хипотезата на чл.632, ал.1 ТЗ и е възобновено на основание ал.2 от същата разпоредба. Изложил е съображения, че според приложимата към деня на постановяването на обжалваното решение редакция на разпоредбата на чл.698, ал.1 ТЗ, план може да се предложи най-късно до един месец след момента на обявяване в търговския регистър на определението на съда за одобряване списъка на приетите вземания по чл.692, като съгласно разясненията в т.7 от ТР №1 от 03.12.2018 г. по т.д.№1/2017 г. на ВКС, ОСТК, срокът по чл.698, ал.1 ТЗ за предлагане на оздравителен план тече от момента на обявяване в търговския регистър на определението на съда за одобряване на списъка на приетите вземания, предявени в допълнителния срок по чл.688, ал.1 ТЗ. Установил е, че в конкретния случай съдът по несъстоятелността е разгледал възраженията срещу изготвените от синдика списъци на приети и неприети вземания в две отделни производства - по възраженията срещу обявения на 06.10.2022 г. в търговския регистър списък на предявените в срока по чл.685, ал.1 ТЗ приети и неприети

вземания се произнесъл с определение №1492 от 04.05.2023 г., обявено в търговския регистър с вписване №20230504164358, а по възраженията срещу обявения на 30.03.2023 г. в търговския регистър списък на предявените в срока по чл.688, ал.1 ТЗ неприети вземания е постановил определение №1720 от 02.05.2023 г., което не е обявено в търговския регистър. При това положение е достигнал до извод, че към деня на постановяване на решението по чл.710 ТЗ, срокът за предлагане на план за оздравяване не е започнал да тече, респективно не е бил изтекъл.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно споделяната от настоящия състав практика на ВКС, формирана в определение №430 от 28.07.2017 г. по ч.т.д.№783/2017 г. на ВКС, ТК, Второ отделение и определение №107 от 28.02.2017 г. по ч.т.д.№2545/2016 г. на ВКС, ТК, Първо отделение, планът за оздравяване е предложение, което следва да изхожда от легитимирано съгласно чл.697 ТЗ лице, в преклузивния срок по чл.698 ТЗ, със съдържание, определено в чл.700, ал.1 и ал.2 ТЗ и насочено най-общо към избягване обявяването на длъжника в несъстоятелност, продължаване на дейността му и удовлетворяване на кредиторите. Разпоредбата на чл.710 ТЗ ясно ограничава възможността за предлагане на план за оздравяване на несъстоятелния длъжник само до момента, когато спрямо длъжникът е открито производство по несъстоятелност, но все още дружеството не е обявено в несъстоятелност /т.е. решението е в общата хипотеза на чл.630, ал.1 ТЗ/. При поставено решение по чл.710 ТЗ – обща хипотеза на обявяване в несъстоятелност след решение по чл.630, ал.1 ТЗ или при някоя от специалните хипотези на чл.630, ал.2 ТЗ или чл.632, ал.1 ТЗ, при които с едно и също решение се открива производство по несъстоятелност и длъжникът се обявява в несъстоятелност, законодателят не предвижда възможността за предлагане на план за оздравяване. Изхожда се от смисъла на оздравителното производство - да бъде предотвратено обявяване в несъстоятелност, главна последица от което е започване на осребряване на секвестрируемите активи на длъжника с цел погасяване на задълженията му. Тази цел очевидно не може да се реализира, ако длъжникът вече е обявен в несъстоятелност с влязло в сила решение.

По основателността на касационната жалба:

С оглед дадения отговор на правния въпрос, неправилно се явява становището на въззивния съд, че е допустимо предлагането на план за оздравяване за длъжник, спрямо който производството по несъстоятелност е открито в хипотезата на чл.632, ал.1 ТЗ и е възобновено на основание ал.2. В този смисъл и тъй като не се налага извършване на нови или повтарянето на съдопроизводствени действия, спорът, на основание чл.293, ал.2 вр. ал.1 ГПК, следва да бъде разрешен по същество от касационната инстанция.

В случая производството по несъстоятелност спрямо „КНН“ ООД е открито на основание чл.632, ал.1 ТЗ, в която хипотеза законодателят не е предвидил възможността за предлагане на план за оздравяване, поради което след привнасяне на разностите в определения от закона срок от кредитора „Първа инвестиционна банка“ АД, първоинстанционният съд е следвало на основание чл.632, ал.2 ТЗ да постанови решение, с реквизитите по чл.711 ТЗ, които не се съдържат в решението по чл.632, ал.1 ТЗ. Тъй като в решение №1011 от 23.08.2022 г. по т.д.№1945/2021 г., с което на основание чл.632, ал.2 ТЗ е възобновено производството по несъстоятелност на „КНН“ ООД, липсва произнасяне по реквизитите по чл.711, ал.1, т.2, т.3, т.4 и т.5 ТЗ, след отмяна на неправилното въззивно решение, следва да бъде постановена обща възбрана и заповед върху имуществото на длъжника, да се прекратят правомощията на органите му, да бъде лишен от правото да управлява и да се разпорежда с имуществото, включено в масата на несъстоятелността и да се постанови започване на осребряване на имуществото.